

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

1

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

Československá lidová armáda

a Únor 1948

(Výtah z proslovu 1. zástupce ministra národní obrany s. generálplukovníka ing. Vasilu Vala na celoarmádním shromáždění propagandistického aktivu ČSLA k oslavám 25. výročí vítězného Února a 55. výročí založení Sovětské armády ve dnech 18. a 19. ledna 1973)

Ve svém vystoupení s. generálplukovník Valo především pažádal přítomné propagandisty, aby v průběhu oslav únorového výročí neztráceli se zřetele úkoly naší každodenní všední práce a aby obsah veškerých akcí, na jejichž přípravě se budou podílet, podřizovali procesu upevňování a zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti naší armády. Tento přístup k únorovým oslavám ovšem neznamená odsunutí jejich vzpomínkové složky do pozadí. Naopak. „Přejeme si,“ prohlásil, „aby se všichni — zejména mladí příslušníci armády — co nejpřesněji a s hlubokým ideovým účinkem seznámili s událostmi únorových dní roku 1948 a se všemi jejich širšími souvislostmi. Jen tak mohou plně pochopit jejich skutečný obsah a hloubku jejich dosahu pro celý další život našich národů, našeho pracujícího lidu. Jen na základě tohoto pochopení se mohou rozumem i srdcem ztotožnit se základním současným úkolem, který především nám, příslušníkům Československé lidové armády, vyplývá z vojenské politiky naší komunistické strany a našeho státu — s úkolem bděle po boku slavné Sovětské armády a dalších bratrských armád zemí socialistického společenství střežit revoluční vymoženosti našeho lidu proti všem úkladům imperialistické reakce. Tento aktuální vztah mezi minulostí a dneškem musí být proto ústřední osou každé akce, kterou v rámci letošních únorových oslav uskutečníme. Podaří-li se nám při letošních oslavách vytvořit pevné, konkrétní a všem srozumitelné vazby mezi minulostí a současností, pak akce, které na příštích měsících plánujeme, znásobí účinnost naší každodenní ideové výchovné práce a výsledný účinek bude jistě trvalejší. Tomuto cíli je proto podřizena i základní osnova mého dnešního vystoupení.“

V první části svého vystoupení charakterizoval vítězný Únor roku 1948 jako naplnění nejbližšího strategického cíle, který si komunistická strana vytyčila již při svém vzniku v roce 1921: v duchu revolučního leninského učení a příkladu ruských bolševiků dovést třídní boj naší dělnické třídy k nastolení diktatury proletariátu. Dále se zabýval otázkou úlohy Čs. armády při řešení únorové vládní krize. Připomenul hlavní události, které napomáhaly již v předúnorovém období politickému diferenciacímu procesu v armádě. Dosažený stupeň této diferenciace umožnil splnění hlavního úkolu, který stanovilo vedení naší strany komunistům - vojákům: nepřipustit možnost zneužití armády reakcí. V této souvislosti zdůraznil význam vystoupení tehdejšího ministra národní obrany armádního generála Ludvíka Svobody na ustavujícím zasedání Ústředního akčního výboru Národní fronty dne 23. února 1948, kde mimo jiné prohlásil: „Hlavním odkazem našich bojovníků, kteří položili své životy v boji za svobodu a pokrok, je jednota našich řad... Kdokoliv porušuje tuto jednotu, kdokoliv vnáší do této jednoty nesoulad a nechce spolupracovat, kdo vnáší rozvrat do naší práce, nemyslí to s republikou dobře, je škůdcem národa a musí být odstraněn! Nelze se ohlížet na nikoho, nelze přece osobní zájem povýšit nad zájem státu.“ Téhož dne vydal i armádní rozkaz, v němž zvlášť zdůraznil myšlenku věrnosti armády svému pracujícímu lidu. Myšlenky rozkazu ministra byly pak podpořeny druhým závažným dokumentem — pokyny generála J. Procházky, náčelníka Hlavní správy výchovy a osvěty, osvětovým důstojníkům z rána dne 25. února 1948. Tyto dokumenty, spolu se zmíněným projevem ministra, ovlivnily armádu politicky tím směrem, který vnitropolitická situace vyžadovala. Stoupenci reakčních sil v armádě byli takto zcela izolováni a neodhodlali se ani k jedinému aktivnímu kontrarevolučnímu činu. Již tyto skutečnosti přesvědčivě dokazují, že Únor roku 1948 nebyl žádným „ozbrojeným komunistickým pučem“, nýbrž zákonitým jevem odpovídajícím hlavnímu obsahu současné epochy — epochy přechodu od kapitalismu k socialismu.

Únorovým vítězstvím pracujícího lidu nad reakcí vyvstal před naší armádou kvalitativně nový úkol; zabezpečit obranu socialismu před útoky zahraničních i vnitřních nepřátel. V této souvislosti připomenul všestrannou pomoc, kterou nám od počátku na všech úsecích výstavby armády poskytoval Sovětský svaz, a význam založení Varšavské smlouvy, v jejímž rámci jedině můžeme řešit vojenskoodborné a jiné problémy, které vyvstávají vlivem nastupující vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Jako nejvýznamnější projev podpory, již se nám od bratrských armád dostalo, vyzvedl jejich internacionální pomoc v roce 1968, kdy v naší zemi vrcholilo kontrarevoluční úsilí oportunistických a antisocialistických sil. „Vědomí si této zkušenosti,“ uzavřel tuto část svého vystoupení, „navracíme se v těchto dnech k Únoru jako k jednomu z hlavních ideových zdrojů inspirace pro další výstavbu ČSLA právě proto, že Únor svými důsledky umožnil aplikovat leninské principy výstavby socialistické armády v podmínkách Československé lidové armády. V tom je také pro naši armádu Únor věčně živým odkazem.“

Československé ozbrojené síly, střežíce odkaz Února, nikdy nepřipustí, aby byl narušen socialistický vývoj naší vlasti, aby byl narušen socialistický charakter našich ozbrojených sil. V internacionálním spojení s ozbrojenými silami států Varšavské smlouvy v čele se Sovětskou armádou budou vždy věrně střežit revoluční vymoženosti, které před dvaceti pěti lety vybojovala československá dělnická třída pod vedením Komunistické strany Československa.“

Vítězství pracujícího lidu Československa v únoru 1948 překazilo nejen tehdejší imperialistické záměry namířené proti pokrokovému vývoji v Československu, ale zasadilo i mocný úder všem plánům na zastavení vítězného nástupu socialismu vůbec a na jeho postupnou likvidaci. Dnes, po dvacetipěti letech, musíme znovu konstatovat, že tyto imperialistické plány zůstaly ve své podstatě stejné. Nezměnily se proto, že se nezměnila třídní podstata samotného imperialismu. Leninská charakteristika imperialismu platí v současné době více než kdykoliv jindy.

Zvláštnosti soudobého imperialismu, jak uvedl na XXIV. sjezdu KSSS L. I. Brežněv, lze vysvětlit tím, že se přizpůsobuje nové situaci a podmínkám ve světě. Toto přizpůsobování však v žádném případě neznamená jeho stabilizaci jako společenského ekonomického systému, neznamená změnu v jeho vnitřní ani v zahraniční politice. V souladu s její agresivní podstatou „se snaží vládnout všude, vměšuje se do záležitostí jiných národů, neomaleně porušuje jejich zákonná práva a suverenitu, násilím, podplácením i hospodářským pronikáním se pokouší vnucovat svou vůli státům a celým oblastem světa“.

Nicméně však nesmíme nikdy zapomenout, že ve svém zoufalém úsilí o zachranu svých pozic se v určité situaci nebude rozpakovat sáhnout i k nejkrajnějšímu prostředku — k válce. K tomuto závěru nás vede nejen skutečnost, že válka je atributem imperialismu, jak nás o tom historie nejednou přesvědčila. Vede nás k tomu i současná zkušenost s jeho politikou, s metodami, jichž používá k prosazování svých třídních zájmů a cílů např. v jihovýchodní Asii, na Středním východě či v jižní Americe. V duchu této politiky pokračuje v budování dosud nevídané vojenské mašinérie, plánovitě vytváří ohniska války a cílevědomě je aktivizuje.

Hlavním nástrojem imperialistické politiky v Evropě je Severoatlantický pakt. Jeho členské státy, zejména pak USA a Německá spolková republika činí vše pro to, aby nepřetržitě rostla jeho schopnost a připravenost realizovat agresivní záměry imperialismu. Svědčí o tom řada velmi konkrétních údajů. Tak např. výdaje tohoto paktu se od r. 1949 zvýšily více jak pět a půlkrát (z 18,7 mld v roce 1949 na 106,4 mld v roce 1971) a projevují tendenci nepřetržitého zvyšování i pro budoucnost. Rozpočtové částky jsou vynakládány jak na personální posilování s ohledem na rostoucí profesionalizaci imperialistických armád, tak i na vybavení nejmodernějšími zbraněmi, na vytváření efektivní infrastruktury a na týlové zařízení.

Jen na středoevropském válčišti má Severoatlantický pakt v současné době k dispozici asi 1,1 mil. vojáků, z nichž převážná část jsou vojáci z povolání. Do jejich výzbroje patří mj. 7 200 kusů jaderných hlavic, 7 600 těžkých a středních tanků, více než 3 000 letadel atd. Kromě těchto sil, které jsou integrovány v NATO, disponují členské státy tohoto agresivního uskupení dalšími ozbrojenými silami pod národním velením, které jsou rovněž připravovány na válku a s nimiž je v agresivních plánech NATO samozřejmě počítáno. Členské země NATO tak udržují ve zbrani neustále na 6,5 miliónu vojáků. Největší nahromadění ozbrojených sil NATO v Evropě je v bezprostřední blízkosti našich hranic — v Německé spolkové republice. Jen na jejím území je kromě 600 000 příslušníků bundeswehru umístěno 225 000 příslušníků amerických ozbrojených sil, 60 000 vojáků britských, desítky tisíc francouzských vojáků a další početné jednotky Belgie, Holandska a Kanady.

Všechna vojska NATO, zejména pak tzv. „úderné síly“, jsou ve stálém stavu bojové pohotovosti, která je nepřetržitě procvičována a přezkušována.

Jejich příslušníci jsou denně, s pomocí promyšleného systému, kvalifikovaným aparátem a při využití nejmodernějších technických prostředků cílevědomě ideově a politicky zpracováváni v duchu vyhraněného antikomunismu, v nenávisti vůči socialismu a ke každé socialistické zemi. Je třeba říci, že toto soustředěné ideologické zpracovávání se nemíjí účinkem.

Všechny tyto válečné přípravy jsou v souladu se současnou vojenskou strategií tzv. „realistického zastrašování“, proklamovanou Spojenými státy a přijatou i jejich ostatními partnery v NATO. Poslední zasedání nejvyšších orgánů NATO — odhlédneme-li od obvyklých proklamací o mírovém poslání této organizace a o dobré vůli jejích členů — podílet se na zmírňování mezinárodního napětí — v podstatě potvrdila uvedené agresivní směry dalšího vývoje paktu.

Hovoříme-li proto o naší každodenní povinnosti bděle střežit odkaz Vítězného února, znamená to mj. neztrácet ze zřetele všechna uvedená fakta a vyvozovat z nich pro Československou lidovou armádu odpovídající závěry. Naše strana, stejně jako ostatní komunistické a dělnické strany členských států Varšavské smlouvy, považuje další upevňování její vojenské organizace za objektivní nutnost a internacionální povinnost. Československá lidová armáda je pevným článkem společenství armád Varšavské smlouvy. Velmi dobře si uvědomujeme její úlohu, kterou v tomto společenství má s ohledem na strategickou polohu naší republiky, i vzhledem k současné mezinárodní situaci. Tyto okolnosti nás objektivně nutí k nepřetržité vysoké politické bdělosti, vyžadují vysoké nároky na všestrannou bojovou a politickou připravenost všech jejích příslušníků, přesné a ukázněné plnění všech úkolů, tak jak pro každého z nich vyplývají z Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1972/73. Takovýto přístup k 25. výročí Vítězného února bude přesvědčivým důkazem, že jsme hodni jeho velkého odkazu; je pevnou zárukou, že vymoženosti Února nikdo a nikdy nevyvrátí.

Požadavek upevňování obranyschopnosti, prohlubování trvalé a všestranné bojové pohotovosti a připravenosti všech armád zemí socialistického společenství označil XXIV. sjezd sovětských komunistů za jednu z obecných zákonitostí současné etapy výstavby socialismu. V současných podmínkách úloha zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti našich armád vzrostla natolik, že její úroveň je rozhodujícím měřítkem všech dosažených výsledků bojové a politické přípravy vojsk. K jejímu upevňování musí proto trvale a jednotně směřovat veškerá naše ideově výchovná, odborná a řídicí činnost.

Proti minulosti mají současné nároky na bojovou pohotovost a připravenost našich armád některé zvláštnosti. Z velkého dosahu a podstatně vzrostlé ničivé síly soudobých zbraní a z rostoucí agresivity a zákeřnosti představitelů světového imperialismu vyplývá nutnost, aby k rozhodnému zásahu proti nepříteli byla nepřetržitě připravena všechna vojska a veškerá bojová technika.

Dříve se tato pohotovost zpravidla vyžadovala pouze od provosledových svazků a jisté části útvarů protivzdušné obrany státu. V současných podmínkách by bylo doslova zradou na našem pracujícím lidu a lidu bratrských států Varšavské smlouvy, kdybychom v otázkách bojové pohotovosti připustili třeba jen nejmenší zlehčování. Bylo by to nejhrubší narušení našich povinností, které pro Československou lidovou armádu vyplývají z internacionální odpovědnosti a závazků, které máme v rámci tohoto obranného společenství našich socialistických zemí.

Se změnami ve vojenství, které v této oblasti sebou přináší uplatnění poznatků a prvků vědeckotechnické revoluce, je spojeno i nové ocenění faktoru času. Dříve období bezprostředních příprav k zahájení válečných akcí trvalo celé dny, týdny nebo i měsíce. Zavedení jaderných zbraní a jiných účinných zbraňových systémů tyto poměry radikálně změnilo. Do vědomí každého příslušníka naší armády by proto mělo proniknout, že ozbrojené síly Severoatlantického paktu v Evropě, jimž nová bojová technika propůjčuje značnou palebnou mohutnost a vysokou taktickou i operační pohyblivost a které jsou již v míru na válečných počtech rozmisťovány přímo na směrech předpokládaného nasazení, jsou dnes schopny zahájit rozhodnou útočnou činnost řádově v minutách. Mělo by pro nás zkázonosné následky, kdybychom se dali zaskočit a překvapit.

Každý příslušník Československé lidové armády by si proto měl být vědom, že za těchto okolností mohou o jeho vlastním osudu, o osudu jeho soudruhů rozhodovat minuty a v nejednom případě doslova i vteřiny. A každý příslušník naší armády by měl také pochopit, že nerespektování těchto i dalších skutečností v systému přípravy jednotlivce, jednotek všeho druhu i armády jako celku ve svých důsledcích znamená nahrávat silám světové reakce a hazardovat s vymoženostmi, o něž náš lid bojoval po celá staletí svých pohnutých dějin a které byly draze vykoupeny utrpením a krví tisíců jeho nejlepších synů a dcer.

Připomínka těchto přímých souvislostí mezi bojem dřívějších generací našeho lidu za národní samostatnost a sociální spravedlivost a našim současným úsilím o rozmnožení a obranu jejich odkazu by proto neměla chybět v žádné akci, kterou uskutečníme v nejbližší budoucnosti. Jak tuto souvislost každý příslušník armády pochopí, nakolik se s ní ztotožní — na tom závisí, s jakým stupněm jeho osobní aktivity a angažovanosti při plnění úkolů bojové a politické přípravy v roce 1972/1973 budeme moci počítat. A my s ní počítat musíme. Bez uvědomělé iniciativy každého jednotlivce tyto úkoly není ani možné splnit.

Tuto skutečnost potvrdily i naše zkušenosti z loňského roku; tyto zkušenosti hovoří o tom, že tam, kde byla ideově výchovná práce neformální, soustavná, srozumitelná každému jednotlivci, kde měla ucelenou koncepci a jasný cíl, kde byla pevně spjata s životem vojsk a s potřebami výcviku, tam se s úkoly minulého výcvikového roku vypořádali čestně. Kde tomu tak nebylo, kde se spolehli jen na starou rutinu, tam nestačili, tam se úspěch zcela zákonitě nedostavil.

Minulý výcvikový rok nám rovněž potvrdil, že hlavní cestou, jak uvědomělou iniciativu a aktivitu příslušníků naší armády bezprostředně proměnit v konkrétní výsledky bojové a politické přípravy, je socialistická soutěž. Zá vazky, které jednotlivci i celé jednotky uzavírají na počest 25. výročí historického únorového vítězství našeho pracujícího lidu, jsou důkazem, že se tato významná forma zvyšování bojové síly naší armády ve vojscích znovu trvale vžíla. Velké ideově politické kampaně, kterými jsme od roku 1970 prošli, poskytují mnoho cenných zkušeností. Je na nás, aby výsledný efekt této iniciativy byl co největší. Musíme ji orientovat na ty oblasti, které jsou v životě armády rozhodující. Úseků, na nichž se může účinně uplatnit, je jistě mnoho a u jednotlivých druhů vojsk se přirozeně budou směry našeho úsilí v jednotlivostech lišit. Nicméně bych rád upozornil na některé oblasti, kde je mobilizace dosavadních rezerv zvlášť naléhavá.

První z těchto oblastí, které budeme muset trvale věnovat více pozornosti,

je politická i odborná příprava kádrů a to jak dlouhodobá, tak s ohledem na denní úkoly bojové a politické přípravy. Zejména tu mám na mysli přípravu nejmladších velitelů, zvláště pak poddůstojníků. V Rozkaze ministra národní obrany na výcvikový rok 1972/73 je na tuto přípravu vyhrazeno více hodin než v dřívějších letech. Při kontrolách zjišťujeme, že toto nové opatření nebylo leckde pochopeno. Plně se tato možnost ke zlepšení úrovně podřízených velitelských kádrů prozatím využívá jen ojediněle.

Druhou oblastí je polní výcvik, V něm si vojáci všech odborností a funkcí komplexně ověřují a zdokonalují všechny vlastnosti, znalosti, návyky a dovednosti, potřebné pro vedení soudobého boje. Zvládnutí úkolů polního výcviku je jedním ze základních předpokladů bojové pohotovosti a připravenosti.

Především polní výcvik jsme měli vždy na mysli, když jsme v dřívějších letech zdůrazňovali známé suvorovské heslo: „Těžko na cvičišti, lehký na bojišti.“ Dnes je váha polního výcviku v celém systému přípravy vojsk vyšší než kdykoli dříve. V soudobém boji, zejména za použití zbraní hromadného ničení, by nebylo lehké ani vojákovi vysoce politicky uvědomělému, odborně a fyzicky plně připravenému a psychologicky odolnému. Nebylo by v něm lehké ani vojákovi, který již dříve prošel ohněm skutečného boje! A předem ztracen by byl voják, který by všechny tyto vlastnosti v potřebném stupni neměl. V soudobých podmínkách by však jeho předčasná a zbytečná záhuba nebyla pouze jeho osobní tragédií. Při obsluze dnešních komplikovaných zbraňových systémů často jednotlivec rozhoduje nejen o splnění bojového úkolu, nýbrž přímo i o osudu celého kolektivu svých spolubojovníků. Riziko, které je spojeno s morálním, odborným či psychickým selháním jednotlivce, je tudíž v současných podmínkách nebývale vysoké. Pod tímto zorným úhlem je nutné vidět význam polního výcviku a s ním spojenou výchovnou, odbornou a v neposlední řadě i organizátorskou činnost. A výslovně upozorňuji, že se nedostatky tohoto druhu netýkají pouze stupně roty či praporu. Podceňování polního výcviku se projevuje i u velitelského sboru, na štábech všech stupňů a dokonce i na vojenských školách. Projevuje se tendence odbývat velitelskou přípravu na učebnách převážně formou přednášek. To je hrubá chyba a vážný nedostatek. Těžiště velitelské přípravy musí být venku, v terénu, v praxi. Jen tak je možno získat trvalé a pevné návyky v rychlém a přesném hodnocení situace, ve správném rozhodování a v nepřetržitém velení vojskům. A jen takto připravení velitelé také mohou zaručit, že čas, síly a drahocenné prostředky, které na polní výcvik vynakládáme, skutečně efektivně přispějí ke zvýšení bojového mistrovství všech našich vojsk. Zjednodušování velitelské přípravy, obcházení stanovených zásad může přinést jedině škodu.

Další oblastí, na jejíž význam bych chtěl při této příležitosti upozornit, je péče o bojovou a jinou zabezpečovací či pomocnou techniku. Zde se u nejednoho druhu vojsk setkáváme s nedostatky, které hraničí až s trestuhodnou nedbalostí. Jinak skutečně nelze označit např. počínání velitele pluku a dalších odpovědných funkcionářů, kteří celé týdny několikrát denně procházejí kolem desítek kusů neošetřené bojové techniky, avšak jeden se spoléhá na druhého a nápravu nezjedná žádný z nich! Přitom je každému jasné, že nevyhovující stav techniky jakéhokoliv druhu, ať již v důsledku nešetrného zacházení, nesplnění předepsaných udržovacích prací, či jejich nedostatečného materiálního zabezpečení nejednou zcela zmaří výsledky, jichž dosahujeme na jiných úsecích výchovy a přípravy vojsk a velmi negativně ovlivňují úroveň jejich celkové bojové pohotovosti. I tato oblast představuje široké pole, na němž

se může uplatnit iniciativa jednotlivců i kolektivů a kde může přinést zvláště cenné výsledky — ovšem jen za předpokladu, že v tomto směru splní svoje povinnosti velitelé všech stupňů a příslušní odborní náčelníci. Bylo by neodpustitelným plýtváním energií vojáků a zahráváním si s jejich důvěrou, kdybychom jejich osobní angažovanosti a aktivity využívali k vyvážení byt jen dílčích projevů nedůslednosti či dokonce neschopnosti některých velitelů a náčelníků.

A ještě připojím několik stručných poznámek k řídicí a organizační práci. Máme i v armádě zaveden pětidenní pracovní týden; máme pro přípravu vojsk v průběhu výcvikového roku 1470 hodin. Podmínkou jejich efektivního využití je úroveň připravenosti velitelů všech stupňů — nejvyšších, stejně jako nejnižších. Není myslitelné, aby např. velitel pluku teprve v pondělí ráno po příchodu do zaměstnání volal podřízené funkcionáře a zjišťoval, co se bude u útvaru v tom týdnu dělat. Takový velitel nejenže neřídí, nýbrž ještě navíc zdržuje od práce druhé! V pondělí se také leckde na rotách teprve vyvěšují rozvrhy zaměstnání. Tato práce svědčí o tom, že se nedodržují základní nařízení. Praxe potvrzuje, že dobrý velitel pluku vydává úkoly na příští týden již ve středu. Ve čtvrtek se rozvrhy zaměstnání zpracovávají a schvalují. A v pátek musí na rotách viset — schválené, se stanovením materiálního zabezpečení. Jedině při dodržování tohoto postupu je záruka, že budou velitelé všech stupňů přistupovat k řízení výcviku svých jednotek vždy se znalostí dostatečné perspektivy a řádně připravení. Výcvik — to je pro nás vojáky oblast naší „výroby“. A stejně jako ostatní pracující na svých úsecích, i my zde musíme respektovat zásady efektivnosti, které jsou stanoveny v usneseních z plenárních zasedání ústředního výboru naší komunistické strany. Také naší povinností je odhalovat a mobilizovat rezervy, které tu dosud máme.

Ze stejného hlediska se musíme kriticky podívat i na činnost štábů divizí a armád — čím prospívají přípravě vojsk. Musíme se podívat, kam vlastně směřuje naše úsilí! Jestliže např. operační oddělení svazu plánuje na vymezené období 50 akcí, avšak z toho jen tři s vojsky, znamená to, že se velká část jeho úsilí obrací v niče, i když jsou všichni jeho příslušníci prací unaveni. Každý z nás se musí zamyslet nad tím, co vlastně dělá, co jeho činnost přináší vojskům. A k tomuto zamyšlení musí burcovat i ideově výchovná práce.

*

Významným prostředkem k všestrannému zvyšování úrovně bojové pohotovosti a připravenosti naší armády jsou i spojenecká cvičení. Ta, která se konají na našem území, nám umožňují zapojit do jejich průběhu daleko větší počet jednotek a štábů, čímž se jejich význam pro naši armádu dále prohlubuje. Zdůraznil jsem všestrannost jejich přínosu. Nejde totiž jen o to, že jsou pro příslušníky našich jednotek zvlášť významnou školou bojového mistrovství, a že se mohou bezprostředně, v masovém měřítku a na všech úrovních mnohé přiučit od našich spojenců, především od vojáků slavné Sovětské armády. Tato cvičení přispívají ke zvyšování bojové pohotovosti mnohonásobně i v politické, ideologické a psychologické oblasti. Navazování a upevňování svazků mezi příslušníky zúčastněných armád dává živý, konkrétní a trvalý obsah třídnímu bratrství ve zbrani a idejím proletářského internacionalismu, které tvoří základní principy výstavby a života našich armád. Pro nás jsou cvičení tohoto druhu navíc příležitost, kdy můžeme příslušníkům armád skut-

kem dokázat, že po uplynulých letech krizového období je naše Československá lidová armáda znovu silou, která je neoddělitelnou součástí armád států Varšavské smlouvy, připravenou kdykoliv splnit úkoly, které jí Spojené velení uloží.

V této souvislosti připomínám zejména loňské cvičení „ŠTÍT-72“. Zpráva předsednictva ústředního výboru na plénu v říjnu minulého roku toto cvičení výslovně hodnotila jako událost, která svým ideově výchovným obsahem daleko překročila odborně vojenský rámec a fakticky i rámec ozbrojených sil. Svým širokým ohlasem mezi masami našich pracujících se stala pro tisíce našich občanů na závodech, ve školách a ve společenských organizacích praktickou školou socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu.

Pro letošní rok připravujeme společně se Střední skupinou sovětských vojsk cvičení „DRUŽBA“. Obracím se na Vás s výzvou, abyste navázali na tradici minulých let a využili všech možností, které nám skýtají ideově výchovné akce v příštím jubilejním měsíci a závazkového hnutí na počest výročí historického únorového vítězství našeho lidu nad reakcí k zahájení cílevědomých příprav na toto vyvrcholení letošního výcvikového roku — a to nejen s ohledem na jeho vojenskoodbornou náplň, nýbrž i na jeho ideově výchovný dosah. Tím reálně přispějete k důslednému splnění hlavního úkolu rozkazu ministra národní obrany, který nám pro tento výcvikový rok ukládá všestranně zvyšovat bojovou sílu Československé lidové armády, dále upevňovat bojovou družbu s armádami států — účastníků Varšavské smlouvy a udržet vysokou bojovou pohotovost k odražení jakékoliv imperialistické agrese a ke zničení nepřítele v krátké době!

Tento náš hlavní úkol není jen konkretizací vojenské politiky naší strany pro současné období. Jeho bezvýhradným splněním také v doslovném smyslu naplňujeme odkaz slavného Února roku 1948 a splácíme svůj dluh starším generacím, generacím našich otců a dědů, kteří vytrvale a statečně bojovali za naši socialistickou přítomnost a neváhali za ni obětovat ani své vlastní životy.

Závěrem ještě stručnou poznámku k práci s nejmladší generací, která pravidelně přichází do ČSLA. Jde o generaci, která již vyrůstala v socialistické společnosti a mnohé její přednosti považuje za naprosto samozřejmé. Naproti tomu její představy o realitě kapitalistického zřízení jsou již jen zprostředkované a nejednou, zvláště přičiněním našich nepřátel, kteří, jak si jistě každý z nás uvědomuje, nezmizeli z naší současnosti, značně zkreslené. Jistá část branců proto dnes přichází do kasáren s nejasnými nebo i všelijak pokřivenými představami o charakteru současného světa.

Dále bychom měli mít na paměti, že ročníky, které nyní nastupují základní vojenskou službu, prožívaly uplynulé krizové období ve věku, kdy se formovaly jejich první politické postoje, a kdy ještě jejich mysl byla přístupná více emocím, než rozumovým argumentům. Připomeňme si, co všechno tehdejší děti — dnešní branci — četly v novinách a viděly na obrazovkách televizorů. Jaký chaos v jejich myšlení a postojích vyvolávalo záměrné převrácení hodnot, které bylo pravici ve straně a v zemi vlastní. S nánosem těchto zmatených představ u mladých lidí dodnes cynicky kalkuluje západní propaganda. Její dirigenti by chtěli využít zejména životní a tudíž i politické nezkušenosti mladých lidí. Pokoušejí se přetvářet jejich vřelé vlastnictví v omezený maloměstácký nacionalismus a na jeho základě pěstovat antisovětské a jiné hluboké reakční nálady.

Konečně je charakteristickým rysem této mladé generace všeobecně vyšší stupeň duševního vývoje, ať již v důsledku absolvovaného vzdělání nebo jinak nahromaděných poznatků. Jejich příslušníky proto nemohou uspokojit pouhé deklarace, fráze a všeobecné výzvy. Jako jejich vychovatelé bychom se těžce provinili, kdybychom jim nepomohli správně se politicky orientovat, kdybychom neuměli přesvědčivě vysvětlit souvislosti všeho významného, co se v naší době děje. Jen ten velitel, náčelník, propagandista, stranický či mládežnický funkcionář, který dokáže angažovaně a kvalifikovaně vystoupit před masou vojáků a zapůsobit nejen na jejich mysl, ale i na jejich srdce, se může stát skutečným politickým vedoucím svěřeného kolektivu. Chci v této souvislosti připomenout důležitou myšlenku vyslovenou na říjnovém plenárním zasedání ÚV KSČ, že „každý, kdo řídí práci většího či menšího kolektivu, musí mít pocit zodpovědnosti za jejich uvědomění a postoje k socialismu“. Z hledisek jednání tohoto pléna jsme povinni chápat úkoly, které před námi stojí v oblasti ideologické práce a jsou konkretizovány v RMNO a ve směrnících MNO a NHPS ČSLA pro politickou a ideově výchovnou práci na tento výcvikový rok.

Ve vztahu k našemu rozhodujícímu úkolu, tj. k trvalému zvyšování bojové pohotovosti ČSLA, z nich vystupuje do popředí zejména utváření a upevňování marxisticko-leninského světového názoru všech příslušníků naší armády, jejich vlastenecká a internacionální výchova v duchu současné linie KSČ, revolučních tradic strany, lidu a armády.

Objasňování uvedených obsahových oblastí bude trvale působit na myšlení, názory, postoje a jednání příslušníků armády a tím i na zvyšování bojové pohotovosti ČSLA, jejíž trvalá vysoká úroveň je základním kritériem účinnosti a efektivnosti naší práce.

Také zde můžeme navázat na revoluční odkaz strany z Února 1948. Soudruh Klement Gottwald vždy upozorňoval, že jedině každodenní práce s lidmi, jejich trpělivé přesvědčování, vysvětlování všech nejasných otázek, ale i osobní příklad komunistů, jejich principialnost a zásadovost je základním předpokladem pro získávání mas pro politiku strany. „Je třeba brát masy tak, jaké jsou,“ zdůrazňoval, „a ne tak, jaké by měly být, je třeba vědět, že naším úkolem je masy předělat, získat je na stranu komunismu ... Masy uznají naše vedení a půjdou za námi ne pro naše silná slova, ale pro naši správnou politiku, která jim pomůže přesvědčit se z vlastní zkušenosti, že máme pravdu.“ Vezmeme-li si všichni do jednoho tato moudrá slova soudruha Gottwalda k srdci, věřím, že i náročné úkoly v oblasti ideově výchovné práce, na nichž bezprostředně závisí úspěch veškeré naší další činnosti, čestně splníme.

Střežme bděle revoluční odkaz Února 1948

Spolu se vším československým lidem vzpomínají 25. výročí Února 1948 i příslušníci československých ozbrojených sil. Je to výročí jedné z nesporně nejvýznamnějších událostí v dosavadní více než půlstoleté cestě Komunistické strany Československa i v novodobých dějinách našich národů. Je tomu tak proto, že v Únoru 1948 dosáhla Komunistická strana Československa naplnění svého nejbližšího strategického cíle, který si vytyčila již při svém vzniku v roce 1921: Naplnit leninský odkaz a přivést dělnickou třídu k moci.

V únoru 1948 byl v Československu vyřešen dlouholetý zápas o politickou moc mezi dělnickou třídou a buržoazií. V průběhu třídních zápasů proti následkům světové hospodářské krize třicátých let, v boji na obranu republiky proti nastupujícímu fašismu, v tragických dobách nacistické okupace i hrdinného národně osvobozenického boje, stejně jako v letech budovatelské práce po osvobození naší země Sovětskou armádou, široké masy československého pracujícího lidu se přesvědčily, že jedině pod vedením Komunistické strany Československa mohou dosáhnout svého osvobození od kapitalistického vykořisťování.

Po Mnichovu a 15. březnu 1939 československá buržoazie ztratila jednou pro vždy morální právo řídit další osudy našich národů. V průběhu národně osvobozenického zápasu, který vrcholil Slovenským národním povstáním a povstáním

českého lidu, prokázala Komunistická strana Československa, že je stranou hlu-
boce vlasteneckou a internacionální. Strana ve svém programu mistrně spojila problém národního a sociálního osvobození. Vedoucí úlohu v revoluci si vybojovala dělnická třída pod vedením KSČ, která se stala ve svazku s rolnictvem určující silou našeho dalšího společenského pohybu.

Gottwaldovo vedení KSČ tvořivě využilo příznivých objektivních i subjektivních faktorů, které se vytvářely ve světě, v Evropě i v naší zemi v důsledku světodějného vítězství Sovětského svazu nad fašistickým Německem nejen na likvidaci vlády fašistických okupantů a jejich přímých pomahačů, ale odstranilo od politické a hospodářské moci také kolaborantskou velkoburžoazii. V důsledku nástupu dělnické třídy k moci bylo možno prosazovat v Československu, osvobozeném v roce 1945 Sovětskou armádou, taková opatření, jež ve svém souhrnu zajišťovala postupné přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou revoluci. Revoluční proces, odehrávající se po květnu 1945 v podmínkách ostrého třídního boje, vyvrcholil ústavním řešením vládní krize v únoru 1948, kdy se předáci reakčních stran ze strachu před nadcházejícími volbami a ztráty svých pozic pokusili o kontrarevoluční zvrat. Přes ostrost třídního boje podařilo se Komunistické straně Československa, jejímu zkušenému Gottwaldovu vedení, vyřešit základní mocenskou

otázku „kdo s koho“ pokojnou cestou postupného přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou revoluci.

Dělnická třída, vedená Komunistickou stranou Československa, nepodcenila však ani možnost obrany revolučních vymožeností ozbrojeným bojem. V průběhu února budovala své Lidové milice, které spolu se Sborem národní bezpečnosti a s akčními výbory Národní fronty, jež prováděly očistu veřejného života od politických exponentů buržoazie, představovaly v únorových událostech mocenskou oporu revolučních sil. Únor 1948 byl tedy nejen ústavním řešením vládní krize, ale také revolučním řešením celospolečenské krize, vyvolané pokusem buržoazie o restauraci kapitalismu v Československu.

Únorem se nastolila v Československu politická moc diktatury proletariátu. Posilnilo se významně i mezinárodní politické postavení a bezpečnost Československa. Vítězstvím pracujících se definitivně rozhodla otázka zahraničně politické i vojenskopolitické orientace naší země na Sovětský svaz a ostatní lidově demokratické státy. Systémem dvoustranných smluv mezi Československem a evropskými lidově demokratickými státy, jež v návaznosti na československo-sovětskou smlouvu z prosince 1943 uzavřelo Československo v letech 1945–1949, se naše země definitivně zařadila hospodářsky, politicky i vojensky do tvořícího se společenství socialistických zemí v čele se Sovětským svazem. Klement Gottwald k tomu na zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa 9. dubna 1948 mj. řekl:

„Zahraničně politicky šlo o to, zda v budoucnosti naše republika půjde dále neochvějně cestou spolenectví s ostatními slovanskými národy, cestou spolenectví se všemi lidově demokratickými státy

ve střední Evropě, nebo zda bude z tohoto demokratického bloku vyrvána a stane se opět objektem politiky západních imperialistů. A také zde únorové události rozhodly naprosto jednoznačně v tom smyslu, že naše lidově demokratická republika nejenže setrvá na svém dřívějším kursu, ve spolenectví se Sovětským svazem a ostatními slovanskými národy, nýbrž že se ještě rozhodněji k tomuto spolenectví přizná a bude to v praxi také provádět.“¹⁾

Únor 1948 otevřel cestu socialistické přestavbě v naší průmyslově vyspělé zemi, v zemi s hlubokými demokratickými tradicemi. Potvrdila se mezinárodní platnost marxismu-leninismu, padla jedna z hlavních tezí protikomunistické propagandy o tom, že leninská teorie proletářské revoluce a zkušenosti KSSS z výstavby socialismu jsou pro průmyslově vyspělé státy nepřijatelné. Zkušenosti KSSS ze socialistické výstavby SSSR se naopak staly nevyčerpatelným zdrojem zkušeností i při výstavbě socialistické společnosti v naší zemi.

Únor 1948 je trvalou konstantou našich novodobých dějin. Současně však představuje i nevyčerpatelný zdroj poučení pro řešení perspektivních politických problémů strany i celé naší současné rozvinuté socialistické společnosti. Tvůrčí postup strany při uplatňování obecných principů výstavby socialismu v československých podmínkách, prozíravost, moudrost i principiálnost Gottwaldova vedení strany, akceschopnost, iniciativita celé strany a její spojení s lidem, věrnost zásadám proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví — to jsou provždy živé a platné zkušenosti i revoluční tradice Února 1948. Na tyto tradice vědomě navazuje naše současné vedení strany, tyto tradice strážíme, pěstujeme, rozvíjíme a v naší každodenní práci uplatňujeme i my. Pak to bude tradice provždy živá.

— * —

S únorovým vítězstvím se vytvořily nové podmínky i pro další výstavbu československé armády. Před mladým státem diktatury proletariátu vystupovala nutnost zajistit obranu socialismu před pokusy zahraničních a vnitřních nepřátel. Únorové vítězství lidu vytvořilo vnitropolitické i mezinárodní předpoklady pro budoucí výstavbu československé armády jako armády socialistického typu.

I když armáda prodělala pozitivní vývoj od roku 1945, neodpovídala v únoru

1948 svým sociálně politickým profilem potřebám socialistické revoluce a KSČ musela přistoupit k cílevědomé výstavbě československé armády jako armády státu diktatury proletariátu. Vrchní velitel, prezident republiky Klement Gottwald o tom ve svém prvním armádním rozkaze, vydaném po svém zvolení prezidentem republiky 16. 6. 1948 řekl tato slova, jež se pak stala směrnicí pro armádu v dalším období:

„Únorovým vítězstvím vstoupilo budování branné moci do rozhodujícího období. Naší snahou musí být vybudovat naprosto

¹⁾ Klement Gottwald: 1946—1948 II., Svoboda Praha, 1949, str. 123

spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodchnutou uvědomělou kázní, vládnoucí vysokým vojenským uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat, učit, zejména pak od našeho největšího spojence, Sovětské armády. Naši povinností bude jít vždy s požadavky doby a s pokrokem vojenského vývoje. Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou záštitou svobody, nezávislosti a lidově demokratického řádu.²⁾

Tyto myšlenky, v nichž po Únoru Klement Gottwald formuloval základní principy vojenské politiky strany, upřesnilo dále vedení strany na IX. sjezdu strany, jenž formuloval generální linii socialistické výstavby v Československu. IX. sjezd vtyčil československé armádě základní úkol:

„...vybudovat armádu podle vzoru Sovětské armády jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako armádu pravidelnou a přísně ukázněnou. Chceme dosáhnout vyšší bojové schopnosti, než kterákoli kapitalistická armáda, učinit z armády důstojnou a věrnou spojenci Sovětské armády a armád lidově demokratických zemí. Jedině taková armáda je schopna a bude schopna být pevnou a spolehlivou záštitou lidově demokratické vlasti.“³⁾

Tak komunistická strana formulovala po Únoru 1948 principy své vojenské politiky, principy, v nichž konkretizovala pro armádu úkoly, které jí připadaly v období socialistické výstavby Československa na úseku jejího zabezpečení před útokem vnějších a vnitřních nepřátel. Tyto principy byly pak dále upřesňovány a konkretizovány v politické linii sjezdů a konferencí strany v období socialistické výstavby naší země, adekvátně dosaženému stupni výstavby Československé lidové armády.

Dnes, po 25 letech od Února 1948, můžeme se směle ohlédnout na cestu, kterou československé ozbrojené síly, Československá lidová armáda pod vedením Komunistické strany Československa urazila při naplňování tohoto historického úkolu. Za čtvrtstoletí od Února 1948 — i přes řadu obtíží a nedostatků, jimiž byla nutně výstavba socialistických ozbrojených sil provázána, i přes revizionistickou deformaci této výstavby v nedávném období — podařilo se naplnit odkaz Února i na úseku československých ozbrojených sil. Dnes

je Československá lidová armáda právě takovou, jak ji Klement Gottwald i IX. sjezd strany po Únoru předvídali.

Československá lidová armáda je dnes důstojným partnerem armád socialistického souročenství, sdružených ve svazku Varšavské smlouvy. Je to moderní, soudobá armáda socialistického typu ve všech aspektech.

Za uplynulých dvacet pět let došlo především k důslednému naplnění leninských principů výstavby Československé lidové armády. Československá lidová armáda je vychována a vychycena v duchu idejí marxismu-leninismu. Vědecký světový názor je základem veškerého výcviku a výchovy všech příslušníků armády. Princip proletářského internacionálního prolínání veškerou činností Československé lidové armády. Velitelský sbor ČSLA ve své drtivě většině pochází z lidových vrstev. Jeho převážná část je politicky angažována v Komunistické straně Československa a v Socialistickém svazu mládeže. Vysoké procento jeho příslušníků má potřebné středoškolské a vysokoškolské vzdělání. Stále větší počet velitelů, politických pracovníků si osvojuje leninský požadavek výchovy, přesvědčování a získávání mas vojáků pro plnění politiky strany.

Po Únoru 1948 byla v ČSLA vybudována stranická a mládežnická organizace. Právě tak byl vybudován výkonný stranicko-politický aparát. Princip vedoucí úlohy strany v naší společnosti je v ČSLA důsledně uplatňován při výstavbě, výcviku a výchově našich ozbrojených sil. Vojenská politika strany, formulovaná jednotlivými sjezdy strany konkretizuje úkoly, jež ČSLA v jednotlivých etapách její výstavby — v souladu s danou etapou socialistické výstavby země — připadají. Strana ukazuje všem vojákům, jak je v jednotlivých obdobích třeba respektovat procesy, které jsou charakteristické pro existenci a rozvoj armády. Ukazuje, že hlavním posláním naší lidové armády je bránit tvořivou práci lidu. V duchu leninského učení o obraně socialistické vlasti.

Poúnorová výstavba ČSLA jako armády socialistického typu je nerozlučně spjata s výraznou pomocí, kterou naši armádě nezištně poskytovala v celém poválečném období Sovětská armáda. Únor odstranil překážky, které v předúnorovém období kladla československá reakce plnění základních požadavků Košického vládního programu a Budovatelského programu, mezi nimiž na prvním místě byl požadavek, aby nová československá armáda byla budována podle vzoru Sovětské armády.

Strana formulovala ve svých dokumentech v celém období po Únoru 1948 poža-

²⁾ Klement Gottwald: 1946—1948 II., Svoboda, Praha, 1949, str. 199.

³⁾ Protokol IX. sjezdu KSČ, Praha 1949, str. 401.

davek výstavby naší armády podle vzoru Sovětské armády jako jeden z vůdčích principů své vojenské politiky. Sjezdová usnesení naší strany v tomto smyslu hovoří zcela jednoznačně. Zejména např. usnesení XII. sjezdu strany v r. 1962 soustředilo pozornost na další rozvíjení bratrských svazků a úzkou spolupráci ČSLA se Sovětskou armádou a s dalšími socialistickými armádami. Tato spolupráce nabyla ve čtvrtstoletí po Únoru podobu širokých a stále se prohlubujících svazků a styků ČSLA s bratrskými socialistickými armádami, především pak Sovětskou armádou.

Bez výrazné pomoci Sovětské armády by nebyly myslitelné výsledky, jichž naše armáda v uplynulém čtvrtstoletí dosáhla. Tato pomoc se projevovala na všech úsecích výstavby naší socialistické armády. Výrazně se projevovala hned po Únoru, kdy na počátku padesátých let bylo třeba urychleně posílit bojeschopnost československé armády v důsledku zostřené nebezpečí války. Pomoc Sovětské armády se v té době projevila urychlenou dodávkou nejmodernější vojenské techniky, výzbroje a výstroje, v jejímž důsledku v polovině padesátých let se stala československá armáda jednou z nejlépe vyzbrojených armád, disponujících v té době nejmodernější technikou — ať již v letectvu, vyzbrojeném nejlepšími proudovými letouny na světě, či v tankovém vojsku, vyzbrojeném tanky slavné řady T, či ve vojscích protivzdušné obrany státu, nebo v ostatních druhích vojsk a služeb.

Sovětská pomoc výstavbě ČSLA se ovšem nerozvíjela pouze v oblasti dodávek zbraní a vojenské techniky. Stále více se rozšiřovala spolupráce v oblasti výroby vojenské techniky, licencí a kooperací. Výrazná pomoc výstavbě československé lidové armády byla a je Sovětskou armádou poskytována při výchově velitelských a vojenských inženýrských kádřů a politických pracovníků. Tato pomoc spočívá jednak v tom, že značnému počtu našich důstojníků je umožňováno studium na sovětských vojenských vysokých školách, jednak v nezištném poskytování zkušeností při výstavbě systému československého vojenského školství.

Významnou roli sehráli sovětsští vojenští poradci, jejichž vpravdě soudružská nezištná pomoc výstavbě naší armády zanechala trvalou vzpomínku v srdcích našich vojáků a důstojníků, kteří se s nimi setkali.

Neocenitelnou pomocí výstavbě ČSLA jako socialistické armády bylo a je nepřehledné bohatství sovětské vojenské doktríny,

jež ukazuje, jak konkretizovat vědecký světový názor marxismus-leninismus na úseku vojenství. Ideové bohatství leninismu, konkretizované na vojenství sovětskou vojenskou doktrínou je ideově teoretickým základem celé „poúnorové“ výstavby ČSLA a hlavním zdrojem jejich úspěchů.

Přechodem imperialismu v čele s USA k politice „studené války“, formování agresivního paktu NATO a obnovy německého militarismu v NSR se stala základním předpokladem, jenž umožnil Komunistické straně Československa splnit při výstavbě ČSLA odkaz Února 1948 nesporně skutečnost, že výstavba ČSLA se od roku 1955 dala v rámci členství ČSLA v koalici socialistických armád, sdružených ve vojenskopolitickém společenství Varšavského paktu. Vznikem Varšavské smlouvy byl v nových podmínkách a na vyšším stupni potvrzen fakt nezbytnosti internacionální obrany socialismu, jeden ze základních principů, formulovaný již dávno před tím V. I. Leninem, zvýrazněný mezinárodním významem Velké říjnové socialistické revoluce a po druhé světové válce vzájemnými dvoustrannými dohodami mezi státy formující se světově socialistické soustavy. Tato smlouva a účast jednotlivých zemí v ní zajišťuje celkovou obranou sílu socialistických zemí a tedy i naši zemi. Zvýšila neobyčejně možnosti koordinace společného úsilí v oblasti společné obrany.

Členstvím ČSSR ve Varšavské smlouvě zajišťovalo vedení KSČ našim ozbrojeným silám možnost, aby „držely krok“ s prudce narůstajícími požadavky rozvoje světového vojenství. Vytvořily se předpoklady k tomu, aby ČSLA mohla být v kvalitativně nové vývojové etapě soudobého vojenství budována jako armáda soudobá, moderní a bojeschopná. Spojenectví ČSSR se státy Varšavské smlouvy zajišťovalo našim ozbrojeným silám především mohutný štít raketových jaderných zbraní. Všechny vojenskoodborné problémy, jež před ČSLA vystaly v důsledku vlivu vědeckotechnické revoluce ve vojenství bylo možno řešit pouze v rámci a za výrazné pomoci armád Varšavské smlouvy, především pak armády vedoucí síly socialistického tábora — Sovětské armády.

Nejvýznamnější pomocí, které se naší zemi dostalo, byla internacionální pomoc bratrských armád socialistických států v roce 1968, v okamžiku, kdy byl v sázce osud socialismu v naší zemi i osud československých ozbrojených sil, rozrušených rozbíječskou činností revizionistů a oportunistů v závěru šedesátých let. V této době, kdy se revizionismus podávalo pod-

lomit výsledky dosavadní výstavby ČSLA natolik, že „... bojeschopnost a morálně politický stav ČSLA citelně poklesly, takže oprávněně vznikala otázka, zda je naše armáda, bez jasných pokynů vedení strany a vlády, způsobilá zajišťovat ochranu našich západních hranic“⁴⁾ sehrála pomoc Sovětské armády a armád socialistických států rozhodující roli pro zachování možnosti dalšího socialistického rozvoje naší vlasti. Pro československou armádu se vytvořily možnosti, aby za výrazné pomoci Sovětské armády, zvláště Střední skupiny vojsk postupně obnovila svoji dočasně narušenou úlohu mocensko-politického nástroje socialistického státu a našla opět své místo v bratrském svazku armád Varšavské smlouvy. Vojsková politika, formulovaná XIV. sjezdem strany, vytváří v současnosti předpoklady pro další růst bojeschopnosti ČSLA, pro další

naplnění odkazu Února v nových podmínkách sedmdesátých let.

Po překonání krizového období je dnes Československá lidová armáda opět důstojným spojencem armád států Varšavské smlouvy. Československo nejen čerpá svoji sílu a obranyschopnost z členství v koalici socialistických států, ale samo ji také naopak svým branným úsilím upevňuje a doplňuje. I když byla bezpečnost naší země zajišťována již před založením Varšavské smlouvy řadou dvoustranných spojeneckých smluv, především spojeneckou smlouvou československo-sovětskou, přece jen vstup ČSSR do Varšavské smlouvy bezpečnost Československa zmnohosobila a pozvedl na kvalitativně novou úroveň nové vojenskopolitické situace Evropy, jak se vytvořila v druhé polovině padesátých a v šedesátých letech a jak se vytváří v současnosti.

—*—

Za 25 let své „poúnorové“ výstavby dosáhla ČSLA pod vedením strany řady významných zkušeností, jež nám umožňují vyvodit z období výstavby ČSLA jako armády socialistického typu po Únoru 1948 některá poučení a závěry:

Když se po druhé světové válce v národně demokratické revoluci a zejména po historickém vítězství v Únoru 1948 stala dělnická třída vedená KSČ určující silou československé společnosti, vznikly příznivé podmínky k tomu, aby dělnická třída Československa vybudovala československou armádu jako nástroj obrany socialismu v naší zemi i součást internacionální obrany zemí socialistického tábora. Československá lidová armáda, budovaná po Únoru 1948 jako ozbrojená pěst dělnické třídy, plnila a plní tento úkol jako organizovaná síla socialistické moci. Proto po Únoru 1948 — navazující na nejlepší revoluční tradice československých bojovníků za internacionální obranu prvního státu dělníků a rolníků — budovala KSČ Československou lidovou armádu důsledně jako armádu socialistického typu a zvyrazňovala při tom její internacionální poslání. Vycházela při tom důsledně z leninského učení o obraně socialistické vlasti. Tak vytvořila po Únoru 1948 novou, základní tradici ČSLA. Teoreticko-metodologické a programové východisko vojenské politiky strany po Únoru 1948 tvořilo leninské učení o obraně socialistické vlasti. V souladu s tímto učením se strana orientovala ve své vojenské politice po Únoru

1948 na výstavbu ČSLA jako armády socialistického typu. Únor 1948 pro to vytvořil potřebné vnitropolitické i mezinárodně politické předpoklady. Vítězstvím diktatury proletariátu v Únoru 1948 se před ČSLA otevřely možnosti uplatňovat — v souladu s postupující výstavbou socialismu v zemi — v plné šíři postupně leninské principy socialistického vojenství. Strana po Únoru vycházela ve své vojenské politice z toho, že upevňování a rozvíjení vojenské moci socialistického státu představuje složitý proces vzájemného působení objektivních a subjektivních faktorů, jako

— socialistické státní zřízení, spočívající na svazku dělnické třídy s rolnictvem, na pevném svazku národů uvnitř socialistického státu,

— ekonomické společenské zřízení společnosti, které určuje přímý vliv na politiku, ideologii, na kvalitu příslušníků armády i na všechny oblasti vojenské výstavby,

— marxismus-leninismus jako státní ideologie, komunistická morálka a vysoká politická uvědomělost občanů socialistického státu,

— materiální, výrobní a vědeckotechnické předpoklady a rezervy, na nichž závisí množství a kvalita výzbroje a vojenské techniky.

K cílevědomému využití těchto objektivních základů rozpracovávala KSČ v jednotlivých etapách celospolečenského vývoje svoji vojenskou politiku, určovala pro tyto etapy cíle a prostředky jejich dosažení.

⁴⁾ „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“.

Z hlediska nejširšího pojetí obrany našeho socialistického státu, k němuž se strana propracovala zvláště na svém XIII. a XIV. sjezdu se strana řídila těmito obecnými principy:

- principem prvořadosti a nepřetržitosti zabezpečování potřeb obrany socialistického státu od jeho vzniku,

- principem jednoty vojenského a politického řízení,

- principem centralismu,

- principem jednoty socialistických zemí při zajišťování bezpečnosti světové socialistické soustavy.

V užším slova smyslu, pokud jde o výstavbu samotných socialistických ozbrojených sil, zvláště pak Československé lidové armády, řídila se KSČ ve své vojenské politice principy, které byly formulovány a ověřeny při výstavbě a vývoji první armády socialistického typu — Sovětské armády.

Vzhledem k složitosti a mnohostrannosti vojenské výstavby, rozdělujeme tyto principy na sociálně politické, organizační a principy výcviku a výchovy.

Tyto principy se vzájemně prolínají a doplňují, mají svoji vnitřní dynamiku a v závislosti na konkrétních historických podmínkách se mění jejich význam i obsah. Tyto principy představují základní ideje vojenského programu naší strany.

Poučení, jež KSČ vyvodila z nedávné krize na úseku ozbrojených sil, zdůrazňuje

nutnost důsledného uplatňování těchto obecných leninských principů výstavby ozbrojených sil.

Komunistická strana Československa v celé své dosavadní vojenské politice prokázala, že je jediným garantem důsledného a tvůrčího uplatňování leninských idejí v podmínkách naší armády, garantem principiálního prosazování jednoty internacionálních a národních zájmů v obraně naší socialistické vlasti.

To jsou hlavní poučení a závěry, které nám umožňují zhodnocení 25letého úsilí o výstavbu ČSLA po Únoru 1948.

Současné vedení strany a státu vědomě navazují na nosné momenty v politice strany z období Února 1948 a poúnorové socialistické výstavby. Jinak tomu nemůže být ani na úseku vojenské politiky strany. Vojenská politika XIV. sjezdu nás zavazuje, abychom znovu vyzvedli leninské principy výstavby naší armády, abychom dále prohloubili úsilí o její socialistický, internacionální charakter. V boji proti revizionistickým deformacím a jejich pozůstatkům na úseku vojenské politiky strany vyzvedneme směle leninské principy výstavby naší lidové armády. Jsme tím povinni tradici, kterou založilo slavné vítězství pracujících v Československu v Únoru 1948.

Střežme proto bděle revoluční odkaz Února 1948!

K 30. výročí boje u Sokolova

30. ledna 1943 vyjel z buzuluckého nádraží vojenský transport 1. čs. polního praporu, aby se jako součást Voroněžského frontu generálplukovníka Golikova aktivně zapojil do operací Rudé armády, jejichž cílem bylo mimo jiné osvobození Ukrajiny.

Operace probíhaly podle plánu mohutné sovětské zimní ofenzívy, která začala v podstatě obklíčením a postupnou likvidací Paulusovy 6. armády v stalingradském kotli koordinovanými údery vojsk Donského, Jihozápadního, Stalingradského a Voroněžského frontu. Definitivním zmařením zoufalého pokusu hitlerovského velení vyprostit obklíčená vojska útokem nově zformované skupiny armád „Don“ a „Hoth“ byl předurčen výsledek Stalingradské bitvy a vytvořeny podmínky pro generální útok na celém jižním křídle fronty.

V prvních lednových dnech roku 1943 začal útok Jižního frontu, k němuž se připojily svazky Zakavkazského a později Severokavkazského frontu. Vojska těchto frontů v těžkých bojích lámala odpor divizí skupin armád „Don“ a „A“ a úspěšně osvobozovala území Severního Kavkazu.

Během boje o Severní Kavkaz zahájilo sovětské velení další operace na směru Kursk a Charkov a také v Doněcké pánvi. Na horním Donu vojska Voroněžského frontu v komplexu těchto operací 13. ledna zaútočila na obranná postavení skupiny armád „B“. Navzdory tomu, že je nepřítel převyšoval počtem divizí a že měl nadvládu ve vzduchu,¹⁾ dokázala využít

své převahy v tancích a dělostřelectvu. V součinnosti s pravokřídelní armádou Jihozápadního frontu, která zaútočila o čtyři dny později, prolomila nepřátelskou obranu na frontě dlouhé 250 km a po čtrnácti dnech úporných bojů dosáhla u Ostrogožska a Rossoše významného úspěchu obklíčením a zničením 15 nepřátelských divizí (maďarské 2. armády, italského alpského sboru a německého 24. tankového sboru). Tím byla dána možnost rozvíjet dále útok na Charkov a do boku a týlu německé 2. armády ovládající prostor Voroněže.²⁾

Tato armáda byla v průběhu následující voroněžsko-kastorněnské operace současným úderem Voroněžského frontu z jihu a Brjanského frontu ze severu uzavřena v obklíčení, z něhož se probily (z původních dvanácti) pouze zbytky šesti divizí, které zanechaly na bojišti všechnu těžkou výzbroj.

Obě operace vedly k rozdrčení hlavních sil skupiny armád „B“.³⁾ Bylo při nich osvobozeno přes 3000 měst a vesnic a za-

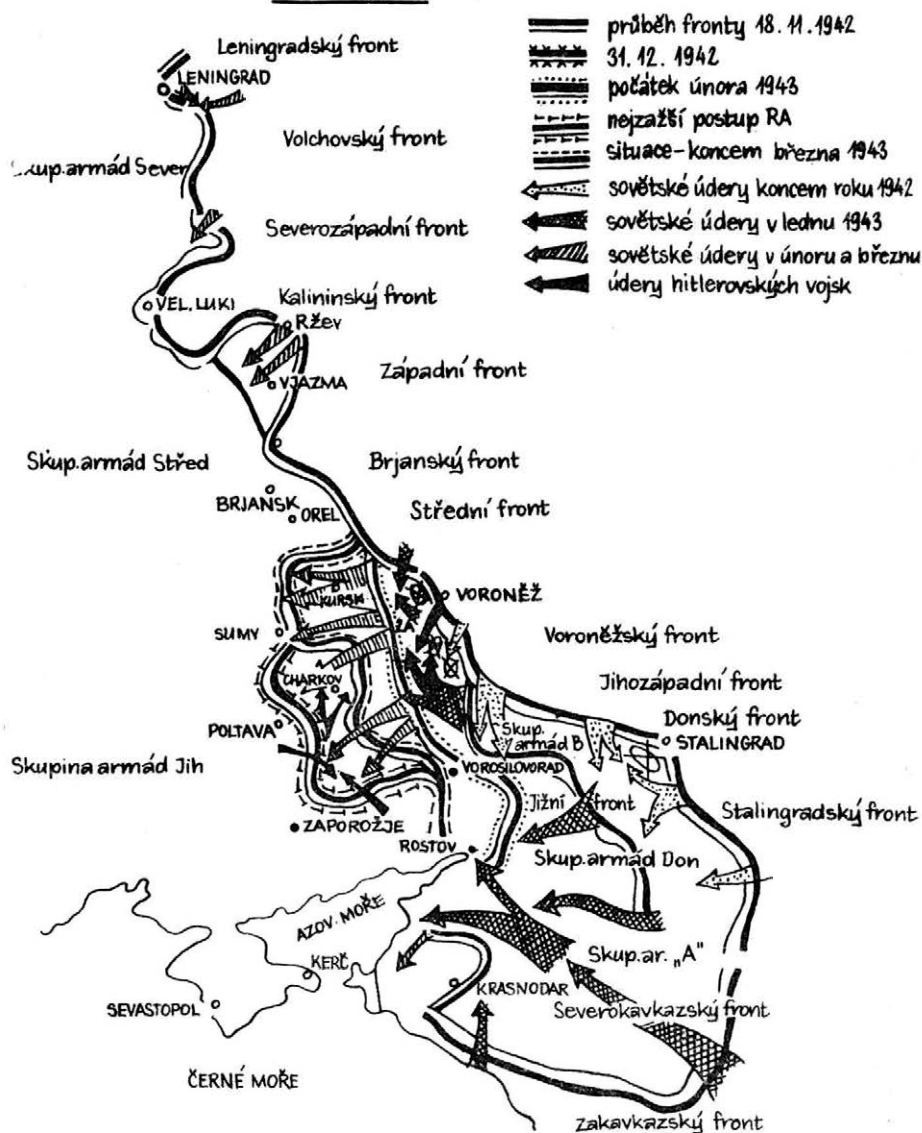
¹⁾ Proti Voroněžskému frontu, který mohl vyčlenit pro operaci 15 divizí, stálo zhruba 22 divizí skupiny armád B; přitom nepřítel měl 1,5 násobnou převahu v lidech a letectvu; viz Istorija Velikoj Otečestvennoj vojny, 1961, str. 102

²⁾ Tamtéž, str. 105

³⁾ Skládala se z 2. německé armády, 2. maďarské, 8. italské a sborové skupiny Kramer. Z toho svazky 24. tankového sboru skupiny Kramer, 8. alpského sboru i většiny ostatních svazků 8. italské armády byly úplně zničeny. Totéž platí o 2. maďarské armádě, která ztratila 150 000 mužů, veškeré letectvo, dělostřelectvo a techniku. (Tamtéž, str. 109)

SCHEMATICKE ZNÁZORNĚNÍ VÝVOJE SITUACE V PRŮBĚHU SOVĚTSKÉ ZIMNÍ OFENZÍVY

1942 - 1943

jato přes 108 000 nepřátelských vojáků a důstojníků.

Současně na severu podařilo se silám Volchovského frontu prorazit několikakilometrový průchod k blokovatému Leninogradu. Všechny tyto operační výsledky naznačovaly, že nastává rok přelomu v dosavadním průběhu války.

Západoněmecký historik K. V. Tippleskirch charakterizuje situaci, v níž se ocitly německé armády, těmito slovy: „Nakonec stály na Donci až k Bělgorodu vedle sebe 1. a 4. tanková armáda a armádní skupina Kempf. Byla to tatáž linie, z níž byla před devíti měsíci zahájena velká ofenzíva k Volze a na Kavkaz. Výsledek byl zdrcující, všechny oběti byly přineseny nadarmo.“⁴⁾

Vskutku. Německá fronta od Novosilu až po dolní tok Donce byla v rozkladu. Proti zbytkům skupiny armád „B“ tu stála vojska Brjanského a Voroněžského frontu a pravého křídla Jihozápadního frontu, zatímco síly levého křídla téhož frontu a jižního frontu rozbíjely obrannou linii skupiny armád „Don“ v oblasti Donbasu a Rostova. Dále na jihu vyvíjel Severokavkazský front úderný tlak na skupinu armád „A“ v prostoru Kubáně.

Po dokončení likvidace 6. armády ve Stalingradě, kdy byly uvolněny síly Donského frontu, rozhodlo se sovětské velení využít výhodné operační situace a pokračovat v útoku.

Jihozápadní front svým pravým křídlem prolomil nepřátelskou linii podél železnice Kupjansk, Lisičansk, překročil střední Doněc a ve snaze obejít Donbas ze severovýchodu útočil na Lozovou. Když hitlerovci 2. února počali ustupovat od Donu za řeku Mius, rozvinula vojska frontu útok v celé šíři svého pásma a snažila se co nejrychleji proniknout k Dněpru. Vlevo vojska jižního frontu při pronásledování ustupujícího nepřítele osvobodila 14. února Rostov, ale tři dny poté byla zastavena na řece Mius. V téže době jednotky Jihozápadního frontu pronikly k Dněpropetrovsku a Čaplinu.

Voroněžský front, jehož operační činnost nás zajímá především, měl po rozdrčení nepřítele na horním Donu rozvíjet útok směrem na Charkov a dosažením čáry Rylsk, Lebedin, Poltava osvobodit severozápadní oblast Ukrajiny.

Německé velení si uvědomilo, jaké strategické důsledky by měla ztráta úrodné Ukrajiny s přírodním bohatstvím Doněcké pánve. Proto urychleně přisunovalo do prostoru Poltava - Charkov - Pavlograd čerstvé síly, mimo jiné elitní 2. tankový

sbor SS s tankovými divizemi Totenkopf, Adolf Hitler a Das Reich.

Z Francie a Holandska tam byla přemístěna 15., 167. a 333. pěší divize. Z divizí 4. tankové armády se nově formovala operační skupina Hollidt.

Vojska Voroněžského frontu, která však mezitím 2. února vyrazila k útoku z čáry Starýj Oskol - Valuiki, osvobodila Kursk, Bělgorod, Volčansk a 10. února večer pronikla ze severovýchodu k Charkovu. Zároveň 6. armáda sousedního Jihozápadního frontu prolomila hitlerovskou obranu v úseku Balakleja - Izjum - Krajnýj Liman a do 19. února postoupila ke Krasnogradu a Dněpropetrovsku. Ohrozila tím německou obranu Charkova z jihu. Jejího úspěchu využila vojska Voroněžského frontu 15. února k přímému útoku na město, bráněné mimo jiné tankovou divizí SS. Příští den byl Charkov osvobozen.

Přibližně v té době (17. 2.) dorazil transport 1. čs. samostatného polního praporu do Ostrogožska, kde bylo sídlo velitelství frontu. Zde dostal po jednodenní přestávce rozkaz pokračovat v přesunu do stanice Valuiki a odtud nastoupit pěší pochod k frontě.

Po ztrátě Charkova a proniknutí sovětských vojsk k Poltavě, Dněpropetrovsku a Záporoží se hitlerovské velení znovu ocitlo v katastrofálním postavení. Jižnímu křídlu skupiny armád „B“ hrozilo odříznutí ústupových cest, obklíčení a spolu s ním i ztráta celé levobřežní Ukrajiny.⁵⁾

V horečném spěchu sáhli hitlerovci k dalšímu přeskupení svých sil. Místo zrušené skupiny armád Don sestavili pod velením polního maršála Mansteina skupinu armád jih, zahrnující 1. a 4. tankovou armádu a operační skupiny Hollidt a Kempf. Do 18. února rozsáhlými přesuny znovu soustředili proti Voroněžskému a Jihozápadnímu frontu třicet divizí, z toho 13 tankových a motorizovaných. Operační plán, k jehož upřesnění zavítal do Záporoží sám Hitler, předpokládal vržení Jihozápadního frontu za Severní Doněc, odkrytí boku jeho pravého souseda Voroněžského frontu a úderem ve směru Charkov—Kursk odříznutí tohoto frontu v prostoru Charkova. Současně měl být veden útok směrem na Kursk silami 1. tankové armády skupiny armád „Střed“, jehož výsledkem mělo být obklíčení a zničení vojsk Středního frontu. V Hitlerově pojetí to měla být „bitva světovějšího významu, která smyje skvrnu Stalingradu ze stejnojmenného německého vojáka.“⁶⁾

⁵⁾ Viz Philipp-Heim, Der Feldzug gegen Sowjetrußland, Stuttgart, str. 204

⁶⁾ Dějiny Velké vlastenecké války, sv. 3, Praha 1964, str. 109

⁴⁾ K. V. Tippleskirch, Geschichte des Zweiten Weltkriegs, Bonn 1952, str. 282

Přípravy k útoku hitlerovcům usnadňovalo, že západní spojenci Sovětského svazu doposud odkládali dlouho slibované otevření druhé fronty v Evropě, která by odčerpala německé síly z Východu. Operace v Tunisku, i když se nevyvíjely pro vojska Osy nijak příznivě, zaměstnávaly v podstatě pouze jednu hitlerovskou armádu (pátou) a nemohly druhou frontu nahradit. Operačního klidu v Evropě využívali hitlerovci vydatně k přesunu maximální síly na východní frontu.

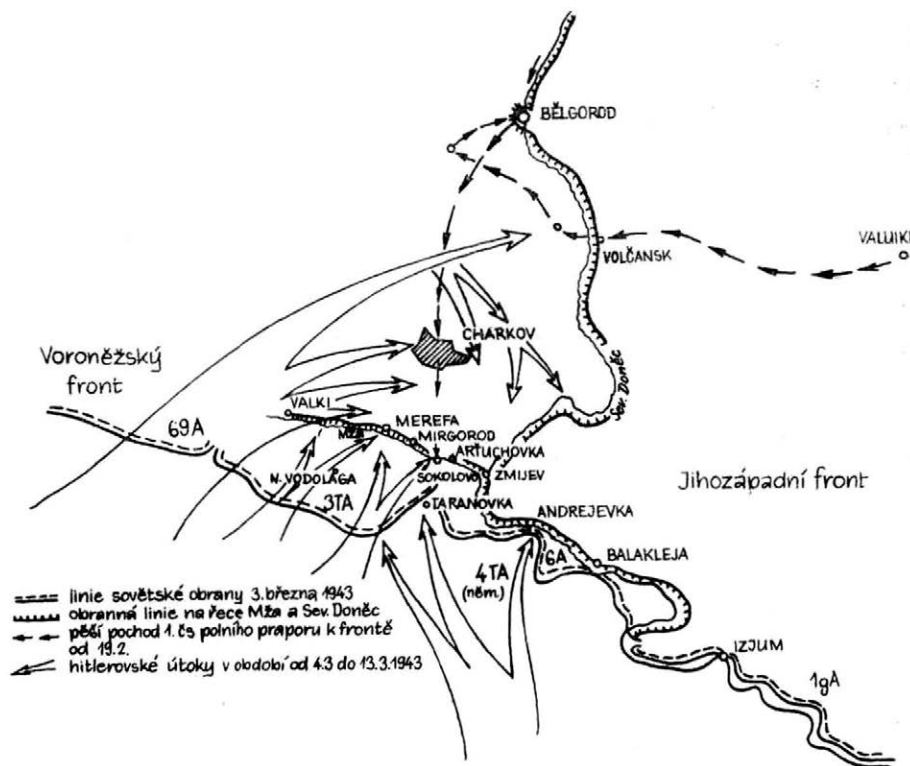
Jejich plánům nahrávaly i obtíže, které počaly komplikovat bojovou činnost Rudé armády. Několik týdnů ustavičných a nízkotlakých bojů, během nichž sovětská vojska postoupila o více než 300 kilometrů, vyčerpalo značně síly vojáků i zásoby materiálu. Po utrpených ztrátách poklesly výrazně početní stavy jednotek. Mostofelecké prapory 3. tankové divize, již byl později podřízen i československý prapor, měly v průměru kolem 16–20 vojáků. 88. a 113. tanková brigáda této armá-

dy měly každá pouze po 6 bojeschopných tanků. Ke všemu se pronikavě zhoršil přísun zásob, neboť vojska se příliš rychlým postupem vzdálila od svých základů. Přitom silniční a železniční komunikace zničené nepřítelem za ústupu se bez oprav nedaly použít. Nedostatek letišť v pásmu fronty znemožňoval zasazení podpůrného letectva, jehož radius nestačil k akcím z týlových letišť. Za těchto okolností se prudce změnil poměr sil. Nepřítel převyšoval Rudou armádu trojnásobně v počtu letadel a sedmkrát v tankech. Sovětská vojska byla proto nucena postupně přecházet do obrany.

Hitlerovci se přirozeně chopili své příležitosti. 19. února zaútočil v prostoru Krasnogradu tankový sbor SS na pravé křídlo 6. armády Jihozápadního frontu. Přes hrdinný odpor prořídilých sovětských vojsk prolomil nakonec jejich obranu v šířce 35 kilometrů. Řadou následujících klesťovitých útoků 40. a 48. tankového sboru se nepříteli díky drtivé převaze tanků

VÝVOJ SITUACE V CHARKOVSKÉM PROSTORU V OBDOBÍ OD 4.3. DO 13.3. 1943.

Schéma 2

podářílo přinutit velitele Jihozápadního frontu ke stažení pravého křídla za Severní Doněc.

Vojska sousedního Voroněžského frontu však v té době ještě rozvíjela úspěch, osvobodila Charkov a pokračovala v útoku na západ a jihozápad. Tím se v charkovském prostoru vytvořil v linii sovětské fronty výběžek, který odpovídal kalkulacím hitlerovského velení a měl být podle plánu úderem zdola, z jihu, směrem na Charkov odříznut.

V této fázi vývoje situace na sovětsko-německé frontě zakončil 1. čs. samostatný polní prapor svůj jedenáctidenní přesun, jímž po etapách překonal nočními příchými pochody vzdálenost 350 kilometrů. 1. března 1943 v odpoledních hodinách podle rozkazu velitele frontu vstoupil do Charkova. Zde měl být v záloze⁷⁾ velitele frontu vybaven trofejními vozidly a jako motorizovaný prapor zasazen do bojů v sestavě 3. gardové tankové armády generálporučíka P. S. Rybalka, která v té době bojovala asi 60–80 km jihozápadně od Charkova.⁸⁾

Sovětskému velení však neušly přípravy německé 4. tankové armády k útoku na Charkov. Okamžitě byl utvořen zvláštní štáb pro obranu charkovského prostoru v čele se zástupcem velitele Voroněžského frontu, generálporučíkem Kozlovem. Štábu byla podřízena 62. gardová střelecká divize, 17. brigáda vojsk NKVD, 86. tanková brigáda, 303. a 19. střelecká divize, po určité době i 25. střelecká divize a poté i celá 3. gardová tanková armáda.

Velitel 1. čs. samostatného polního praporu dostal od generálporučíka Kozlova 2. března k večeru rozkaz zaujmout v sestavě 25. gardové střelecké divize obranu na příštípěch k městu od jihu, v prostoru 25–30 km od Charkova, na levém břehu řeky Mže v úseku od osady Timčenkovo po osadu Arťuchovka. Zde měl prapor vybudovat odolné postavení polního typu se souvislým zákopovým systémem a odolný protitankový rájón. Počítalo se přitom s eventualitou, že za pochodu k prostoru obrany může dojít ke střetnému boji s nepřítelem, který již zahájil svůj jižní úder.⁹⁾

3. března 1943 v 02.30 hod. vyrazil prapor z Charkova a dvěma proudy se přesunoval zajištěným pochodem k určenému prostoru na řece Mži. Téměř třicetkilometrovou vzdálenost zdolávaly jednotky

za nepříznivého počasí, v tajícím sněhu a chvillemi v husté vánici. Cíle pochodu dosáhly v pozdních odpoledních hodinách. Zaslouhou 78. gardového střeleckého pluku, který zadržoval postup nepřítelů na jihu u osady Taranovky, nedošlo ke střetnému boji.

Tento pluk, vzdorující několikanásobné přesile tankové divize SS Totenkopf, prošel mimořádným hrdinstvím svých vojáků. Do historie Velké vlastenecké války se zapsalo navždy pětadvacet „ukrajinských panfilovců“ příslušníků 1. čety 3. praporu tohoto pluku. Drželi na železničním přejezdu u stanice Bepalovka proti lavině tanků důležité předsunuté postavení. Devatenáct bojovníků této čety postupně padlo a všech pětadvacet i s velitelem bylo vyznamenáno tituly hrdinů Sovětského svazu.

Obětavý boj sovětských gvardějců odvrátil od našeho praporu vážné nebezpečí, neboť prapor za pochodu neměl dostatek protitankových zbraní, aby mohl bez opory o vybudovanou obranu čelit útoku tanků.¹⁰⁾ Kromě toho tento pluk svým houževnatým bojem poskytl našemu praporu čtyři a půl dne k vybudování obrany na stanovené čáře Timčenkovo - Mirgorod - Arťuchovka. Rozkaz vydaný jednotkám praporu 3. března v 16.00 hod. klade těžiště obrany před řekou do osady Sokolovo. Obranná sestava tak dostala podobu trojúhelníku obráceného hrotem proti směru, odkud se očekával útok nepřítelů. Tento hrot měl otupit průraznost útoku a znemožnit nepříteli vytvoření výhodného postavení pro přechod řeky.

Obrana Sokolova byla svěřena Jarošově 1. rotě, zesílené jednou četou těžkých kulometů, četou minometů, dvěma družstvy zákopníků, třemi družstvy samopalníků, jednou četou protitankových pušek, jednou četou protitankových kanónů. Osadu Timčenkovo na pravém křídle obrany za řekou bránily dvě čety 3. roty npor. Janka, zesílené jednou četou těžkých kulometů. V sousedním Mirgorodě budovala obranu záloha praporu (1. četa 3. roty s polovinou čety protitankových pušek a dvěma kanóny 45 mm 62. gardové střelecké divize. Velitelem byl rtm. Kvapil. Na levém křídle, v Arťuchovce, velel npor. Kudlič. Jeho 2. rota byla posílena družstvem samopalníků, četou TK, četou minometů a polovinou čety protitankových pušek. Velitel praporu umístil své stanoviště do hájovny v lesíku v Mirgorodě. Všechny čety vysunuly předepsané bojové zajištění, vysílaly

⁷⁾ Válečný deník, 27. února 1943-VHA-SSR-II/2/7a
⁸⁾ M. Broft, Místo a úloha 1. čs. samostatného praporu v SSSR v obranných bojích Rudé armády u Charkova, Hav 1/1968, str. 30–31

⁹⁾ Válečný deník; Bojový rozkaz č. 006 ze 3. 3. 1943 — VHA, SSSR II/2/2/9 příl.

¹⁰⁾ Prapor měl 18 protitankových pušek a dva PTK 45 mm, viz L. Svoboda, V bratrské zemi vznikla Československá lidová armáda, Hav 1963/1, str. 4

hlídky. Zřizovalo se telefonní spojení a s vydatnou pomocí civilního obyvatelstva byly zahájeny opevňovací práce.

Vlevo od obranného úseku našeho praporu podél řeky Mže přes jižní okraj města Zmijeva až k severnímu Donci držely obranu jednotky 73. a 81. gardového střeleckého pluku 25. gardové střelecké divize.

Napravo navazovala na obranu praporu postavení praporu 17. brigády NKVD.

Taková byla situace v době, kdy prapor zaujal obranu. Sířka jeho obranného úseku (15 km) je překvapivě velká. Tak rozlehlé úseky se přidělovaly obvykle plukům, a dokonce divizím. Jestliže však početní stav praporu s jeho téměř 1000 vojáků porovnáme s protídílými sovětskými jednotkami a útvary, ukazuje se, že československý prapor byl téměř pětikrát silnější než zmíněný již 78. gardový pluk, který měl tehdy necelých 200 bojovníků. Prapor tudíž za daných podmínek svým počtem i úkolem představoval značnou hodnotu.

Nepřítel, který mezitím přeskupil své síly, podnikl ráno 4. března na přístupu k Charkovu útok deseti divizemi současně na třech směrech: na Valki, Merefu a Sokolovo a Zmijev.

3. tanková armáda, která od 28. února přešla do sestavy jihozápadního frontu a v sousedství s jeho 6. armádou tvořila pravé křídlo frontu, vzdorovala s největším vypětím převaze nepřátelských sil. Čs. prapor byl toho dne převeden do její operační podřízenosti. Do bojů však ještě nezasáhl, neboť nepřítel až na drobné vlny byl v podstatě v celém pásmu útoku zastaven. Na směru Sokolovo - Zmijev přitom uvázl v houževnaté obraně u Taranovky a Rjabuchina, 10–15 km před Sokolovem.

Po nezdaru, který utrpěl na tomto směru, přemístil nepřítel své úderné síly západněji a 6. března prudce udeřil na místo styku 3. tankové armády a 69. armády. Postoupil přitom asi o 15 km a 7. března obsadil městečko Valki. Tím si uvonil cestu k dalšímu postupu na sever a hrozil 3. armádě obchvácením boku. Jednotky této armády se proto pod tlakem nepřítelů stahovaly k Merefě a 7. března se jim podařilo jihozápadně od Merefy, 12 km od pravého křídla obrany čs. praporu, nepřítel zastavit. Týž den, na opačném křídle 3. armády v prostoru Taranovky, v místě styku 3. armády s 6. armádou, tankové jednotky SS Das Reich a 48. tankového sboru 6. tankové divize pokusily se obejít Taranovku a sevřít ji klešovitým úderem od západu, severozápadu a severu. Do ve-

čera po ovládnutí osad Rjabuchino a Boriki postoupily asi o 12 km severním a severovýchodním směrem a přiblížily se na pouhé 2–3 km k řece Mži jihozápadně od osad Glubokij, Kononěnkov, Pervomajskij a Progonja. V této situaci stál nepřítel proti středu a pravému křídlu naší obrany v Sokolově a chystal se úderem přes Sokolovo překročit řeku Mži a realizovat svůj plánovaný útok k Charkovu.

1. čs. polní prapor byl toho dne podřízen velitel 62. gardové střelecké divize genmjr. Zajceva. Tato divize den předtím dorazila z Charkova do Merefy a její velitel byl pověřen řízením obrany v celém pásmu Mže. 1. prapor jednoho z jejích pluků (182.) byl ráno 7. března zasazen do obrany v Timčenkově. Tím se obranný úsek praporu zúžil na 10 km. Avšak ještě dříve než 62. divize stačila zaujmout obranu, začaly obranným postavením čs. praporu procházet ustupující jednotky 3. tankové armády. Přitom vpravo od čs. praporu se navíc rozmístily i jednotky 350. střelecké divize a 6. gardového jezdeckého sboru. Řízení obrany tím opět přešlo na velitele 3. tankové armády, jemuž byla podřízena i 62. gardová divize, tvořící od 7. března večer levé křídlo prvního sledu 3. tankové armády. Čs. prapor patřící nyní 62. gardové divizi byl od ní oddělen zmíněnými jednotkami 3. armády. Plukovník Svoboda však odpovídal nadále za celý širší obranný úsek, takže mu byly podřízeny i sovětské jednotky. K obraně dostal jeden raketometný oddíl spolu s jedním dělostřeleckým oddílem, dvě baterie PTK 76 a 45 mm a jednu ženijní rotu. V noci ze 7. na 8. března přibýlo do Mirgorodu i zbylých 10 tanků 179. samostatné tankové brigády z Taranovky. I ty byly dány k dispozici veliteli obranného úseku. Bezprostřední velení praporu převzal zástupce plk. Svobody kpt. Lomský.¹¹⁾

Již 6. a 7. března docházelo na úsek obrany praporu k drobným bojům průzkumných jednotek. Vlastní boj začal 8. března. Průzkumné hlídky již dopoledne zjistily soustředování nepřátelských tanků a pěchoty na okrajích lesa asi 3 km jihozápadně od Sokolova. V 11.00 hodin se samopalníci čtyř ppor. Sochora střetli s nepřítelům v chutoru Pervomajskij. Odpoledne ve 13.30 hodin vyrazilo dvanáct až čtrnáct nepřátelských tanků z lesa směrem od osady Kononěnkov proti pravému křídlu sokolovské obrany.¹²⁾ Jakmile protitankové kanóny z palebných stanovišť v Sokolově i z postavení za řekou zahájily palbu, německé tanky se stáhly zpět.

¹¹⁾ Válečný deník: Hlášení o činnosti 1. čs. samostatného polního praporu na frontě, VHA-SSSR II/2/29a

Tři z nich však zůstaly stát. Část jejich osádek je opustila a předstírala, že vozidla jsou zasažena. Obsluhy kanónů však setrvaly uvnitř a nenápadně si zjišťovaly cíle. Touto lží nepřítel zčásti odhalil systém naší protitankové obrany. Asi o dvě hodiny později zahájil nepřítel útok na pravý i levý bok obrany a posléze i čelní zteč jižního okraje vesnice. Do útoku zasadil několik desítek tanků a obrněných transportérů s pěchotou.¹³⁾

Samotný průběh boje je dostatečně znám a není třeba jej podrobně popisovat. Důležitý je výsledek boje. Nepřítel sice obsadil Sokolovo, ale za cenu velkých ztrát na lidech i materiálu,¹⁴⁾ které vzaly jeho úderu směrem na Charkov dech. Přes zasažení svěžích sil (17. tankové divize) na styku Voroněžského a Jihozápadního frontu se nikde fašistům nepodařilo prolomit obranu na řece Mži. Úder na Charkov z jihu tedy skončil nezdarem. Sovětské velení v odpověď sestavilo ze 113. a 152. střelecké divize a 25. gardové divize rychlou skupinu pod velením genmjr. Firsova, která nazířá (9. 3.) podnikla za podpory asi 120 tanků protiúder, jehož cílem bylo jednak vymanit obránce Taranovky z nepřátelských kleští a jednak odříznout nepříteli v prostoru Sokolova. Skupina postoupila o 4–6 km. Její levý úderný klín obchvátí ze severu a východu Taranovku. Na postup pravého klínu se měl napojit protiútokem i 1. čs. prapor, posílený rotou 182. gardového střeleckého pluku, třemi raketometnými oddíly a jedním protitankovým plukem. Protiútok byl zahájen 9. března asi v 19.15 hodin a jeho cílem bylo zmocnit se opět Sokolova a zaujmout původní postavení. Zatímco posilová sovětská rota byla zastavena krátce po vyřazení prudkou nepřátelskou palbou a na rozkaz velitele 62. gardové střelecké divize vrácena do východiště, 2. čs. rota z postavení v Arfuchovce přes těžké ztráty, které jí způsobila nepřátelská palba při překonávání zamrzlé řeky, pronikla na jihovýchodní okraj Sokolova. Její vojáci v čele s velitelem npor. Kudličem prokázali velkou statečnost a bojový elán. Rovněž třetí rota překročila řeku a zaujala postavení v lese před Sokolovem, připravena zabránit palbou ústupu nepříteli ze Sokolova a připojit se ve vhodném okamžiku ke zteči 2. rot. Protože však Firsova skupina musela k boji o Taranovku zasadit větší síly než se předpokládalo, nedošlo k vytvoření souvislé útočné sestavy v prostoru Sokolova a prapor ani s posilovými a podpůrnými jednotkami neměl

sám dostatečnou převahu k úspěšnému dokončení protizteče. Když po čtyřech hodinách boje velitel 6. armády oznámil plk. Svobodovi, že byl nucen stáhnout své jednotky zpět, byl vydán rozkaz k přerušení protizteče a obě rot se rovněž stáhly do svých obranných postavení.

Následující den se v obranném úseku praporu kromě oboustranné průzkumné činnosti nevyvíjela žádná bojová činnost. Firsova skupina však postoupila asi o 5 km na jihozápad, obsadila téměř celou Taranovku a 81. střelecký pluk 25. gardové divize na jejím pravém křídle pronikl k Sokolovu a obsadil jeho jižní okraj. V tomto okamžiku si nepřátelské velení ujasnilo, že se mu nepodaří prorazit na Charkov ani vpravo přes Taranovku a Zmijev, ani středem přes Sokolovo, a dokonce ani vlevo přes Merefu, kde vojska 3. tankové armády ve dnech 7.—9. března zadržovala postup hitlerovských vojsk. Vzdalo se proto původního plánu sevřít Charkov do kleští a stáhlo tankové divize Adolf Hitler od Merefy a Das Reich od Sokolova k rozvíjení úspěchu, jehož zatím dosáhly hlavní síly armádního sboru Raus dále nalevo od městečka Valki, kde prolomily sovětskou obranu na styku 3. tankové armády a 69. armády v šíři 25 km. Rychlým postupem si zajišťovaly jednak přímý útok na Charkov z jihozápadu, jednak jeho obchvat od severu do týlu obrany na řece Mži. Sovětské velení se snažilo čelit tomuto manévru zesílením obrany Charkova, kam přesunulo spěšně část sil od Merefy a Sokolova včetně podpůrných prostředků československého praporu.

11. března nepřítel, který vystihl oslabení obrany československého praporu, chystal se v 06.00 hodin k pokusu o její průlom. Díky pohotovosti československého radisty, který zachytil rádiový rozkaz k soustředění, po včasném dešifrování hodiny a místa soustředění, podařilo se raketometným a dělostřeleckým přepadem chystaný nepřátelský útok zmařit. Na sou-

¹³⁾ Síla útočících německých jednotek se udává v různých pramenech nesejně. Hlášení velitele 62. gardové střelecké divize z 8. 3. 1943 uvádí okolo 80 tanků, 15–20 obrněných transportérů a okolo praporu pěchoty. Materiály 3. gardové tankové armády, které cituje M. Broft, hovoří o „více než 40 tankích“. Podle Brofta, který se opírá o sovětské archivní prameny, útočila na Sokolovo pěchota v síle dvou praporů. Viz citovaná studie, str. 39.

¹⁴⁾ Uvádí se 19 tanků, 4–6 obrněných transportérů a 300 mrtvých. Bojové dokumenty 3. tankové armády udávají 400 mrtvých. Údaje jsou v každém případě pouze přibližné, ale jisté je, že ztráty nepříteli byly nepoměrně vyšší než ztráty vlastní (88 padlých, 58 raněných, všechny PT zbraně, kromě dvou PT pušek, 3 TK, 3 minomety 82 mm, 2 minomety 50 mm, 18 LK).

¹²⁾ Válečný deník, 8. 3. 1943 a hlášení plk. Svobody ministru národní obrany — AVHÚ-SSSR II/24-1

sedním směru Taranovka - Zmijev, kde byla obrana rovněž oslabena odvelením jednotek 2. gardového sboru k Charkovu, začala se obranná linie bortit. 12. března padl Zmijev. Příští den byl sice dobyt zpět, ale to nemělo vliv na vážnost situace, která se rychle zhoršovala vnikáním tankové divize SS do Charkova a současným odřezáváním města kruhovitým po-

stupem ze severu, mířícím do týlu obranného postavení 3. i 6. armády.

13. března ráno nařídil velitel 62. gardové střelecké divize, aby se prapor připravil k odchodu ve 23.00 hodin. V noci byla na břehu řeky Mže před obranným postavením položena minová pole a rotý se postupně odpoutávaly a odcházely na Konstantinovku a Lizogubovku.

— * —

Tím skončilo desetidenní údobí bojového zasazení 1. čs. samostatného polního praporu v obraně u Sokolova. Ne však ještě jeho bojová činnost. Patří k ní minimálně další dva těžké dny fyzicky i nervově vysilujícího pochodu, který byl únikem z hroziícího obklíčení. I při něm se osvědčila vysoká morálka, odolnost a kázeň našich vojáků a také ryzí československo-sovětská vzájemnost.

Nepřítel, který po dobytí Charkova 16. 3. pokračoval v útoku, přešel sice u Běgorodu Severní Doněc a 18. března obsadil město, avšak na jiném místě, u Maslovoj Pristaní, byla jeho vojska při pokusu o totéž zničena. Brzy poté byl s konečnou platností zastaven na celé čáře silnou obranou, kterou během bojů v charkovském prostoru stačily vybudovat nově přisunuté sovětské síly. Hitlerovci se sice dočasně zmocnili iniciativy a posléze také ovládli oblast Charkova, houževnatá obrana sovětských vojsk jim však nedovolila náležitě vyčerpávat početní a materiálové převahy a uskutečnit plánovaný revanš za Stalingrad. Ve vleklých a velmi krvavých bojích ztráceli i čas. Nestihli uzavřít vojska Voroněžského frontu v obklíčení, ani rozvrátit sovětskou frontu, ani zmařit úspěchy sovětské zimní ofenzivy a udržet pro sebe Ukrajinu. Po nepatrném územním zisku, který nevyvážil cenu ztrát, pozbyli zakrátko své iniciativy a uvázli bezmocně na místě.

Nezdar útočníka je naopak úspěchem obránce. Z tohoto hlediska vystupuje zřetelně význam hrdinské obrany charkovského prostoru, v níž šlo o blokování plánů nepřítelů, oslabení jeho sil a získání času k opatřením sledujícím opětne převzetí operační iniciativy.

Z tohoto pohledu nabývá i na hodnotě vojenský význam bojů 1. čs. samostatného polního praporu u Sokolova včetně zdařilého úniku z obklíčení. Účinným přehrazením sokolovského směru nepřátelského útoku prapor úspěšně splnil svůj úkol, který má nikoli zanedbatelné místo v celkovém úkolu plněném vojsky Voroněžského a jihozápadního frontu. Jeho účast v operacích rozhodně nebyla jen symbo-

lická. Tato skutečnost ještě zesiluje neocenitelný politický význam boje 1. praporu. Čechoslováci si jako první zahraniční jednotka, v době pro Sovětský svaz nejtěžší, sami vymohli zasazení na frontě po boku Rudé armády. Riziko zničení tak malých jednotek při gigantických rozměrech bojů na sovětsko-německé frontě, riziko, jež vědomě podstoupili, zvyšuje cenu jejich rozhodnutí. Byla tak nastoupena cesta odboje, kterou prosazovalo moskevské vedení KSČ a kterou Klement Gottwald ve svém projevu v květnu 1942 osvětlil vojákům. Za hlavní a rozhodující proud pokládali komunisté domácí odboj. Základní taktické a politické principy spatřovali v nejširší národní jednotě, v loajalitě a věrnosti spojencům, zejména našemu nejbližšímu a největšímu spojenci Sovětskému svazu a v uznání skutečnosti, že o budoucím uspořádání poměrů v osvobozené vlasti rozhodne sám lid doma. Zasluhou komunistů vešel tento program do vědomí vojáků 1. čs. samostatného praporu. V bojích u Sokolova prokázali jednomyslnou vůli jej splnit. K politickému kladu spontánního přání bojovat po boku Rudé armády připojili důkaz opravdovosti své proklamace, podepřený vysokými morálními kvalitami, bojovým elánem, vůlí, houževnatostí, krajní obětavostí a hrdinstvím, které se neleká ani smrti, i kvalitami vojenskými, fyzickou i psychickou odolností, ovládnutím zbraní a znalostí zásad vedení boje. Všude, kam přišli, projevovali i upřímné city bratrství a naprosté solidarity ve vztahu k civilnímu obyvatelstvu a vojákům Rudé armády, což dalo oficiálnímu společenství lidskou vřelost a hloubku.

Úspěšný a statečný boj československé jednotky, o němž Sovětská informační kancelář záhy přinesla pochvalnou zprávu, naplnil každého Čecha a Slováka doma i za hranicemi, jak prohlásil Klement Gottwald, radostí a zadostiučiněním. Byl to akt spravedlivé odplaty. Vyvracel protibolševickou kampaň okupantů. Českoslovenští vojáci bojující pod vlajkou československého stávu po boku Rudé armády se podle Gottwaldových slov stali symbolem nezávislosti Československa a dalším dů-

kazem, že je Československo s hitlerovským Německem ve válečném stavu. Stali se symbolem válečného spojení se Sovětským svazem na podkladě rovného s rovným a také symbolem toho, že spojenecká Rudá armáda vede zápas nejen za osvobození sovětských území od německých okupantů, nýbrž současně také za osvobození spojeneckého Československa. Stali se konečně i symbolem toho, že po vyhnání německých okupantů a po osvobození Československa z německého panství bude další uspořádání záležitostí Československa výhradně věcí československého lidu. Byl v tom i závazek k zesílení národně osvobozeneckého boje českého a slovenského národa proti německým fašistickým okupantům doma.¹⁵⁾

Hrdinným bojem československých vojáků tím, že vešel ve známost doma i za

hranicemi, posílil domácí i zahraniční prestiž československého odboje a v jeho rámci podepřel autoritu komunistické strany jako jeho nejrozhodnější, nejčilevdomější síly. V očích sovětských lidí se stal takřka posvátnou legendou právě proto, že byl vybojován první a v té době jedinou zahraniční spojeneckou jednotkou na sovětské frontě. Stal se tak trvalým základem onoho bratrství zpečetěného krví, o němž psal Fadějev ve svém slavném článku. Bojem u Sokolova bylo popřeno kapitulantské československých mnichůvanů a vytvořena tradice, z níž v budoucnu vzešla národní a demokratická revoluce českého a slovenského lidu a která se stala nejvznešenější tradicí lidové armády socialistického Československa.

¹⁵⁾ Klement Gottwald, K prvnímu vystoupení čs. vojenské jednotky v SSSR, komentář v československém vysílání moskevského rozhlasu, sborník Klement Gottwald — Vojenská politika KSČ, Naše vojsko 1972, str. 244

K novému výcvikovému roku

Náš stát vynakládá každoročně značné prostředky na další zvyšování bojové schopnosti ČSLA, aby tato jako pevný článek armád Varšavské smlouvy mohla čestně splnit úkoly v případné válce v obraně socialistického tábora a nedotknutelnosti ČSSR.

Při zkoumání charakteru budoucí možné války marxisticko-leninská teorie dělá závěr, že kromě jiných základních ukazatelů by budoucí válka byla válkou koaliční. Vedly by ji státy socialistické koalice proti světovému imperialismu. Z toho vyplývá, že i uskupení vojsk bojujících stran budou mít mnohonárodní složení, že operace frontů a armád na válčišti budou uskutečňovat spojenecká vojska. Na naší straně to budou vojska vychovaná komunistickými a dělnickými stranami na zásadách leninských idejí proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví, připravená přinést největší oběti za vítězství socialismu a porážku mezinárodního imperialismu.

Hlavní úloha při řízení těchto vojsk na válčišti připadá operačním štábům, které plánují, připravují a řídí armádní, frontové operace, letecké operace a bojovou činnost vojsk protivzdušné obrany státu.

Připravenost našich operačních štábů splnit tyto úkoly je proto zákonitě středem pozornosti našich vrcholných stranických, státních a vojenských orgánů. Proto i úkoly v operační přípravě ČSLA na rok 1972—1973 byly v těchto orgánech pečlivě projednány a schváleny. Přitom bylo konstatováno, že v této oblasti přípravy za poslední tři roky byly při vzájemné spolupráci všech armád Varšavské smlouvy a za vydatné a nezištné pomoci Sovětské armády dosaženy další pozitivní výsledky a získány cenné zkušenosti, ve kterých můžeme najít i pro nový výcvikový rok mnoho poučného. Zvláště cenné pro ČSLA zůstávají zkušenosti ze spojeneckého cvičení „ŠTÍT-72“.

Kromě těchto pozitivních výsledků projevily se v uplynulém roce v oblasti operační přípravy problémy, na které soustřeďuje pozornost RMNO i Směrnice pro operační přípravu. Vyřešení těchto problémů bude znamenat další zvýšení připravenosti operačních štábů a proto je našim společným úkolem věnovat jejich řešení plánovitou soustavnou pozornost. Proto bude vhodné k jejich vyřešení soustředit pozornost i celé vědeckoteoretické fronty, rozvinout k nim diskusi na stránkách Vojenské mysli a výsledky včas zobecňovat.

Na které problémy chceme zejména soustředit pozornost?

1. Ujasnit úlohu a místo příkrytí státní hranice jako jednoho z komplexu opatření, zapadajících do celkového plánu operace. Pochopit, že úkoly spolehlivého příkrytí státní hranice musí být plně podřízené zámyslu operace.

Musíme pochopit místo příkrytí státní hranice v rámci celé dynamiky ničení protivníka od jím začaté války, až po splnění úkolů operace našimi vojsky. K pochopení těchto problémů přispěl i seminář organizovaný v rámci velitelského shromáždění MNO a přispěje i další aktivní účast příslušníků našich operačních štábů, pracovníků vojenských akademií i vědeckých pracovišť ČSLA.

2. Hledání nových, daleko účinnějších forem překonávání silné PVO protivníka jako základního předpokladu úspěšného splnění úkolů letecké operace i podpory boje pozemních vojsk letectvem. Zde je třeba v daleko hlubší míře rozpracovat otázky součinnosti mezi letectvem a radiotechnickým vojskem, mezi letectvem a pozemními vojsky, mezi jednotlivými druhy letectva a mezi letectvem a vojskem PVOS.

Při rozpracování otázek překonávání silné PVO protivníka naším letectvem, je třeba vycházet z jeho současných možností i z perspektivy rozvoje jednotlivých prvků jeho systému PVO na nejbližší roky.

Důsledně je třeba vyhodnotit silná a slabá místa jeho PVO, brát v úvahu technické možnosti jeho prostředků radioelektronické války, bojové možnosti jeho protiletadlového raketového vojska, stíhací letectvo, pružnost a odolnost velní prostředků PVO. Kromě toho je zapotřebí vycházet z přijatých zásad vedení bojové činnosti prostředky PVO protivníka při odrážení náletů v různých výškách, za různých situací s použitím konvenčních i jaderných zbraní.

3. Všestranné rozpracování průlomu obrany nepřítelů ve frontové operaci vedené s použitím konvenčních zbraní. Na průlom je potřebné soustředit do určitého prostoru na určitou dobu velké množství sil a prostředků, aby se docílilo požadovaných hustot, opodstatněnost kterých byla prověřena v tvrdé zkoušce v období Velké vlastenecké války Sovětského svazu. Toto rychlé soustřeďování sil a prostředků je třeba řešit s ohledem na účast spojeneckých vojsk v operaci i s ohledem na nové bojové možnosti ve výzbroji armád, zavedených nových zbraňových systémů i ostatních druhů bojové techniky.

4. Upřesňování vlastních jaderných úderů, využití jejich účinků a prognózy možných účinků jaderného úderu protivníka nejsou založeny na seriózních propočtech; nedostatečně se v tomto směru procvičuje metodika práce operačních štábů s využitím výpočetní techniky a jiných pomůcek malé mechanizace.

Bez těchto propočtů není možné správně ohodnotit situaci na válčisti, možnosti bojujících stran a není možné ani rálně předvídat vývoj bojové situace, což je nezbytné pro práci každého operačního štábu, zvláště při dnešní vysoce manévrové bojové činnosti.

5. Potřebujeme na kvalitativně vyšším stupni rozpracovat otázky řízení operace. Použití zbraní hromadného ničení, vysoký manévrový charakter bojové činnosti, doplňování operačních štábů účinnějšími spojovacími a jinými technickými soustavami pro zabezpečení řízení vojsk v operaci, používání protivníkem stále účinnějších systémů radioelektronického boje nás nutí zkoumat otázky řízení operace — velení vojskům na daleko širší bázi, než tomu bylo doposud. V daleko širší míře je třeba propracovat otázky součinnosti uvnitř operačních štábů mezi systémy spojení a systémy rušení a maskování a při působení na protivníka mezi zbraňovými systémy a systémy radioelektronického boje. K zabezpečení nepřetržitosti a pružnosti velení je potřebné při VŠC a ŠC více procvičovat vzájemné odevzdávání velení mezi VS a PVS a opačně. Kromě toho chcí zdůraznit, že ještě stále mnoho času našim operačním štábům zabírají otázky shromažďování a analýzy informace o situaci i doručování úkolů podřízeným. Přitom téměř nezůstává čas na kontrolu pochopení úkolů u podřízených a na prověrku organizace boje.

6. Před specialisty v našich operačních štábech stojí úkoly daleko hlouběji rozpracovat otázky všestranného zabezpečení operace a jejich praktické ověřování v praxi operační přípravy na VŠC, ŠC, a ŠN. Kromě toho v daleko větší míře uplatnit svůj podíl v řešení otázek likvidace následků a obnově bojeschopnosti vojsk po použití zbraní hromadného ničení protivníkem.

Vyřešením těchto problémů významnou měrou ovlivníme kvalitní splnění úkolů vytyčených v oblasti operační přípravy Rozkazem ministra národní obrany a pozdvihneme na vyšší úroveň operativnost a sladěnost práce operačních štábů z hlediska požadavků řízení soudobých operací.

Sladěním a družným úsilím příslušníků GŠ, štábů okruhů, akademií a armád a pracovníků vojenskovědeckého úseku se nám to jistě podaří a tím přispějeme ke splnění úkolů, které pro naše ozbrojené síly vytyčil XIV. sjezd naší KSČ.

Zavazuje nás k tomu slavné 25. výročí únorového vítězství našeho pracujícího lidu, které se chystá většina příslušníků naší armády pozdravit dalším rozvojem socialistické soutěže a tvořivé iniciativy.

ORGANIZACE VELENÍ PŘI UVÁDĚNÍ VOJSK DO BOJOVÉ POHOTOVOSTI

XIV. sjezd KSČ ve svých závěrech vytyčil požadavek zdokonalovat na všech stupních úrovní řízení. Tento závěr se plně vztahuje i na ČSLA, kde všestranné zdokonalování systému velení je společným úkolem všech příslušníků ČSLA.

Velení v nejobecnějším významu je proces cílevědomého působení orgánů velení na objekt velení. Zahrnuje získání výchozích informací, jejich studium a vyhodnocování, v souladu s nimi přijetí rozhodnutí a stanovení konkrétních úkolů objektu velení.

V podmínkách ČSLA je velení uvědomělou a cvílevědomou činností vojenských řídicích orgánů různých stupňů, které zabezpečují chod podřízené vojenské organizace, s cílem dosáhnout zničení nepřítele v nejkratší době, s nejmenšími ztrátami a spotřebou materiálu. Toho dosahujeme jak v **přípravě bojové činnosti** (do zahájení války, boje) tak v **průběhu bojové činnosti**.

V článku chci rozebrat zásady velení v údobí příprav bojové činnosti s důrazem na období uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti. Problém velení v tomto období je jednou ze zásadních otázek, diskutovaných v řídicích orgánech všech stupňů, protože toto poměrně krátké období tvoří základ přechodu z mírového na polní systém velení. Je velmi náročné, protože vojska jsou v pohybu, mírový systém velení je narušen a polní systém velení není dosud v pohotovosti.

V článku si stavím za cíl, na základě dílčí analýzy vzájemných souvislostí najít nejoptimálnější řešení tohoto problému. Nejprve si ujasníme cíl bojového poplachu a situaci v níž může být vyhlášen a též obecné požadavky kladené na velení.

Cílem bojového poplachu je:

— vyvést živou sílu, bojovou techniku a materiál z kasáren do určeného prostoru. Zde dokončit¹⁾ přípravu vojsk a bojové techniky k vedení boje,

¹⁾ Bojová technika a vojska musí být stále připravena. Jde zde o dokončení opatření, které probíhají v mírovém denním životě.

— vyvést živou sílu, bojovou techniku a materiál z podúderu nepřítele na objekt kasáren,

— vytvořit neoptimálnější podmínky pro zaujetí operační sestavy podle připravené a dle vývoje situace upřesněné dokumentace,

— překrytím státní hranice předurčenými silami a prostředky vytvořit hlavním silám dostatek času a prostoru pro volnost manévru.

Bojový poplach může být vyhlášen v různých situacích. K zobecnění tohoto problému uvádím pouze tři základní možné varianty.

1. Nepřítel zahájil válku s překvapením. Vojska opouštějí kasárna za bojového poplachu až v průběhu hromadného úderu nepřítele.

Tato varianta, i když ji nelze vyloučit, bude v současné době méně pravděpodobná, neboť strategické přípravy k agresi nemůže nepřítel při soudobé průzkumné technice utajit. Vzhledem ke koaličnímu rozdělení světa musí nepřítel hromadným úderem zasáhnout velký počet cílů na území všech států Varšavské smlouvy. K tomu musí ještě před úderem připravit značný počet odpalovacích ramp a jaderné munice na jednotlivých raketových základnách a ostatní prostředky napadení na námořních a leteckých základnách a připravit ozbrojené síly k agresi. To vyžaduje:

— doplnit bojové svazky, operační i strategické zálohy (přísun sil a bojové techniky ze zámoří, skrytá či otevřená mobilizace členských států Severoatlantického paktu),

— předsunout část sil ke státní hranici,

— připravit zásoby materiálu všeho druhu pro dlouhodobé vedení boje na všech bojištích,

— politicky a psychologicky připravit ozbrojené síly a obyvatelstvo států své koalice na válku, s důrazem na likvidaci následků odvetného jaderného úderu, atd.

2. Přípravy nepřítele k agresi byly včas odhaleny

Vojska jsou uvedena do plné bojové pohotovosti (vyvedena s bojovou technikou a materiálem do určených prostorů) s dostatečným předstihem před zahájením agrese nepřítele. Tím bylo nepříteli znemožněno dosáhnout strategického překvapení a částečně omezena jeho volnost ve využití času a prostoru k zahájení agrese.

Tato varianta je nejpravděpodobnější.

Odhalení příprav nepřítele k agresi ho však nezbavuje možnosti dosáhnout operačně taktického překvapení, neboť procento přesného zjištění data zahájení agrese je nepatrné, i když ne nemožné.

3. Nepříteli se nepodařilo utajit přípravu k agresi

Zjištěné příznaky však dosud nevyvolaly potřebu uvést vojska do plné bojové pohotovosti (vojska jsou dosud v posádkách). Přípravy nepřítele jsou trvale sledovány a vyhodnocovány.

Tato situace je velmi pravděpodobná. Vyžaduje mít spolehlivý systém vyrozumění a uvědomování, zabezpečující proniknutí signálů bojového poplachu od nejvyšších státních orgánů do rot vto v nejkratší lhůtě, vojska vycvičena

k rychlému opuštění kasáren a zaujetí plánovaných prostorů, pevné a spolehlivé velení, které umožní pružně ovlivňovat činnost vojsk podle vývoje situace.

Na systém velení při uvádění vojsk do bojové pohotovosti klademe tyto nároky: musí být operativní, pružný, nepřetržitý a odolný s velkou životností.

Základním ukazatelem **operativnosti** je rychlost činnosti systému a všech jeho složek. Musí zabezpečovat včasnou reakci velitelů a štábů na danou situaci.

Pružnost systému velení musí zabezpečovat rychlé reagování na každou změnu situace při zachování potřebné efektivity. Musí dovolovat přechod z jednoho režimu a metod velení do druhého, předání velení z jedné míst na druhá a zapojování dalších spojovacích prostředků do velení.

Nepřetržitost systému velení chápeme jako výraz spolehlivosti. Je zabezpečen účelným rozdělením technických prostředků i odpovídající výměnou informací mezi místy velení, která jsou na místě a která se rozvíjejí.

Odolnost systému velení je ovlivněna zvýšením schopnosti technických prostředků pracovat v podmínkách použití jaderných zbraní a rádiového rušení nepřítele, zabezpečit sběr aktuálních informací nezbytných pro rozhodování a rychlé předávání rozkazů a nařízení vykonavatelům.

Životnost systému velení bude zvýšena zesílením ochranných vlastností míst velení před účinky zbraní hromadného ničení a dalšímu působení protivníka, zkvalitněním a zrychlením procesu předávání velení v případě vyřazení síly a techniky, zvýšením způsobilosti práce systému v libovolných podmínkách situace a ve složitých klimatických a meteorologických podmínkách.

Velení, jako každá jiná kategorie, prochází vývojem, který ovlivňují způsoby přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Tak např. začátkem šedesátých let zavedením jaderných a raketových zbraní do výzbroje došlo ve vojenství k podstatným kvalitativním změnám. Projevily se i na strategické koncepci Spojených států amerických (tím i celého Severoatlantického paktu). Strategická koncepce tohoto uskupení vycházela z předpokládaného monopolu jaderných zbraní a byla proto založena na jednoznačném zahájení války překvapivým, hromadným jaderným úderem na vojska, politická, hospodářská a dopravní centra socialistických států.

Proto bylo nutné, aby živá síla, technika a materiál co nejrychleji opustily kasárna a všechny stupně velení vytvořily dočasná předem nastavená místa velení (operační skupiny), která mohla řídit zasazení předurčených sil a prostředků do pohraničního sražení do doby, až plní velitelská stanoviště dosáhnou pohotovosti.

V důsledku likvidace jaderného monopolu, vytvoření rovnováhy sil raketových jaderných zbraní a v důsledku obav z následků ničivých účinků odvetného úderu na území států Severoatlantického paktu (především na území USA), přijaly USA koncem šedesátých let novou strategickou koncepci zahájení války.

I když nová koncepce nevylučuje dřívější variantu zahájení války hromadným jaderným úderem, za základ uvažuje **zahájení války pouze klasickými zbraněmi**. S použitím jaderných zbraní počítá až v průběhu operace (podle vývoje situace).

Tato variantní situace pochopitelně ovlivňuje i systém velení při uvádění vojsk ČSLA do bojové pohotovosti. Ukazuje se, že systém velení, zavedený při jednoznačném předpokladu zahájení války překvapivým jaderným úderem ne-

přítele, lze zjednodušit, než by jeho konečný efekt byl snížen. Jde především o systém velení v období od vyhlášení bojového poplachu do dosažení pohotovosti velitelského stanoviště v určeném prostoru.

V dřívějším systému velení bylo hlavní těžiště položeno na operační skupinu, která zaujímala místo velení v takové vzdálenosti od posádky, aby byla mimo okruh ničivých účinků jaderného úderu, vedeného na objekt kasáren (velitelství). Konkrétní složení, úkoly, materiální zajištění i časové normy pro dosahování pohotovosti těchto operačních skupin jsou známy a proto je neuvádím.

Chci se však zamyslet nad účelností dřívějších opatření vztahujících se k činnosti operačních skupin z hlediska soudobých poznatků a potřeb. Nejdříve můžeme posoudit vhodnost místa rozmístění OSK z **hlediska ochrany před účinky zbraní hromadného ničení**. Má-li být OSK chráněna spolehlivě před účinky jaderného úderu vedeného na posádku, musí být rozmístěna ve velké vzdálenosti od posádky (vzhledem k předpokládanému rozptýlu raketových zbraní, použité ráže jaderné zbraně, způsobu vybudování místa velení apod.). V tom případě může dosáhnout OSK pohotovost k řízení činnosti vojsk za dobu, která je z hlediska velení nepřijatelná. Dochází totiž k příliš dlouhému vakuu ve velení. Na činnost OSK je vhodné se podívat i z hlediska, **jak zabezpečuje nepřetržitost** velení. Požadavek je jednoznačný. Velet vojskům ihned od vyhlášení bojového poplachu. K splnění tohoto požadavku musíme najít reálné řešení.

Současně je nutné přehodnotit rozmístění OSK i z hlediska **spojení**. Spolehlivé velení vyžaduje mít do míst OSK vyvedeno linkové spojení. Podle současných možností je linkové spojení z místa OSK na VS, k podřízeným i nadřízeným stupňům velení a k sousedům (součinnostním velitelstvím) realizováno zpravidla přes posádkovou ústřednu. V případě jaderného úderu nepřítele na posádku bude posádková ústředna vyřazena a OSK bude odkázána pouze na rádiové spojení.

Současně je vhodné brát v úvahu i **pracovní podmínky** operačních skupin. V **místech** velení OSK mimo posádku jsou pracovní podmínky velmi ztížené (nedostatek místa, omezená možnost vytápění, zhoršené osvětlení apod.). Přesto, že jde pouze o krátký pobyt, je nutné brát v úvahu i tuto okolnost.

Z tohoto krátkého rozboru systému velení po vyhlášení bojového poplachu vyplývá, že je značně podřízen dřívější koncepci bleskové války (války zahájené nepřítelem hromadným jaderným úderem s překvapením), a málo se přizpůsobuje změnám, které vyplývají z upevnění politické, vojenské a ekonomické síly socialistického tábora a z toho vyplývajících změn v koncepcích předpokládaného nepřítele.

K dosažení souladu všech uvedených objektivních i subjektivních faktorů, požadavků a možností jejich realizace je nutné opřít se od vžitých názorů a návyků a hledat nové cesty řešení. Je třeba vyloučit dosavadní přenášení zodpovědnosti za velení na několik míst velení, postrádajících zpravidla potřebnou informovanost a pravomoc rozhodování a dodržovat zásadu nedílné velitelské pravomoci a zodpovědnosti.

Jedním z možných řešení je upustit od zaujímání polních míst velení operačními skupinami a vyřešit jejich místo v **posádce**.

Tím by bylo umožněno:

—vybavit místa velení OSK z hlediska ochrany před účinky ZHN s minimálními náklady,

- zabezpečit pohotovost velení v nejkratší možné době od vyhlášení signálu bojového poplachu,
- plně využít přítomnosti funkcionářů OSK v kasárnách k ovlivnění vyvádění vojsk, bojové techniky a materiálu a upřesnit jim další činnost,
- dokonale využít mírové spojovací sítě,
- upravit pracoviště OSK tak, aby vytvářelo dobré pracovní podmínky.

Je též nutné dořešit na všech stupních velení složení OSK, způsob zahájení práce, předání velení polnímu VS, přesun a sloučení OSK s polním VS. Každé velitelství by mělo rozpracovat řadu pomocných opatření, která ulehčují a zpřesňují systém velení. K nim patří např.:

- upřesnit funkční povinnosti, práva a odpovědnost náčelníků druhů vojsk (oddělení) i jednotlivých funkcionářů štábů při uvádění vojsk do bojové pohotovosti;
- unifikovat vybavenost jednotlivých míst velení (OSK, VS) všech stupňů velení,
- zlepšit a ujednotit metody a styl práce, sjednotit a zjednodušit pracovní postupy, typizovat a normalizovat štábní dokumentaci,
- připravit velitelský sbor a štábní pracovníky k všestrannému využití dosud zavedených i postupně zaváděných technických mechanizací a automatizačních prostředků velení. Přitom nesmíme zapomínat, že mechanizace a automatizace pouze urychlí a zkvalitní systém shromažďování, třídění a částečné zhodnocování informací. Velení však zůstane vždy tvůrčí činností velitele a štábu, kterou nenahradí žádné technické prostředky.

AUTOMATIZACE VE VELENÍ

Štáby svazů se poprvé v r. 1970 seznámily s možnostmi využívání automatizačních prostředků pro plánování a vedení operací. Došlo ke konfrontaci několikaletých výsledků práce vědeckovýzkumné základny s potřebami štábů.

Na velitelsko-štábním cvičení si vědeckovýzkumná základna (projekční úsek, přenos dat, utajené velení i výpočetní střediska) ověřovala, zda nastoupená cesta je správná a jak v ní pokračovat. Ukázalo se, že většina projektů strojového zpracování výpočtů je použitelná i když jsou další požadavky na úpravy. Technické prostředky přenosu dat a utajeného velení mezi štáby a stacionárními výpočetními středisky byly pomalé a měly nedostatky. Výpočetní střediska se teprve orientovala v metodice práce při zpracování výpočtů z polní problematiky. Zkušenosti i ze spojeneckého cvičení byly pro pracovníky v oblasti mechanizace a automatizace ve velení pobídkou ke zkvalitnění práce ve prospěch štábů.

Štáby měly jen malé představy o možnostech automatizace ve velení a proto očekávaly od ní více. Docházelo k tomu, že příslušníci stejných oddělení různých štábů měli jiné požadavky na úpravu projektů. To mohlo pramenit z odchylek v metodice práce štábů, z nepřesně formulovaných požadavků před zahájením projekce a též z neúplně vyřešených požadavků. V jednom se však shodovali všichni a to v požadavcích na zkrácení času pro dodání výsledků, aby je mohli využít při zpracování podkladů pro rozhodnutí. To však lze spinit až po zmodernizování samočinných počítačů.

Dále štáby procvičovaly využívání prostředků automatizace během dvou let na devíti velitelsko-štábních cvičeních. Některé projekty byly vyřazeny a byly vytvořeny nové. Celkově se jejich kvalita zvýšila i díky větší účasti štábů na jejich tvorbě. Z technických prostředků se rozšířila zařízení pro přenos dat u PVOS, počet zařízení pro utajení a rychlostiskárna pro výpis výsledných sestav. Zvláštní pozornost jsme věnovali převzetí prvního mobilního počítače do ČSLA. Zkvalitněním technické základny se situace zlepšila. Nemůže však dosud plně zabezpečit požadavky na zkrácení času při řešení operačních úloh.

Začátkem roku 1972 byly vydány „Prozatímní směrnice pro tvorbu a zavádění projektů strojového zpracování informací v polním systému velení“ s cílem zvýšit efektivnost v práci vědecko-výzkumných kapacit ve prospěch štábů. Zde totiž vidíme začátek úspěchu ve využívání automatizace ve velení u štábů při operační a taktické přípravě.

Podíl štábu na tvorbě projektu

Ze Směrnice uvedu jen některé zásady, které mají vztah ke štábům.

Požadavky na projektování činností práce štábu v poli mohou předkládat nejen složky a správy MNO, ale i okruhy a armády. Přitom je nezbytné, abychom zadání úkolu předem konzultovali se všemi stupni velení, které mají projekt využívat. Toto opatření má chránit řešitele před rozměňováním své pracovní kapacity pro ukončení projektu a pro dodatečné úpravy.

V období tvorby projektu probíhají praktické zkoušky, při kterých ověřujeme variantnost řešení, formy výstupních sestav atd. Organizuje je uživatel podle požadavků řešitele a se schválením zadavatele. Zodpovědný přístup uživatele k průběhu zkoušek může snížit na minimum případná nedorozumění při VŠC.

V dokumentaci projektu se uvádí kalkulace o celkové době potřebné k řešení dílčích projektů při určitém objemu vstupních dat, tj. dobu od předání vstupních dat ve štábu až po předání výsledků a dobu potřebnou pro vlastní výpočet na počítači. Proto již v této fázi se zadavatel musí vyjádřit, zda celková doba pro výpočet je přijatelná vzhledem k metodice práce štábu nebo ne.

Pokyny pro uživatele, určené k praktickému využití projektu ve štábu, musí mimo jiné obsahovat popis možných variant využití soustavy projektů vcelku a dílčích projektů, činnost důstojníků štábu při využívání jednotlivých variant s názorným objasněním možností jejich využití. Musí mít vhodnou úpravu pro práci v polních podmínkách.

Před tím, než je projekt hotov a předán štábu a výpočetnímu středisku k využívání při VŠC, proběhne zkušební provoz zpravidla ve dvou etapách:

- vnitřní ověřovací zkoušky,
- přejímací provozní zkoušky.

Ověřovací zkoušky organizuje řešitel s cílem — ověřit, zda projekt splňuje stanovené funkce. Provozní zkoušky organizuje zadavatel s cílem — ověřit celkovou funkci projektu před jeho zavedením do systému práce štábu v předpokládaných podmínkách využití.

Projekční činnost končí po úspěšném ukončení zkušebního provozu, opo-
nentního řízení a jakmile jej zadavatel přijme. Řešitel je však povinen i po předání projektu odstranit nedostatky (skryté vady), které nemohly být při zkouškách odhaleny a znemožňují dosažení požadovaných výsledků vlivem chyb nebo nedokonalostí použitých algoritmů. Tato záruční doba trvá jen do prvního využití projektu na cvičení.

Štáby těmto etapám tvorby nevěnují z objektivních důvodů patřičnou pozornost a vznášejí kritiku a požadavky až při VŠC. To má pak za následek permanentní práci na stejném projektu. I když se vylepšuje, ztrácí se tak projekční kapacita pro nové projekty.

Tyto zásady z prozatímní směrnice je třeba prověřit v praxi, posoudit jejich účelnost a podle výsledků je v další směrnici buď zdůraznit, nebo vypustit.

Oblast MAV v dokumentaci pro přípravu a řízení cvičení

Při zpracování dokumentace pro VŠC štáby svazů dosud v nepatrné míře využívají výpočty zpracovaných samočinnými počítači. Máme-li plnit úkol ze Směrnice pro operační přípravu ve výcvikovém roce 1972/1973 z oblasti velení a řízení „... vytvořit tak podmínky k tomu, aby štáby svazů samostatně a ve

větší míře využívaly výpočetní techniku pro přípravu podkladů k rozhodnutí“, musíme právě začít od dokumentace na cvičení.

Objektivní nutností je rozpracovat učební úkol oblasti MAV v zásadních opatřeních ve všech dokumentech tak, aby štáb měl podklady k jejímu procvičování od samého začátku cvičení. Oblast MAV nalezne tak svoji úlohu a místo již v kalendářním plánu přípravy cvičení, v pojetí vlastního zámyslu, plánu řízení cvičení i v dokumentaci pro rozhodčí službu. Při zpracování těchto dokumentů nejsme tak omezeni minutami, aby rozhodujícím kritériem se stal čas. Naopak klademe důraz především na kvalitu, přesnost a objektivitu podkladů pro plánování a vedení operace. Náčelníci skupin MAV svazů a náčelníci výpočetních středisek **jsou připraveni zabezpečit zpracovatelům cvičení potřebné výpočty.**

Cvičící štáb bude s touto skutečností počítat a připravovat se na ni již od obdržení organizačního nařízení a může výpočtů využívat od obdržení námětu.

Již to vědomí cvičícího štábu, že dokumentace je zpracována **s využitím počítače a řídicí cvičení bude srovnávat jejich řešení v dokladech se svým**, postačuje k tomu, aby se vztah k automatizaci ve velení změnil.

Příprava štábu na využívání automatizace ve velení

Na začátku výcvikového roku je účelné při velitelském shromáždění seznámit krátce štáb s možnostmi oblasti MAV při operační přípravě štábu. Je vhodné již zde stanovit, které projekty jsou efektivní a je nutné jich využít. Naučit se jich využívat — může být náplní odborné části velitelských zaměstnání. Odsunováním školení až na období před cvičením může dojít k tomu, že se uskuteční jednorázová akce, která přináší malý efekt.

Podle náročnosti na vyplňování formulářů vstupními údaji pro řešení úlohy si stanovíme formu výpomoci orgánů výpočetního střediska. Cílem ovšem je dosáhnout stavu, aby **příslušník štábu dovedl vyplnit formulář samostatně**. Současně je žádoucí, aby **příslušníci štábu zvládli všechny varianty výpočtu pro jejich operativní využití podle vzniklé situace.**

Nebudou jistě problémy tam, kde využití projektu přináší štábu markantní efekt. Velmi dobré výsledky již dosahujeme u projektů PVOS, jaderných úderů, týlového a technického zásobování.

V roce 1973 plánujeme využít automatizaci ve velení při dalších velitelsko-štábních cvičeních svazů.

Dobré projektové dílo, zlepšující se stav technických prostředků a připravenost příslušníků výpočetních středisek jsou základní hodnotou oblasti MAV, s kterou se budeme snažit přispět ke zvýšení úrovně operační přípravy štábů v tomto výcvikovém roce.

Závěrem chci zdůraznit, že by nebylo správné čekat s využíváním automatizace ve velení až po odstranění všech nedostatků v oblasti MAV (100 % včasnost dodání výpočtů štábům). Vždyť zavedení žádné nové věci do společnosti, tedy i do armády, se neobešlo bez nedostatků. Proto je nutné do doby zavedení mobilních a samočinných počítačů ke každému štábu svazu využít čas na zpracování kvalitních projektů a při přípravě štábů jich využívat. Jen společným postupem pracovníků oblasti MAV s příslušníky štábů můžeme dojít již v blízké budoucnosti ke kvalitativnímu zvratu v operační přípravě štábů.

MOŽNOSTI NARUŠENÍ NEPŘÁTELSKÉ PROTIBATERIJNÍ ČINNOSTI

V soudobém boji je dělostřelectvo významnou palebnou silou, bez jejíhož účinného působení na nepřítele je úspěšná bojová činnost vševojskových a tankových jednotek nepředstavitelná. Proto je pochopitelné, že se nepřítel bude snažit všemi silami a prostředky, které má k dispozici, tuto palebnou sílu vyřadit a tak paralyzovat její vliv na bojovou činnost. Je tudíž velmi důležité zaměřit se na opatření, která by nepřátelskou činnost, směřující proti našemu dělostřelectvu, podstatně ztěžovala a umožňovala tak vlastnímu dělostřelectvu nerušené plnění jeho palebných úkolů během celé operace nebo v nejhorším případě alespoň během některých rozhodujících fází operace. Rozboru a vyhodnocení těchto opatření zaměřím svůj článek.

Vezměme dále jev, který pozůstává v tom, že vlastní dělostřelectvo nebude nepřátelským zásahem vyřazeno z bojové činnosti a bude schopno plnit své úkoly. **přežitím**. Z hlediska délky doby, po kterou dělostřelectvo přežije, mluvíme potom o **trvalém** nebo **dočasném** přežití. Přitom pod pojmem trvalé přežití budeme rozumět přežití po celou dobu dané operace, kdežto pod dočasným pouze přežití po dobu některé z důležitých fází operace. Takovou důležitou fází bude např. období vlastní palebné přípravy v útočné operaci, nebo období nepřátelské dělostřelecké přípravy v obranné operaci.

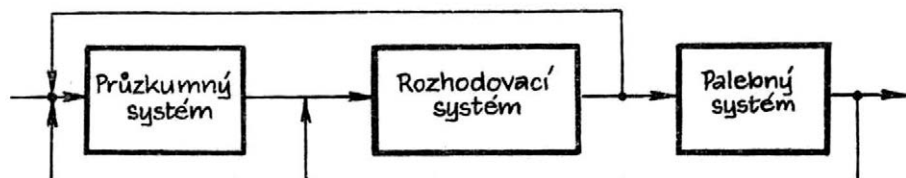
Nepřátelskou protibaterijní činnost můžeme přehledně znázornit blokovým schématem (viz obr. 1). Složky zapojené

do této činnosti, vytvářejí tři samostatné, avšak velice úzce navzájem propojené systémy.

Průzkumný systém přijímá z okolí primární informace o cílech. Tyto informace zpracovává a ve formě sekundárních informací předává rozhodovacímu systému. Úkolem **rozhodovacího systému** je zpracovat sekundární informace a rozhodnout, které z nich budou jenom registrovány, které budou vráceny zpět průzkumnému systému k dalšímu doplnění a které budou ve formě povelů předány palebnému systému. **Palebný systém** přejímá od rozhodovacího systému povely k plnění palebných úkolů a těmito palbami vstupuje do svého okolí. Zpětnou vazbou může rovněž komunikovat s průzkumným systémem a při plnění palebných úkolů s ním případně spolupracovat.

Z tohoto stručného schématu nepřátelské činnosti je patrné, že vlastní opatření musí směřovat proti jednotlivým uvedeným systémům. Provádět opatření, rušící kanály, které spojují tyto systémy, je málo účinné a dělostřelectvo samo není k takové činnosti vybaveno prakticky žádnými prostředky.

Všechna opatření vedoucí ke zvýšení pravděpodobnosti přežití je vhodné vést jak po linii **aktivní činnosti**, kde je možné s úspěchem využít vlastní aktivní dělostřelecké palby, tak i po linii **pasívní činnosti**, kde je možné využít opatření, která ztěžují správnou funkci jednotlivých nepřátelských systémů. Z tohoto hledis-

Obr. 1. Schéma nepřátelské protibaterijní činnosti

ka dále podrobněji postupně rozeberu činnost, která směřuje proti jednotlivým z uvedených systémů. Přitom budu obecně mluvit o **rušení funkce systémů** a budu mít na mysli jak aktivní, tak pasivní

působení, které směřuje k narušení správné funkce těchto systémů a má v konečném výsledku za cíl zvýšit pravděpodobnost přežití vlastního dělostřelectva.

Rušení funkce nepřátelského průzkumného systému

Velmi důležitou složkou v narušování nepřátelské protibaterijní činnosti bude rušení funkce prvního ze zúčastněných nepřátelských systémů, tj. průzkumného systému. Význam této složky je patrný z pouhé skutečnosti, že v případě, kdy se podaří narušit tento systém, bude narušena celá protibaterijní činnost hned ve svých základech. Nebude-li správně fungovat průzkum a nepodaří-li včasné a přesné podklady, nemůže správně fungovat ani rozhodovací a tím méně palebný systém. Ovšem v dnešní situaci na druhé straně, kdy je průzkumný systém vybaven velmi dokonalou technikou, je jeho rušení velice svízelnou a náročnou záležitostí.

Aktivního rušení nepřátelského průzkumného systému dosahujeme palebnou činností vlastního dělostřelectva, vedenou s cílem umlčet nebo zničit průzkumné prostředky. Z nich nejsnáze zasažitelné jsou však pouze nepřátelské **pozemní pozorovatelné**, které mají v průzkumném systému protibaterijní činnosti pouze podružnou roli. Účinnou střelbu na tyto cíle vedou dělostřelecké baterie jako na cíle pozorované ve smyslu předpisu Dě1-2-1, čl. 131–140.

Dalším možným objektem aktivního působení jsou nepřátelské **radiolokátory**. Účinnou střelbu na ně vedou baterie (Dě1-2-1, čl. 162–163) nebo oddíly (Dě1-2-3/1, čl. 93, 96–97). Obtížnost této střelby spočívá v nutnosti přesného určení souřadnic nepřátelského radiolokátoru vlastními průzkumnými prostředky.

Aktivní rušení ostatních prvků nepřátelského průzkumného systému vlastní dělostřeleckou palbou je většinou neuskutečnitelné buď proto, že tyto prostředky

nemůžeme průzkumem dosti dobře zjistit (např. stanoviště nepřátelského zvukoměřného průzkumu), nebo jsou mimo účinný dosah vlastního dělostřelectva (např. letiště a přistávací plochy vrtulníků). V případech, kdy jsou dostatečné podklady a palba je uskutečnitelná, vede se podle zásad, platných pro účinnou střelbu na nekrytou, popřípadě krytou živou sílu.

Pasivní rušení. Jeho úkolem je znemožnit nebo alespoň podstatně ztížit nepřátelskému průzkumnému systému zjištění **přesné polohy** jednotlivých prvků bojové sestavy našeho dělostřelectva. Protože nejsnáze zjistitelným a palbou napaditelným prvkem bojové sestavy jsou vlastní palebná postavení, je nutné zaměřit pozornost zejména na jejich utajení. K tomu uskutečňovaná opatření začínají při jejich zaujímání. Přesuny dělostřelectva do palebných postavení je nutné organizovat a provádět skrytě, pokud možno v noci, za snížené viditelnosti nebo pod dostatečnou ochranou před vzdušným průzkumem. Také všechny přísuny střeliva a jiného nezbytného materiálu do palebných postavení musí probíhat v noci nebo za snížené viditelnosti, protože jsou vážným demaskujícím znakem. Dosavadní způsob rozčlenění baterie v palebném postavení na poměrně malé ploše (přibližně 200×100 m) je velmi nevýhodný. Jakmile průzkumný systém zjistí s dostatečnou přesností v určitém prostoru tohoto údaje vyřadí celou naši baterii. Vzhledem k přesnosti práce průzkumu a palebným možnostem nepřátelského dělostřelectva by bylo vhodnější rozptýlenější rozmístění vlastní baterie v terénu (na úseku asi 400×200 m). Pravděpodobnost přesného zjištění polohy polebného postavení roste úměrně s dobou, po níž jednotka v pa-

lebném postavení setrvává. Vhodnější by proto bylo rozmísťovat dělostřelecké jednotky ve vyčkávacích prostorech a zaujímat palebná postavení pouze na dobu, nezbytnou ke splnění vlastního palebného úkolu. Pro toto pojetí bojové činnosti je však uzpůsobeno pouze samohybné dělostřelectvo. Tažené dělostřelectvo není zatím schopno zaujmout palebné postavení v dostatečně krátkém čase. Důležitou roli hraje rovněž maskování palebných postavení a dodržování nezbytné maskovací kázně po celou dobu pobytu v palebném postavení.

Vážným demaskujícím znakem dělostřelectva jsou jeho **výstřely**. Přitom je nutné zvážit tu skutečnost, že všechny nepřátelské průzkumné prostředky mnohem snadněji a přesněji zachytí a využijí jednotlivé výstřely jednotlivého dělostřelectva než palbu ráz naráz, vedenou celou baterií nebo dělostřeleckým oddílem. Nejvhodnějším je proto připravovat a řídit dělostřeleckou palbu vždy, pokud to bude možné, na základě **úplné přípravy prvků** a účinnou střelbu uskutečňovat nejméně jednou baterií se zahájením salvou. Tím bude prakticky vyloučeno zastřelení a účinná střelba jedním dělem.

V těch případech, kdy není možné využít úplné přípravy a bude třeba provádět zastřelení cílů a pomocných cílů, je nutné si uvědomit, že dělo, které zastřeluje, bude s velkou pravděpodobností bě-

hem tohoto zastřelení nepřátelským průzkumem zjištěno. Je-li stanoviště tohoto děla přímo v palebném postavení dělostřelecké baterie, bude tím prozrazeno i toto palebné postavení a je předpoklad, že následující nepřátelskou palbou bude vyraženo celé toto postavení. Je proto v takových případech účelné organizovat řízené palby na základě využití údajů zastřelovaného děla v rámci dělostřeleckého oddílu. Tím se počet nutného zastřelení podstatně sníží. Dále je vhodné neumísťovat zastřelovací děla přímo v palebném postavení té baterie, od níž je vyčleněno, ale volit jeho palebné postavení samostatně, stranou od skutečných palebných postavení.

Důležitým opatřením při rušení funkce nepřátelského průzkumného systému je **palebné klamání**. V této souvislosti je nutné zdůraznit vynikající úspěchy, kterých ve Velké vlastenecké válce dosáhlo sovětské dělostřelectvo použitím kočujících a klamných dělostřeleckých jednotek. V současné době je bohužel tomuto způsobu rušení věnována zcela nepatrná pozornost.

Všechna tato opatření pro rušení funkce nepřátelského průzkumného systému jsou zpravidla sama o sobě nedostačující. Musí být proto obecně kombinována s dalšími opatřeními, vedenými proti ostatním podsystemům nepřátelské protibaterijní činnosti.

Rušení funkce nepřátelského rozhodovacího systému

K rušení funkce nepřátelského rozhodovacího systému slouží převážně **aktivní opatření**. Jejich účinnost je však dosti nízká, protože se zpravidla vlastnímu průzkumu nemůže podařit absolutně zjistit nepřátelskou sestavu tak, abychom konkrétně disponovali znalostmi o tom, na kterém nepřátelském velitelském stanoviš-

ti štáb v dané situaci rozhoduje. Budou proto tato opatření pouze dílčí částí všeobecného umlčování, popřípadě ničení zjištěných nepřátelských velitelských stanovišť a zpravidla nebudou představovat samostatná opatření. Proto je v této souvislosti nebudu podrobněji rozebírat.

Rušení funkce nepřátelského palebného systému

Rušení funkce nepřátelského palebného systému bude realizováno především po **stránce aktivní**, tj. vlastním palebným působením na nepřátelské baterie a prostředky jaderného napadení. To probíhá ve smyslu ustanovení předpisů Dě1-2-1, čl. 153—161 resp. Dě1-2-3/1, čl. 71—92 a představuje jeden z hlavních palebných úkolů, plněných vlastním dělostřelectvem. Vzhledem k tomu, že tyto úkoly jsou v platných předpisech zevrubně rozebrány a vojska s nimi jsou poměrně hluboce obeznámena, nebudu je v tomto článku podrobněji analyzovat. Upozorním pouze na některé důležité otázky, kte-

ré nejsou ve všeobecném povědomí dosti zakotveny.

Normy spotřeby střeliva, uvedené k umlčení nepřátelských baterií v těchto předpisech, byly vypočítány na základě požadavku krátkodobého umlčení nepřátelských palebných postavení na dobu, po kterou vlastní jednotky musí plnit nějaký důležitý úkol, při němž nesmějí být zasahovány a umlčovány nepřátelskou dělostřeleckou palbou. Podle zkušeností, získaných Sovětskou armádou za Velké vlastenecké války, pohybuje se doba, po kterou jsou umlčena s touto spotřebou palebná postavení tažených baterií, v in-

tervalu od 1/2 od 2 hodin, v závislosti na morálním stavu nepřítel. U samohybných baterií se tato doba blíží spíše k nižší z uvedených hranic. Z tohoto hlediska je tedy nutné zdůraznit požadavek dalšího sledování každé umlčené nepřátelské baterie vlastním průzkumem pro případné opakování palby při jejím ožiti.

Druhou otázkou, na kterou je nutné upozornit, je výše spotřeby střeliva. Předvedeme-li normy v předpisu na zlomky palebného průměru, dostaneme po úplné přípravě údaje, které uvádí **tabulka 1**.

Jak je z uvedených údajů patrné, jsou tyto spotřeby značně vysoké. Aby vlastní dělostřelecký oddíl mohl umlčet sobě odpovídající hodnotu jednoho nepřátelského dělostřeleckého oddílu v síle tří baterií, potřeboval by při dálce střelby do 10 km přibližně 0,5 palebného průměru a při dálce střelby 15 km přibližně 1,0 palebný průměr. Při běžně používaných normách zabezpečení municí představují tyto hodnoty téměř všechno přidělené střelivo, přidělené oddílu na jeden den boje. Tím docházíme k paradoxní situaci, že umlčením jednoho nepřátelského oddílu na dobu dvou hodin, vlastní oddíl se touto střelbou sám vlastně umlčí na celý den, protože spotřebuje všechno přidělené střelivo. Uvážíme-li dále, že v pásmu prvosledové divize můžeme počítat s tím, že na protibaterijní činnost nepřítel vyčlení 6 až 12 dělostřeleckých baterií, vidíme, že nejsme schopni rušit jeho palebnou činnost výlučně aktivními opatřeními. Situace by se podstatně zlepšila, kdyby vlastní dělostřelectvo bylo pro boj s nepřátelským dělostřelectvem organicky vybaveno prostředky leteckého a vrtulníkového průzkumu. Při jejich použití by bylo možno vést palbu na baterie jako na cíle pozorované, čímž by se podstatně zvýšila její účinnost a současně snížila spotřeba střeliva. Po stránce konstrukční by stálo jistě za úvahu zkoumat podrobněji také vhodnost dosud používaného střeliva. Zave-

dené tříštivé, tříštivotrhavé a trhavé střelivo je určeno především pro boj s nekrytou živou silou, popřípadě se živou silou krytou v okopech. Pro tyto cíle má také výhodné charakteristiky ničivého účinku. Pro střelbu na cíle obrněné, kterými většinou jsou nepřátelská samohybná děla, není však jeho účinku vhodně využito.

Jak je z dosavadního rozboru patrné, nestačí pro účinné rušení funkce nepřátelského palebného systému organizovat pouze aktivní opatření, ale je nutné přihlídnout i k **pasivním opatřením**. Na hlavních z nich zaměřím tedy dále svou pozornost.

Výsledným efektem nepřátelského palebného systému je jeho **palba**. Pro posouzení její účinnosti používáme jako číselných charakteristik **měr účinnosti**. Z nich pro naše účely má zejména význam **očekávaný palebný účinek R**, který je definován vztahem

$$R = f \left(\frac{N \cdot s}{\sqrt{x^2 (Ex^2 + \dot{u}d^2) + (0,39 H)^2}} \cdot \frac{1}{\sqrt{x^2 (Ez^2 + \dot{u}s^2) + (0,39 S)^2}} \right),$$

kde f je vhodně zvolená neklesající monotónní funkce svého argumentu, nazvaná účinnostní funkcí,
 N použitá spotřeba střel,
 s upravený obsah oblasti zničení dané střely,
 x redukční koeficient,
 Ex, Ez pravděpodobná dálková a stranová chyba prvků pro palbu,
 $\dot{u}d, \dot{u}s$ pravděpodobné úchyly dálkového a šířkového rozptylu,
 $2H, 2S$ rozměry úseku (hloubka a šířka), na který je palba vedena.

Všimněme si dále, jak můžeme vlastními opatřeními ovlivňovat uvedený očekávaný pa-

Tabulka 1

Spotřeby střeliva pro umlčení nepřátelské baterie pro úplné přípravě
 (ve zlomcích palebného průměru pro oddíl)

Ráže [mm]	Dálka [mm]	10	15	20
100		0,167	0,333	0,533
122		0,153	0,306	0,458
152		0,167	0,333	—

lebný účinek nepřátelské palby. Vzhledem k tomu, že uvedená účinnostní funkce f je monotónní neklesající funkcí svých argumentů, bude naše úsilí směřovat k vhodným změnám velikosti těch argumentů, které svou činností můžeme ovlivnit. Jak je z jejich popisu zřejmé, půjde o to, změnit upravený obsah oblasti zničení dané střely s , dále o změny pravděpodobných chyb prvků pro palbu E_x , E_z a konečně o změny velikosti úseku, na který bude nepřátelská palba vedena, tj. o změny hodnot $2H$, $2S$. Ostatní argumenty nejsme schopni vlastní činností nijak podstatněji ovlivnit.

Upravený obsah oblasti zničení je definován vztahem

$$s = f_1(Q, r),$$

kde f_1 vhodně zvolená monotónní neklesající funkce obou argumentů,
 Q mohutnost účinku použité střely,
 r koeficient zranitelnosti cíle.

Z toho vztahu vyplývá, že obsah upravené oblasti zničení můžeme vhodně regulovat pouze změnami koeficientu zranitelnosti cíle r . V současné době je ve výzbroji našeho dělostřelectva materiál tažený, u něhož je obsluha chráněna pouze velmi nedostatečně slabým lafetovým štítem. Dělo s obsluhou, pokud není plně zakopáno (což při dnešní manévrové bojové činnosti, charakterizované častými změnami palebných postavení, představuje dosti výjimečný případ), tvoří tedy velmi málo odolný cíl. Odolnost by se podstatně zvýšila a tedy koeficient zranitelnosti snížil zavedením samohybného pancéřového dělostřeleckého materiálu. Jak vyplývá z obou vztahů, bylo by nutné při dvojnásobném poklesu zranitelnosti cíle buď dvojnásobně zvýšit mohutnost účinku střely Q nebo dvojnásobně zvýšit použitou spotřebu střeliva N , aby byla zachována předchozí míra účinnosti R . Pokud by tato opatření nemohl nepřítel uskutečnit, klesla by odpovídajícím způsobem dosažená míra účinnosti R , čímž by se tedy zvýšila pravděpodobnost přežití vlastního dělostřelectva. Zavedení pancéřovaného samohybného materiálu má ještě další nespornou výhodu, která spočívá v možnosti snadného vyvedení baterie z postřelovaného palebného postavení a rychlého zaujetí připraveného záložního postavení, což u dosud používaného taženého materiálu přispěje ke zvýšení pravděpodobnosti přežití.

Pravděpodobné chyby prvků pro palbu vyplývají ze vztahů

$$\begin{cases} E_x = f_2(\delta X_e, \delta h_e, t_1, \dots, t_n), \\ E_z = f_2(\delta Z_e, u_1, \dots, u_m), \end{cases}$$

kde f_2 je vhodně zvolená monotónní neklesající funkce daných argumentů,
 $\delta X_e, \delta Z_e$ chyby polohových souřadnic cíle,
 δh_e chyba výškové souřadnice cíle,
 t_1, u_1 ostatní parametry, jako např. chyby připojení nepřátelských palebných postavení, chyby nepřátelské povětrnostní přípravy ap.; protože na velikost těchto parametrů nemohou žádná vlastní pasivní opatření vykazovat podstatný vliv, nazveme je sumárně neřízenými proměnnými.

Z tohoto vztahu vyplývá, že řízenými proměnnými, tj. proměnnými, jejichž velikost můžeme ovlivňovat, jsou pouze chyby, kterých se nepřátelský průzkum dopustí při určování souřadnic našich palebných postavení. Z tohoto hlediska je nutné tedy znovu zdůraznit všechna opatření, vedoucí k narušení funkce nepřátelského průzkumného systému. V ideálním případě mají tato opatření dosáhnout toho, že nepřítel vůbec souřadnice našich palebných postavení nezjistí. V ostatních případech musí být alespoň naší snahou, aby přesnost zjištěných souřadnic byla co nejmenší a tedy účinnost následující palby co nejmenší. K tomu účelu mohou výhodně sloužit takové akce jako klamání, používání záložních a dočasných palebných postavení a v neposlední míře použití kočujících děl a baterií.

Rozměry úseku, na němž je vlastní baterie rozmístěna, hrají při výpočtu míry účinnosti také podstatnou roli. Čím jsou tyto rozměry větší, tím je nižší dosažená hodnota míry účinnosti R a tím je větší pravděpodobnost přežití. Z tohoto hlediska jsou dosud používané rozměry úseku, na němž je rozmístěno palebné postavení vlastní baterie, velmi nevýhodné. Podle běžně používaných zásad představuje vlastní palebné postavení dělostřelecké baterie úsek o rozměrech do 200×100 m, což je poměrně malý, kompaktní a palbou lehce zranitelný cíl. Při zvětšení úseku na 400×200 m klesne míra účinnosti z požadované hodnoty $R = 0,25$ na hodnotu nižší než $R = 0,12$. Řečeno jinými slovy, aby nepřítel dosáhl na takto upravené palebné postavení požadované míry účinnosti $R = 0,25$, musel by proti dnešnímu stavu zvětšit normu spotřeby střeliva přibližně dvakrát. Jak je patrné, bylo by toto poměrně prosté opatření, spočívající v pouhém zředění bojové sestavy vlastní baterie, velmi účinnou zbraní v boji za zvýšení pravděpodobnosti přežití vlastního dělostřelectva. Při tom po stránce organizační by před-

stavovalo jenom nutnost vybavit baterii rádiovými stanicemi VKV s malým dosahem pro spojení uvnitř palebného postavení mezi starším důstojníkem a veliteli děl. Pro přípravu a řízení palby bylo by nutné pouze změnit způsob připojení palebných postavení v tom smyslu, že by se k řídicímu dělu ostatní připojovala krátkými rajóny. V budoucnosti při využití výpočetní techniky pro přípravu

prvků pro palbu by byly tyto potíže automaticky odstraněny.

Při přijetí těchto opatření dochází druhotně ještě k tomu, že zvětšením postřelovaného úseku, k němuž by byl nepřítel donucen, se automaticky snižuje přesnost určení souřadnic středu takového úseku, což opět vede ke snížení účinnosti palby, jak jsem ukázal v předchozí části.

Celkové shrnutí

V této práci jsem postupně rozebral možnosti zvýšení pravděpodobnosti přežití vlastního dělostřelectva, vyplývající z opatření k rušení nepřátelské protibaterijní činnosti. Uvedl jsem postupně celý komplex možností aktivních i pasivních činností, směřujících k tomuto cíli a ukázal jsem, že žádná z těchto činností nepřináší univerzální prostředek, avšak že je možné jejich vhodnou kombinací se stanovenému cíli přiblížit. Pro praktická opatření v činnosti dělostřeleckých velitelů, štábů a jednotek z tohoto rozboru formulovat tyto stručné závěry:

Vlastní aktivní palebnou činností umlčovat a ničit nepřátelské průzkumné prostředky, velitelská stanoviště a dělostřelecké jednotky na pochodu, ve vyčkavacích i palebných postaveních. K zabezpečení požadované účinnosti těchto palb by bylo účelné organicky vybavit vlastní dělostřelecké jednotky vhodnými průzkumnými prostředky, a to zejména prostředky leteckého a vrtulníkového průzkumu. Účelným se jeví i zkoumání možností zavedení speciálního střeliva pro střelbu na pancéřované cíle, kterými jsou většinou nepřátelská děla.

Za základní způsob vlastního určování prvků považovat úplnou přípravu a po ní vést ihned překvapivou účinnou střelbu

baterií nebo oddílem. Tak vyloučit nutnost zastřelování cílů a pomocných cílů, při němž je nepřátelskému průzkumu poskytována ideální možnost ke zjištění bojové sestavy našeho dělostřelectva. V případech, kdy není možné úplnou přípravu uskutečnit, používat zastřelovacích děl v rámci dělostřeleckého oddílu a jejich palebná stanoviště volit mimo vlastní skutečná palebná postavení.

Uvažovat o zavedení vlastního samohybného pancéřovaného dělostřeleckého materiálu pro zvýšení jeho odolnosti proti nepřátelské palebné činnosti. Palebná postavení baterií rozmísťovat na větším úseku terénu o rozměrech nejméně 400×200 m. Z tohoto hlediska přezkoumat dosavadní zásady palebné služby, přípravy a řízení palby a hledat konkrétní nové cesty, jak nejlépe po palebné stránce takto upravené bojové sestavy využít.

Pečlivě dodržovat všechny zásady utajení vlastní bojové sestavy a důsledně dbát na maskovací kázeň. Zavedením samohybné trakce zvýšit manévrovost dělostřelectva a dosáhnout toho, aby v palebném postavení setrvalo jenom na dobu, nezbytnou ke splnění palebného úkolu. Rozšířením klamně činností koordinovaně vytvářet podmínky ke zmatení nepřátelského průzkumu a tím k znehodnocení palebné činnosti nepřítelů.

OCHRANA FRONTOVÉHO LETECTVA PROTI ÚČINKŮM JZ

Letecká armáda představuje mohutný palebný prostředek, PVO, průzkumu a jediný prostředek vzdušné dopravy. Velitel frontu má mocný manévrovací prostředek, který je schopen soustředit úsilí v prostoru i čase na řešení nejdůležitějších úkolů k zabezpečení cílů operace.

V bezjaderných podmínkách války je hlavním prostředkem ničení cílů do celé hloubky sestavy nepřítele (zejména málorozměrných a pohyblivých), za použití jaderných zbraní je pohotovým prostředkem při vyhledávání a ničení raketových

jaderných prostředků, operačních záloh a letectva na letištích i ve vzduchu.

Nepřítel při realizaci svých agresivních cílů bude chtít přednostně a zejména na počátku války zlomit bojovou sílu frontového letectva. O tom svědčí ozbrojené konflikty v posledních letech (včetně izraelské a pakistanské války), které začaly ničením letectva na zemi i ve vzduchu. Přitom vystupuje silně do popředí využití momentu překvapení a to nejen na počátku války, ale též v jejím průběhu, např. při přechodu z bezjaderného na jaderné období.

Charakter použití JZ na sestavu letecké armády

Poznatky ze cvičení vojsk NATO potvrzují, že agresivní cíle a rozhodující úkoly války bude nepřítel plnit především za použití jaderných zbraní a ostatních zbraní hromadného ničení. K použití jaderných zbraní může dojít buď při zahájení války, nebo přechodem z časově omezeného bezjaderného období (zpravidla v D 3 až D 5). Přitom se projevuje snaha vést **jaderné údery koncentrovaně co do času, prostoru i použité kilotonáže**. O tom svědčí skutečnost, že v množství jaderné munice vydělené na operaci se předpokládá použít 50 až 60 % k prvnímu hromadnému jadernému úderu. Všeobecně se tomuto úderu přikládá i další jaderné údery. Přitom převážná část z nich připadá na vzdušné údery. Pozemní údery nepřítel použije zpravidla na

konci prvního hromadného jaderného úderu a v průběhu dalších hromadných jaderných úderů s cílem přehradit první a druhé sledy vojsk frontu, vytvořit zamořená pásma a ztížit pohyb vojsk, zásobovacích přeprav, zamezit přísun operačních záloh a způsobit hromadné ztráty na živé síle.

Na objekty frontového letectva připadá zhruba 1/5 i více z celkového počtu jaderných úderů i použité kilotonáže. Z toho převážná část budou vzdušné jaderné údery. Maximum z nich bude hned v prvních minutách prvního hromadného jaderného úderu s cílem ochromit činnost frontového letectva a vybojovat nadvládu ve vzduchu. Další údery budou působit především na operační letiště úderního letectva k narušení jeho bojeschopnosti.

Z množství úderů vyplývá i stupeň za-
sažení sestavy frontového letectva. Z cha-
rakteru rozmístění frontového letectva
v pásmu frontu a z pravděpodobné sestavy
letecké armády (podle konkrétní situace)
můžeme vyvodit, že v průběhu jaderných
úderů může nepřítel napadnout 10 až 14
operačních letišť, 2 až 3 velitelská stano-
viště a 5 až 8 týlových útvarů a zařízení
frontového letectva. Po pozemních úde-
rech může být v pásmu radioaktivního za-
moření nejméně 1 — 2 operační letiště
prvosledového letectva, 4 — 5 letišť dru-
hosledového letectva a 4 — 8 týlových

útvarů a zařízení. Z toho může být až
50 % zasažených objektů a útvarů letecké
armády v pásmu ničivého zamoření a zby-
tek v pásmu silného a nebezpečného za-
moření, ze kterých bude nutné živou sílu
dočasně nebo trvale vyvést.

Z charakteristiky použití jaderných
zbraní vyplývají tudíž opatření k zabez-
pečení ochrany letectva před účinky ja-
derných zbraní. Já chci poukázat přede-
vším na podíl týlu frontového letectva při
zabezpečení ochrany a při likvidaci ná-
sledků po použití jaderných zbraní.

Podíl týlu frontového letectva na opatřeních k zabezpečení ochrany před účinky jaderných zbraní

Neustálá úhroza napadení vyvolává
nutnost **udržovat frontové letectvo na vy-
sokém stupni bojové pohotovosti** (včetně
systému týlového zabezpečení) a též **reali-
zovat opatření ke snížení zranitelnosti le-
tectva na zemi, k rozptýlení a maskování
jeho rozmístění a závčas zabezpečit proti-
jaderný manévr** frontového letectva.

Podstatně snížit zranitelnost přede-
vším úderného letectva můžeme zvýše-
ním odolnosti letišť se stálým provozem
a i některých záložních letišť. Takto vy-
budovaná letiště umožňují nepřetržitě ve-
lit a řídit bojovou činnost letectva, za-
bezpečit ochranu v bezjaderných podmín-
kách a částečnou ochranu před účinky
jaderných zbraní. Systém zabezpečení se
v zásadě bude řídit požadavkem vyloučit
za všech podmínek moment překvapení
při nenadálém napadení.

Významným opatřením bude **rozptýle-
ní frontového letectva v operačním pro-
storu**. V závislosti na množství a provo-
zu schopnosti operačních letišť budou le-
tecké útvary rozmísťovány zpravidla na
1 — 2 letišťích, při čemž na dvou le-
tištích budou přednostně rozmísťovány ze-
jména útvary s nosiči, průzkumné a stí-
hací letecké pluky. **Sestava** letecké armády
bude členěna do **dvou sledů**: V prvním
sledu ve vzdálenosti 50 — 100 km od
linie fronty (od státních hranic) budou
rozmístěny zpravidla útvary stíhacího, stí-
hacího bombardovacího letectva, průzkum-
ný a spojovací letecký pluk. Pro jejich
rozmístění bude zapotřebí 20 — 30 ope-
račních letišť (z toho 10 — 20 pro nad-
zvukovou techniku s délkou 2 000 m a
s dostatečně únosným povrchem).

V druhém sledu budou rozmístěny
(v hloubce 150 — 300 km) útvary bom-
bardovacího a dopravně výsadkového le-
tectva a průzkumné letecké pluky operač-
ního průzkumu. Pro ně je třeba 10 — 12
operačních letišť vesměs 2. a 1. třídy

s rozvinutým systémem zabezpečení
(většinou to budou základní letiště po
prvosledovém letectvu). Celkem tedy pro
rozptýlenou sestavu letecké armády před-
pokládáme 30 — 42 operačních letišť
(z toho 30 — 32 s dobrým a únosným
povrchem a délkou nad 2 000 m). Tento
požadavek musí být frontového letectva
zabezpečit v maximální míře zejména na
vlastním území, při využití jak normálních,
tak záložních letišť polního typu.

Složitější situace bude v průběhu le-
tištního manévru, kdy rozptýlení operační
sestavy bude závislé na dvou hlavních
faktorech:

— na obsazení letišť nepřítel a na
stupni jejich poškození. To předpokládá,
že pozemní vojska včas ovládnou letiště
při využití úspěchu předsunutých odřadů,
popřípadě taktických výsadek. Tím umož-
ní manévr leteckých stavebních praporů
a předsunutých sledů letištních praporů
(záložních lpr) k včasné přípravě letišť
pro manévr letových sledů pluků;

— na včasné úpravě, dostavbě (pro-
dloužení) nebo i výstavbě letišť, které
**zabezpečí letecké stavební prapory le-
tecké armády**. To předpokládá denně při-
pravovat letiště pro 30 — 40 % prvosledo-
vého letectva (tj. minimálně 5 — 6 operač-
ních letišť). S využitím proměnlivého pro-
filu tratě letu mohou letouny SBOI a
SL vést bojovou činnost na taktický dolet
do 200 — 300 km. Při průměrném postu-
pu pozemních vojsk 60 km/den se tedy
zhruba po třech dnech prvosledové le-
tectvo **dostane na maximální taktický do-
let**. Bez dosažení uvedeného tempa obnovy
letištní sítě (případně bez možnosti vy-
užít pro bojovou činnost předsunutých le-
tišť) se podstatně omezují bojové mož-
nosti frontového letectva. Je tedy v zájmu
pozemních vojsk, aby **v maximální míře
usnadnila ovládnutí letišť** nebo vhodných
úseků dálnic pro činnost frontového le-

tectva a všestranně zabezpečovala přenos pozemních sledů leteckých stavebních a letištních útvarů.

Je nutné trvale dodržovat zásady rozptýleného rozmístění na operačních letištích a v operačních prostorech, abychom uchránili maximum sil a prostředků před vyřazením a současně zabezpečili intenzivní a aktivní bojovou činnost frontového letectva.

Důležité je i dokonalé zastírání jednotlivých prvků v prostorech operačních letišť, na místech velení, v týlových prostorech a dovedné klamání nepřítele. Víme, že za Velké vlastenecké války 30 % úderů hitlerovského letectva šlo na klamná letiště (zejména při nočním bombardování). I v současné době jsou příklady, že v lokálních válkách bylo použito úspěšně dovedné zastírání a klamná činnost. Podle celkového plánu operačního maskování letecké armády se z týlových útvarů na tomto úkolu nejvíce podílí maskovací prapor.

Ukázalo se, že k dokonalému maskování letounů jsou vhodné letounové masky TRESKA, s nimiž jsme získali dobré zkušenosti na polním operačním letišti při cvičení Taty-71. Dobrou organizací zajištění letounů pod masky se nejen neztěžuje vzlet na start, ale je umožněno skryté ošetření letecké techniky v maskovaném rozptylovém prostoru. Ukázalo se, že pro zpevnění terénu na přístupech ke stanovištím i ve vlastních rozptylových prostorech je nutné zabezpečit rohože (bud' kovové nebo z umělých hmot). Bez zpevnění terénu je využití masek velmi závislé na povětrnostních podmínkách a na únosnosti terénu v prostoru letiště.

Nejsložitějším opatřením k zabezpečení ochrany frontového letectva je protijaderný manévř leteckých útvarů spojený s přeskupením a maximálním rozptýlením sestavy a zabezpečením hromadného vzletu letectva.

V zásadě půjde o zabezpečení podmínek pro rozmístění leteckých útvarů na dvou letištích rozčleněním zabezpečujících útvarů a zasazením záložních útvarů k včasné přípravě letišť a přijetí letových sledů. Toto opatření je závislé zejména při zahájení bojové činnosti na zjištění příprav nepřítele k úderu. Při dostátku času můžeme vyvést zabezpečovací jednotky, skrytě je rozmístit v prostoru plánovaných letišť a zaujmát je na signál. Tato možnost je omezena nebo i vyloučena při překvapivém zahájení bojové činnosti. Určitým řešením za této situace je vytvoření zvláštních provozních jednotek trvale rozmístěných poblíž nej-

důležitějších operačních letišť a určených k zabezpečení přijetí letových sledů na těchto letištích (zejména u těch, kde vzdálenost od základního letiště nadměrně prodlužuje dobu zaujetí pozemními sledy). Nejúčinnější způsob ochrany sestavy frontového letectva je hromadný vzlet všech letounů frontového letectva současně.

Současný vzlet a manévř letectva na nová operační letiště ve spojitosti se současným plněním bojových úkolů předpokládá mít nejen dostatek vhodných letišť v operační sestavě, ale i řadu opatření, která mají za účel umožnit tento charakter bojové činnosti letectva při zahájení války nebo před použitím jaderných prostředků (v rámci protijaderného manévru). Na těchto opatřeních se podílí týl frontového letectva a patří k nim:

- prověření schopnosti letištní sítě a včasné přidělení záložních operačních letišť leteckým svazkům a útvarům;

- obsazení záložních letišť silami záložních letištních praporů, nebo vyvedení jedné z rot zabezpečení leteckého provozu letištních praporů na přidělená záložní letiště se skrytým rozmístěním ve vyčkávacích prostorech a připravených k přijetí letových sledů;

- rozdělení jednotek zdravotnického praporu letecké armády a přidělených zdravotnických prostředků k zásahu do míst hromadných ztrát a jejich rozmístění poblíž letištních uzlů s maximální pravděpodobností napadení jadernými zbraněmi;

- účelné rozvinutí rot odsunu letecké techniky k pokrytí operační sestavy letecké armády (zejména provosledového letectva) a zabezpečení opatření k záchraně osádek havarovaných letounů;

- vydělení sil a prostředků pro záchranné a uvolňovací odřady na stupni útvarů a svazků a uvedení jich do pohotovosti k zásahu do ohnisek napadení;

- uvolnit všechny raněné a nemocné ze zdravotnických etap útvarů a svazků a připravit zdravotnické síly a odsunové prostředky k poskytnutí rychlé pomoci a odsunu z míst napadení;

- vydělit letecké stavební prapory do zálohy náčelníka týlu letecké armády k rychlé obnově poškozených letišť a plně rozvinout činnost maskovacího praporu letecké armády;

- rozptýlit armádní zásoby a snížit jejich zranitelnost v prostorech rozmístění letecké armádní základny a v zásobovacích (výdejních) místech, rozčlenit automobilní výrobní kyslíku minimálně na dvě místa a rozčlenit opravny automobilní a speciální techniky;

Tabulka 1

Rozložení			LPH	Letecká munice			
				řízené rakety	letecké rakety	letecké pumy	letecké střely
Spotřeba na operaci (včetně zálohy) v %			100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Zabezpečení	v pohyblivých zásobách	útvářů	20 %	30 %	30 %	35 %	35 %
		armádních skladů	10 %	30 %	20 %	23 %	23 %
	ve zvýšených zásobách (předsunutých)		25 %	—	5 %	10 %	10 %
K dispozici v zásobách LA			55 %	60 %	55 %	68 %	68 %
Zbývá pro přísun od týlu frontu			45 %	40 %	45 %	32 %	32 %

— dobudovat objekty k ukrytí osob, techniky a materiálu a zdokonalit jejich rozptýlení, ukrytí a maskování;

— prověřit systém vyzkoušení o radiačním nebezpečí a informační systém o jaderné situaci.

I když všeobecně platí zásada, že opatření k zabezpečení ochrany letectva musí vycházet trvale z možného přechodu na použití jaderných zbraní, přece v období bezprostředního nebezpečí napadení jadernými zbraněmi všechny stupně vedení frontového letectva přikládají těmto opatřením zvláštní pozornost.

Bojová činnost v podmínkách použití jaderných zbraní ovlivňuje do značné míry organizaci a způsob týlového zabezpečení i rozložení zásob k materiálnímu zabezpečení frontového letectva.

Zejména v prvních dnech operace bude bojová činnost frontového letectva vedena s vysokým bojovým úsilím a s maximálními počty letecké techniky. Tedy s vysokou denní spotřebou a objemem doplnění materiálních prostředků. Proto za úplně rozvinutého polního zásobovacího systému frontu a letecké armády bude mít rozhodující význam **nasycení operačního prostoru letecké armády základními druhy materiálních prostředků** (tj. leteckých pohonných hmot, letecké munice a některých druhů leteckého technického materiálu) a to:

— zásobami předsunutými z normativů letecké armády na letišti plánované pro zaujetí operační sestavy;

— zásobami LPH a letecké munice vyvezenými po železnici ještě před rozvínutím frontových základů a daných

k dispozici letecké armádě na úkor plánovaného přísunu.

Kromě toho můžeme využít zásob ponechaných na základních (mírových) letištích, v posádkách a v stálých skladech na teritoriu státu.

Základem pro zabezpečení činnosti leteckých útvarů na letištích za státní hranicí budou však zásoby útvarů a pohyblivé letecké armádní základny vezené na organických dopravních prostředcích.

Pro přechod na použití jaderných zbraní (zejména pro uchránění zásob a rychlé nahrazení ztrát) je důležité **vhodně rozložit** zásoby a to jak na jednotlivých zásobovacích stupních, tak i v operačním prostoru letecké armády a vyčlenit zálohy materiálních prostředků.

Rozložení zásob pro zabezpečení bojového úsilí letecké armády ve frontové operaci vyjadřuje **tabulka 1** (pro lepší zvyraznění proporcionality v procentech).

Z tabulky vyplývá, že u hlavních druhů materiálních prostředků je zabezpečení bojového úsilí letecké armády závislé na přísunu od týlu frontu u cca 40 % celkového objemu spotřeby. V tomto poměru musí mít tedy týl frontu zajištěny zásoby a transport pro leteckou armádu.

Při plánování spotřeby materiálních prostředků **v podmínkách použití jaderných zbraní** musíme ještě brát v úvahu:

— vyšší ztráty na materiálu vlivem zvýšených ničivých účinků jaderných zbraní. Půjde o zvýšenou potřebu ve výši 15 — 20 % celkového množství plánovaného na operaci. Je to souasně záloha na úhradu ztrát;

— úbytek bojové letecké techniky, automobilní a speciální techniky, který ovlivňuje zejména plánovaný objem přísunu v průběhu operace. Doplnění leteckých útvarů materiálními prostředky budeme kalkulovat na skutečné počty. To předpokládá dokonalou znalost počtu a rozložení techniky;

— zvýšenou spotřebu některých druhů materiálu (proviant, fotografický a optický materiál, výstroj na letištních místech speciální očisty, LTM ve vojenských opravárnách apod.).

Pro rozvinutí polního zásobovacího systému letecké armády platí trvale platná zásada **rozčlenění na více celků s relativně samostatnou zásobovací funkcí a prostorově pokrývající celou operační sestavu frontového letectva**. Dosáhneme tím výhodných podmínek pro centrálně řízené doplňování zásob k leteckým útvarům při současném uchránění zásob před zničením jadernými zbraněmi.

Ve výchozím operačním prostoru se týlové útvary a zařízení LA s vyvezenými armádními zásobami soustřeďují vzhledem k nutnosti rozptýlení do **několika vyhrazených prostorů soustředění**:

— hlavního prostoru soustředění (o rozloze 300—400 km²) s velitelským, větší TÚZ a vyvezených zásob;

— 2 — 3 vedlejších prostorů (každý o rozloze 80 — 100 km²) se zásobami hlavních druhů materiálních prostředků (především letecké munice a PHM) na dopravních prostředcích, které současně tvoří pohyblivou zálohu náčelníka týlu

LA k rychlému doplnění ztrát po jaderném úderu.

Hlavní prostor soustředění je na úrovni rozmístění frontových základů, vedlejší prostory v oblastech nahuštění leteckých útvarů v operační sestavě. Musí být vyhrazena pro rozmístění TÚZ LA, předem stanoveny v operační dokumentaci frontu a jsou připraveny k obsazení při zaujímání operační sestavy frontového letectva. Polní zásobovací systém se zpravidla na teritoriu státu nerozvíjí, protože se v prvním pořadí vyčerpávají zásoby, které jsou na základních letištích a ve stálých zařízeních. Někdy se rozvíjí jen v omezeném rozsahu, např. při absolutním nedostatku některých druhů materiálů, při hromadných ztrátách, při neúspěšném průběhu plánované operace apod.

V soudobých operacích musí být zásobovací systém frontového letectva stejně pohyblivý jako u vševojskových armád a navíc musí být schopný zvládnout rozsáhlý prostor rozmístění sestavy frontového letectva.

V systému materiálního zabezpečení frontového letectva při přechodu na použití jaderných zbraní bude tedy hrát rozhodující úlohu **účelné rozložení zásob na operačním i vojenském stupni týlu frontového letectva a vytvoření dostatečných rezerv materiálních prostředků a to nejen na jednotlivých stupních, ale i v celém prostoru rozmístění LA**. Jinak tak můžeme čelit ztrátám a zajistit pružné reagování na nerovnoměrnou spotřebu materiálu u útvarů letecké armády.

Opatření k likvidaci následků použití jaderných zbraní

Kromě vytvoření neoptimálnějších podmínek pro ochranu osob, bojové techniky a materiálu před účinky JZ musí být činnost velitelských a odborných orgánů na všech stupních frontového letectva **trvale zaměřena na rychlou likvidaci následků napadení po hromadném jaderném úderu a na obnovu bojovosti** leteckých útvarů tak, aby byly schopny v co nejkratší době pokračovat v plnění stanovených bojových úkolů.

Štáb LA za účasti orgánů týlu **předběžně** vyhodnocuje jadernou a radiační situaci na základě informací a zpráv z VS frontu a vševojskových armád (prostřednictvím operačních skupin) a z radiačních středisek. Po vyhodnocení neprodleně předává podřízeným svazkům a útvarům informace o jaderných úderech, o vzniklých pásmech radioaktivního zaměření a vydává příslušná nařízení.

Na základě hlášení velitelů podřízených stupňů o rozsahu poškození a narušení bojovosti, štáb letecké armády připravuje po každé vlně hromadného jaderného úderu **podrobné zhodnocení** s návrhy na opatření, která je třeba učinit ihned a v dalším pořadí. Přitom je důležitě **diferencovaně** vyhodnotit stupeň bojovosti zejména leteckých pluků (ostatních útvarů a zařízení) LA v závislosti na tom:

— které útvary jsou schopné plnit nadále uložené úkoly bez přerušování bojové činnosti (případně, které mohou převzít úkoly za útvary s narušenou bojovostí);

— které nejsou dočasně bojovostné, ale jsou schopné odstranit následky napadení a obnovit bojovost vlastními silami a prostředky;

— u kterých vznikly hromadné ztráty

ty na osobách, bojové technice a materiálech, a jsou vyřazené úplně nebo na delší dobu z bojového použití. Na likvidaci těchto ztrát se soustředí zásah armádních zdravotnických, vyprošťovacích, opravárenských a stavebních útvarů a jednotek předem vydělených do zálohy velitele LA, nebo v případě vyčerpání možnosti letecké armády si velitel vyžádá pomoc u velitele frontu.

Týl letecké armády se podílí na opatřeních k likvidaci následků použití jaderných zbraní v tomto rozsahu:

- vyhodnocuje rozsah poškození letišť po vzdušných a pozemních úderech. Na základě trvalého přehledu o stavu letištní sítě podává veliteli LA návrh na přidělení záložních letišť leteckým útvarům pro vyvedení. Organizuje rychlou obnovu letišť s využitím leteckých stavebních praporů a letištně ženijních jednotek záložních letištních praporů (nebo lpr uvolněných ze zabezpečení). Zabezpečuje zvýšení odolnosti ženijních staveb a s využitím maskovacího praporu zabezpečuje podle plánu operačního maskování LA vedení nepřetržité klamné činnosti v prostorech rozmístění frontového letectva;

- vyhodnocuje schopnost letištních praporů (rot) k letištně technickému zabezpečení bojové činnosti leteckých pluků, navrhuje a organizuje posílení těchto útvarů (jednotek) ze sil a prostředků záložních letištních praporů;

- vyhodnocuje rozložení a rozsah celkových zdravotnických ztrát LA (do útvaru v to), navrhuje využití zdravotnických sil a prostředků a organizuje zdravotnický odsun do stanovených odsunových míst. Organizuje hygienicko-epidemiologická a speciální profylaktická opatření a laboratorní vyšetření zdravotní nezávadnosti vody a potravin živočišného i neživočišného původu;

- vyhodnocuje rozsah poškození automobilní a speciální techniky a navrhuje využití vyprošťovacích a opravárenských jednotek a zařízení. Organizuje odsuny techniky a činnost armádních technických oprav a urychlenému návratu poškozené techniky zpět k útvarům;

- podle požadavků inženýrskoletectvé služby organizuje zasazení rot odsunu letecké techniky k rychlému vyproštění a odsunu letounů a vrtulníků do opravy;

- vyhodnocuje ztráty materiálních prostředků z hlediska schopnosti týlu k dalšímu týlovému zabezpečení bojové činnosti frontového letectva. Navrhuje a organizuje rychlé doplnění zejména bojových materiálních prostředků (letecké

munice, LPH, LTM) přísunem záložními dopravními prostředky nebo s využitím letecké dopravy;

- vyžaduje obnovu narušeného spojení s podřízenými TÚZ LA u náčelníka štábu LA a přidělení posilových sil, prostředků a případně mimořádný přísun zásob u náčelníka týlu frontu.

Koordinaci opatření k likvidaci následků na stupni leteckých divizí zabezpečují týlové operační skupiny podle nařízení náčelníka týlu LA a rozhodnutí velitele svazku s využitím podřízených praporů a přidělených posilových jednotek a zařízení.

a) Zdravotnická opatření při odstraňování následků JN.

Zdravotnické ztráty budou vznikat po hromadném jaderném úderu v celé hloubce operační sestavy frontového letectva. Vzhledem ke způsobu použití jaderných zbraní budou mít nerovnoměrný charakter s jednorázovým vznikem velkých skupin raněných (od několika desítek do několika set). Vlivem ničivých účinků jaderných zbraní a dalších prostředků (zápalné látky, chemické, psychoaktivní látky apod.) mění se druh poškození, jejich vzájemný poměr a závažnost poškození organismu, které vyžaduje větší nárok na péči a ošetřování. Některé prameny udávají, že z celkového počtu zdravotnických ztrát bude asi 70 % kombinovaných poranění, 10 % popálenin, 15 % radioaktivních mixtů a pouze 5 % izolovaných poranění.

Dá se předpokládat, že u útvarů frontového letectva bude většina těžce a středně raněných (až 75 %), zatímco počet lehkých poranění se bude pohybovat kolem 25 %.

U výkonného létajícího personálu vznikají ve vzduchu nechirurgické zdravotnické ztráty vlivem světelného impulsu (poškození zraku), vystavování se radioaktivnímu záření při činnosti ve vzduchu (nemoc z ozáření), narušení hermetičnosti přetlakových kabin (stavy po hypoxii, přetížení, změnách teploty a barometrického tlaku). To má při intenzivním bojovém úsilí letectva závažný vliv na opotřebování pilotů a ostatního výkonného leteckého personálu a vede k onemocněním psychického rázu. Je proto třeba létajícímu personálu dávat přednost při poskytování zdravotnické pomoci v nemocničních základnách a urychlit jeho odsun do polních leteckých nemocnic na doléčení, rehabilitaci a posouzení vhodnosti k další letecké činné službě. Dále bude nutné pro obnovení bojovosti leteckého personálu věnovat zvláštní pé-

Tabulka 2

Ztráty	v procentech: za den od zahájení boje s použitím JZ									
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
celkové	15	8/23	7/30	5/35	5/40	5/45	3/48	3/51	2/53	2/55
z toho zdravotnické	7	4/11	3/14	3/17	3/20	2/22	2/24	1/25	1/26	1/27

Tabulka 3

Celkové a opravitelné ztráty na letecké bojové technice

Ztráty	v procentech: za den – od zahájení boje s použitím JZ									
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
u útvarů SL, SBOL a PzL	20	8/28	7/35	3/38	4/42	3/45	4/49	3/52	4/56	4/60
u útvarů BOL	20	12/32	4/36	3/39	3/42	2/44	3/47	1/48	2/50	2/52
u útvarů DVL	10	5/15	5/20	7/27	7/34	8/42	6/48	5/53	4/57	3/60

Tabulka 4

Ztráty u typů let. útvárů	v procentech: za den – od zahájení boje s použitím JZ									
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
let. prapor, prRTZ, 1p, 1d	12	10/22	8/30	5/35	4/39	4/53	3/56	3/59	2/61	2/63
ostatní útvary a zařízení LA	8	6/14	6/20	4/24	4/28	3/31	2/33	2/35	1/36	1/37

či jeho všestrannému týlovému zabezpečení a podle možností organizovanému dlouhodobému (několikadennímu) odpotku.

U frontového letectva bude struktura a personální rozložení celkových a zdravotnických ztrát po použití jaderných zbraní — viz tabulka 2.

Čísla v tabulce 2 jsou svým způsobem spekulativní, avšak odpovídají intenzitě bojové činnosti a jsou vyvozeny ze zkušeností z operačních cvičení.

b) Zabezpečení odsunu letecké techniky

I přes skutečněná opatření k zabezpečení ochrany frontového letectva před účinky jaderných zbraní předpokládáme značné ztráty letecké bojové techniky při jaderných úderech a vlivem bojové činnosti letectva ve vzduchu — viz tabulka 3.

Z tabulky 3 vyplývá, že celá třetina celkových ztrát připadá na D 1 až D 3 a to je svým způsobem limitující hod-

nota pro potřebnou pohotovost sil a prostředků pro vyproštění a odsun letecké techniky k opravě.

Na celkových ztrátách se podílí nenávratné ztráty letecké bojové techniky přibližně 4 %. Převážná část je opravitelná. Podle údajů inženýrskoletectvé služby (ověřené při různých cvičeních) je rozložení opravitelných ztrát u jednotlivých druhů letectva zhruba stejné: GO 2 %, SO 4 %, BO 10 % a malá poškození 80 %.

Předpokládáme, že malá poškození si odstraní letecké pluky při technickém ošetřování letounů. Běžné opravy a část středních oprav zabezpečí vojskové technické opravy leteckých pluků a divizí. Ke generálním a středním opravám se bude poškozená letecká technika shromažďovat do stanovených míst, odkud bude přepravena do opravárenských leteckých závodů na teritoriu k opravě nebo k dalšímu využití.

Z charakteristiky a struktury ztrát vyplývá nutnost úzké součinnosti mezi orgány inženýrskoletectvé služby a mezi or-

gány leteckého týlu, které mají speciální jednotky pro vyproštění a odsun letecké techniky do stanovených opravářských zařízení (roty odsunu letecké techniky). Každá z těchto jednotek je schopna vyčlenit 12 družstev organizovaných do dvou čet a zasazuje se buď po čtech (v místech hromadných ztrát), nebo po družstvech (k odsunu jednotlivých poškozených letounů).

Svou celkovou provozní kapacitou jsou významným prostředkem k likvidaci následků napadení na leteckou bojovou techniku a urychlují návrat opravených letounů k dalšímu bojovému použití. Zůstávají buď jako prostředek náčelníka týlu letecké armády, nebo v závislosti na situaci jsou dávány do dočasné podřízenosti týlovým operačním skupinám.

c) Obnova poškození letišť po jaderných úderech

Rozsah poškození letišť je závislý na použité kilotonáži, druhu jaderného výbuchu a na celkové odolnosti vzletové a přistávací dráhy a ostatních letištních objektů na operačním letišti. Z vyhodnocení vyplývá, že nepřítel používá na letiště frontového letectva většinou vzdušné výbuchy (400 — 600 m nad terénem) a jen z 10 — 20 % pozemní výbuchy s nejčastější ráží od 10 — 75 kt.

Při pozemním výbuchu vzniká značné zničení povrchu letiště a radioaktivní zamoření o vysoké úrovni radiace. Jestliže pozemní výbuch zasáhl střed vzletové a přistávací dráhy, ztrácí toto letiště pro další využití význam a pokládáme je za vyřazené z činnosti. Při vzdušném výbuchu jsou účinky na terén a rozsah radioaktivního zamoření relativně menší, avšak ničivý okruh pro živou sílu, techniku a materiál úměrně vzrůstá.

Po podrobném vyhodnocení rozsahu poškození operačního letiště zahájíme obnovovací práce především těch částí a objektů na letišti, které podmiňují vedení bojové činnosti leteckého pluku nebo alespoň umožňují přelet bojeschopných letounů na záložní letiště. Při poškození vzletové a přistávací dráhy lze nouzově

využít pojižděcí dráhy nebo záložního travnatého pásu. Při malém rozsahu poškození budou pracovat na obnově letištního ženíjní jednotky letištních praporů za pomoci příslušníků ostatních útvarů a jednotek na letišti. Při rozsahu prací, které přesahují možnosti letištního praporu, bude zasazena zpravidla stavební rota případně celý letecký stavební prapor ze zálohy náčelníka týlu LA. Ten bude vykonávat hrubé zemní práce, odklízet překážky, urovnávat povrch a zhutňovat jej.

K obnovovacím pracím na letištních patří též desaktivace provozních částí letišť s umělým povrchem, odstranění sněhu, obnova příjezdových cest, ženíjních objektů a jiných zařízení nezbytných pro vedení bojové činnosti z operačního letiště.

d) Zabezpečení vyproštění a oprav automobilní a speciální techniky

S ohledem na charakter rozmístění můžeme kalkulovat s celkovými ztrátami automobilní speciální techniky za použití JZ — viz **tabulka 4**.

Z celkových ztrát připadá na nenávratné ztráty 20 %. Zbytek techniky bude poškozen s rozložením oprav: GO 10%, SO 20 % a běžné opravy 50 %.

Ze vztahu ztrát na automobilní a speciální technice a kapacity opravárenských zařízení LA vyplývá, že lze pokrýt jen běžné opravy a střední opravy v maximální výši 10 — 15 % celkových počtů. Opravářská kapacita letecké armády je tedy nedostačující. Bez doplnění (alespoň hodnotou 1 — 2 praporů oprav automobilní techniky) a bez převzetí zbývající neopravené techniky za zařízení frontu ke středním a generálním opravám tzn. u LA denní skutečný úbytek neopravené techniky s přibližnou hodnotou 5 % celkových počtů (technika jednoho letištního praporu).

Technické opravy letecké armády se rozvíjejí v závislosti na rozmístění operační sestavy LA tak, aby opravárenskou bází pokryly maximum leteckých útvarů soustředěných v letištních uzlech a v prostorech rozmístění TÚZ letecké armády.

Při zabezpečení ochrany frontového letectva před účinky jaderných zbraní nabývají na významu **preventivní opatření** zejména zvýšení odolnosti letišť, míst velení, rozptýlené a skryté rozmístění, nejvýhodnější rozložení a nasycení celého operačního prostoru LA zásobami a vytvoření záložních sil a prostředků, dostatečně pohyblivých a schopných rychlého zasazení v místech napadení.

Po vlastním napadení vystupuje do popředí reálné hodnocení jaderné situace s ohledem na vzniklé ztráty a rychlé obnovení bojeschopnosti frontového letectva.

Úspěšná realizace těchto opatření u frontového letectva podmiňuje v řadě oblastí úzká spolupráce a pomoc ze strany orgánů a zařízení frontu.

VYTVÁŘENÍ ADS

V článku chceme uvést některé názory na vytváření ADS v operacích vševojskové armády vedené bez použití jaderných zbraní.

V Sovětské armádě základní princip velení a řízení dělostřelectva byl rozpracován již před 2. světovou válkou. Ve Velké vlastenecké válce (dále jen VVV) se však neustále zdokonaloval. Ustálilo se vytváření dělostřeleckých skupin od pluku až po armádu. Z hlediska organizačně taktického ne po celou dobu boje (operace) zly tyto skupiny zachovány. To bylo závislé na úkolech svazků (armády) a bojových možnostech dělostřelectva. Přitom v armádě byla ADS dělena na podskupiny. V průběhu VVV byly výjimečně vytvořeny i frontové dělostřelecké skupiny, jako např. v operacích u Stalingradu a Leningradu. Do FDS byly včleněny dalekonosné dělostřelecké a raketometné útvary (svazky). Situace v průběhu VVV při průlomu připravené obrany fašistických vojsk vyžadovala vytvořit potřebnou hustotu dělostřelectva. Sovětská armáda přikročila k vytváření dělostřeleckých svazků (brigád, divizí a sborů), aby mohla rychle soustředovat dělostřelectvo jak před zahájením, tak v průběhu operace. Kromě toho vytvoření potřebných hustot při průlomu obrany nepřítelů nebo na úseku protipřípravy bylo v řadě operací uskutečněno též přibráním dělostřelectva druhých sledů armády i frontu (bez práva změny palebných postavení). K vytvoření dělostřeleckých skupin bylo využíváno štábu dělostřeleckých útvarů a svazků. Do těchto skupin byly včleňovány organické, posilové i přibrané dělostřelecké a tankové jednotky (útvary). Na stupni vševojskové armády velitelem ADS byl zpravidla velitel dělostřeleckého svazku.

Způsob velení dělostřelectva umožňoval a usnadňoval centralizaci, hromadění palby a růst hustot dělostřelectva jak v útočných, tak obranných operacích vševojskové armády.

Dočasné vytvoření ADS a její možné úkoly

Změny v úloze a místu hlavního dělostřelectva v boji a operaci po zavedení jaderných zbraní do výzbroje armád ovlivnily podstatně i jeho uskupování. Menší počty dělostřeleckých útvarů, organických i posilových, na všech stupních velení, umožňují vytvářet dělostřelecké skupiny na stupni pluk (PDS)

a divize DDS. ADS nebyla z mnoha plně odůvodněných příčin vytvářena. Tyto zásady uskupování dělostřelectva mají své plně opodstatnění při vedení boje a operace s použitím jaderných zbraní.

Reálná možnost vedení operací bez použití jaderných zbraní nutí nás vrátit se k prověřeným zkušenostem operačního a bojového použití dělostřelectva ve VVV, i když nemůžeme tyto zásady plně aplikovat v soudobých podmínkách. Dochází k přehodnocení zásad uskupování dělostřelectva v souvislosti s upřesněním místa a úlohy dělostřelectva v operacích bez použití jaderných zbraní.

Útočná operace armády bez použití jaderných zbraní bude zpravidla vedena na dvou směrech, z nichž na hlavním směru budou (se zahájením) dva svazky. Úsilí na hlavním směru je třeba vyjádřit i odpovídajícím posílením těchto svazků a to i dělostřelectvem. Nelze vyloučit ani nutnost průlomu připravované obrany nepřítele. To bude klást na dělostřelectvo podstatně vyšší požadavky ve srovnání s organizací průlomu s použitím jaderných zbraní.

Operační hustoty dělostřeleckých hlavních musí v tomto případě dosáhnout 80–100 i více hlavních na 1 km úseku průlomu, v závislosti na stupni nasycení a vybudování obranného pásma nepřítele. To znamená, že na 1 km fronty v úseku průlomu bude potřebné rozmístit 4 až 5 dělostřeleckých oddílů (zbytek tvoří děla pro přímou střelbu).

Zatím nechceme řešit otázku úhrady potřebného počtu posilového dělostřelectva. V každém případě, nebudeme-li mít potřebný počet dělostřeleckých oddílů, musíme zúžit úsek průlomu, ale počty hlavních (oddílů) na 1 km úseku průlomu zůstanou stejné.

Svazek na hlavním směru potřebuje k vytvoření alespoň jedné PDS a jedné DDS nejméně 6 dělostřeleckých oddílů. Tzn., že by měl být posílen 2 až 4 dělostřeleckými oddíly.

Rozsah palebných úkolů zejména za dělostřelecké přípravy a podpory průlomu připravované obrany nepřítele je značně vysoký. Klade velké nároky na organizaci a vedení průzkumu cílů, plánování a zabezpečení paleb a to v podstatně kratších lhůtách, než ve VVV. Oddělení dělostřelectva vševojskového svazku nemá dostatečný počet průzkumných a spojovacích prostředků, aby mohlo plně zabezpečit a řídit činnost značně vyššího počtu posilového dělostřelectva a to zejména v případě, kdy s posilovými oddíly není přidělen i štáb kanónové dělostřelecké brigády. Oddělení dělostřelectva je rovněž početně malé a nedostatečně vybavené pro tak značný počet plánovacích prací a pro vlastní řízení činnosti dělostřelectva.

Dosavadní praxe, kdy zásady uskupování a řízení dělostřelectva byly aplikovány beze změn i při organizaci dělostřeleckého zabezpečení průlomu obrany nepřítele bez použití jaderných zbraní, je nevýhodná. Velitel a štáb armády nese plnou odpovědnost za přípravu, organizaci i řízení operace, tedy i za palebné zabezpečení průlomu. Přenášet tuto odpovědnost na podřízené svazky zejména na hlavním směru útoku tím způsobem, že veškeré posilové dělostřelectvo přidělí svazkům a pro vlastní organizaci palebného zabezpečení vydá armáda jen příslušná nařízení, není správné. Velitel armády se tak zbavuje možnosti palebně ovlivnit průběh operace.

Je tu ještě další závažný důvod. Obrana nepřítele nebude šablonovitá. Její jednotlivé prvky nebudou rozmístěny co do počtu a prostoru rovnoměrně před oběma útočícími svazky. Průzkum nebude schopen ještě do zahájení plánování průlomu podrobně odhalit a upřesnit všechny důležité cíle, které musíme v období dělostřelecké přípravy zničit nebo umlčet. Přidělení posilového dělostře-

lectva musíme však řešit včas, neboť změny v podřízenosti bezprostředně před zahájením dělostřelecké přípravy, tj. po konečném upřesnění palebných úkolů, nejsou prakticky uskutečnitelné.

Při průběžném upřesňování cílů během přípravy průlomu může dojít k situaci, kdy dělostřelectvo přidělené jednomu svazku bude plnit převážnou část úkolů v pásmu sousedního svazku. Pozorování a opravování těchto paleb je organizačně velmi složité a někdy dokonce neřešitelné. Jde zejména o umlčování (ničení) dělostřelectva nepřítele. To představuje značný počet cílů a jeho umlčení je prvořadým předpokladem úspěchu průlomu. Přitom právě pro umlčování (ničení) dělostřeleckých baterií nepřítele je svazek nedostatečně vybaven prostředky pro průzkum i řízení palby.

Proto pro ulehčení práce štábu svazku a ke zvýšení přímé odpovědnosti štábu armády za organizaci a způsob palebného zabezpečení průlomu připravené obrany bude vhodné, aby velitel armády měl v přímé podřízenosti palebné prostředky, kterými může přímo ovlivnit průlom na hlavním směru útoku. Při vedení operace bez použití jaderných zbraní může tento požadavek splnit dočasně vytvořená ADS. Může být složena ze 4—5 i více dělostřeleckých oddílů s dostatečným dostřelem a předurčena především k ničení taktických prostředků jaderného napadení a k protibaterijní činnosti v celém úseku průlomu (na hlavním směru armády). Na vedlejším směru, kde bude prolamovat jen jeden svazek, není tento požadavek odůvodněný.

Bude výhodné vytvářet ADS jen při organizaci průlomu připravené nepřátelské obrany bez použití jaderných zbraní a to na období dělostřelecké přípravy a podpory útoku. V dalším průběhu pak opět rozdělit oddíly z dočasné ADS divizím prvního sledu, které útočí na jednotlivých směrech.

Záměr vytvořit ADS bude vyjádřen v rozhodnutí velitele armády pro útočnou operaci. Podmínky pro včasné a jednoduché uskupení musí zabezpečit oddělení RVD armády vhodným určením dělostřeleckých svazků a jednotek, včetně zabezpečení jejich činnosti zejména po stránce průzkumu.

ADS bude plnit úkoly spojené s ničením taktických prostředků jaderného napadení, protibaterijní činnosti v celém úseku průlomu a případně zesilovat palbu dělostřelectva divizí mimo dobu palebných přepadů baterií. Jednotná organizace a řízení protibaterijní činnosti na stupni armády má právě v tomto období útoku bezesporu velké přednosti. Dělostřelectvo divizí se pak může zaměřit na umlčování a ničení palebných ohnisek, protitankových zbraní a ostatních cílů na úseku průlomu.

Vytvoření ADS může ovlivnit i strukturu, případně i délku trvání dělostřelecké přípravy útoku, v závislosti na jejich palebných možnostech a množství cílů. To však je již otázka řešení konkrétní situace. Rovněž nebude účelné při každém průlomu obrany nepřítele vytvářet ADS. Půjde především o průlom předem připravené a dostatečně vybudované obrany, jejíž průlom bez spolehlivého palebného zabezpečení by nedosáhl žádoucího výsledku.

Nemůžeme rovněž vyloučit vedení **obránné operace** bez použití jaderných zbraní. Zde bude nutné čelit hromadným úderům různorodých konvenčních zbraní pozemních vojsk a letectva nepřítele. Schopnost vojsk obránce čelit dělostřelecké palbě nepřítele, zvláště možnost ničit (umlčovat) jeho taktické prostředky jaderného napadení, případně dělostřelectvu. Dělostřelectvo musí též sehrát neméně důležitou roli v boji s tanky nepřítele.

Nepřítel v útočném boji (operaci) je nucen soustřeďovat síly a prostředky na směrech, aby dosáhl rozhodující převahu. Proto v obranném boji (operaci)

bez použití jaderných zbraní vzrůstá význam plánování, organizace a použití paleb všeho druhu. Na předpokládaných směrech úderného uskupení nepřítele je potřebné vytvořit několikavrstvové palby dělostřelectva a letectva a pásmo souvislé protitankové palby dělostřelectva a letectva a pásmo souvislé protitankové palby. Vzhledem k zvětšení šířek obranných pásem vševojskových svazků, může dělostřelectvo plnit tyto úkoly jen na nejdůležitějších tankových směrech.

Proto i v obraně bude účelné mít na stupni vševojskové armády i dělostřelecké prostředky pro střelbu ze zakrytých palebných postavení a včlenit je do ADS. Nutnost vytvořit ADS je ovlivněna okolnostmi ničit (umlčovat) ze stupně armády zejména taktické prostředky jaderného napadení, dalekonosné dělostřelecké baterie (včetně těch, co používají jadernou municí), případně VS brigádního typu nebo PVS divizí. Z hlediska armády mít tak možnost ovlivňovat boj svazků prvního sledu, které se brání na hlavním směru útoku nepřítele.

Vševojskové svazky v obraně budou přehrazovat důležité směry, vzdálené jeden od druhého, na které nelze působit manévrem palbou. To bude z hlediska armády vyžadovat rozdělit prostředky ADS. Vzhledem k tomu, že v pásmu armády může nepřítel útočit nejméně na dvou směrech, je třeba mít na každém z nich podskupinu u ADS.

Úkoly ADS v obranné operaci bude plánovat oddělení RVD armády v souladu se zámyslem obranné operace. Dělostřelecké prostředky musí být připraveny od maximální dálky střelby umlčovat a ničit přicházejícího nepřítele stále větší hustotou palby. ADS může na dalekých přístupech k přednímu okraji obrany napadat i z dočasných palebných postavení (za určité situace) přibližující se pochodové proudy, přičemž střelba podle možností musí být zabezpečena pozorováním z vrtulníků nebo z letounů. Na předem stanovené prostory jako průsmyky, soutěsky, křižovatky cest, průjezdy a výjezdy z osad apod. přístupových os připraví úseky soustředěné palby (na každý úsek pochodového proudu tankových jednotek dva oddíly náložmo). Na předpokládané prostory rozvinutí (vyčkávací) nepřítele připraví oddělení RVD armády hromadné palby.

Ničit (umlčovat) útočící nepřátelské uskupení do okamžiku přechodu k útoku budeme údery všech palebných prostředků a nelze vyloučit ani protipřípravu. Na předpokládané úseky protipřípravy bude třeba v rámci armády soustředit až do 50 dělostřeleckých (tankových) hlavních na 1 km. Za tohoto předpokladu budou do ADS včleněny na dobu protipřípravy vybrané dělostřelecké jednotky.

V průběhu obranné operace při pronikání nepřítele do hloubky vlastní bojové sestavy předpokládáme dočasně přidělit podskupiny ADS divizím prvního sledu, v jejichž pásmu působí. Před armádním protiúderem budeme palby centralizovat na stupni armády. V té době můžeme případně i zrušit jednu z podskupin ADS v důsledku přidělení části dělostřeleckých jednotek (podskupiny ADS) protiúdernému uskupení armády.

Závěrem k tomuto bodu můžeme konstatovat, že na stupni vševojskové armády v operacích bez použití jaderných zbraní budeme centralizovat palby dělostřelectva jen v důležitějších obdobích, které musí řešit velitel armády. Vytvoření ADS jako trvalého prvku operační sestavy armády není opodstatněné. ADS bude tedy jak v útočné, tak v obranné operaci dočasným prvkem operační sestavy vševojskové armády. Dělostřelecké jednotky a svazky včleněné do ADS budeme v průběhu operace přidělovat divizím prvního sledu na směru hlav-

ního úderu armády (v útočné operaci), nebo budou přehrazovat nejdůležitější směry (v obranné operaci).

I v obranné operaci vedené bez použití jaderných zbraní musíme vést nepřetržitý boj s prostředky jaderného napadení nepřítele. Boj s taktickými prostředky jaderného napadení bude vést ADS. Proto oddělení RVD armády musí u ADS učinit nutná opatření (např. vyčlenit určitý počet oddílů, výši dělostřelecké munice, spolehlivé spojení, stanovení signálů apod.), aby ADS mohla ničit prostředky jaderného napadení ihned po zjištění.

Možnosti vytvoření ADS a její bojová sestava

Štáb ADS v našich podmínkách může tvořit štáb kdb armády, případně i výjimečně štáb kdb frontu. Do ADS je účelné včlenit dělostřelecké oddíly s největším dostřelem a mohutností palby. Některé takticko-technické parametry zbraní pro ADS uvádíme v tabulce 1.

Tabulka 1

Druh zbraně	Maximalní dostřel (km)	Hmotnost zbraně		Palebný průměr pro zbraň		Střela tříštivotrhavá, náraz. hmotnost (kg)
		za pochodu	v pal. post.	střel (ks)	hmotnost v obalech (kg)	
		(t)				
100 mm K vz. 53	21,02	4,42	4,28	80 ^{a)}	3195/2988 ¹⁾	JOF 412 15,6
122 mm K vz. 31/37	20,16	8,05	7,25	80	4 480,—	OF-47IN 25,—
122 mm RM vz. 70	20,4	24,—	23,5	120 (tři salvy)	12 000,—	JROF 66,6
152 mm KH vz. 37	17,23	8,07	7,27	60	4 500,—	OF 43,5

Poznámky: 1) Číselník pro oddíl kdb, jmenovatel pro oddíl ptp

2) V pp oddílu kdb je 84 % tříštivotrhavých (68 ks) a 16 % speciálních (12 ks).

V pp oddílu ptp je 40 % tříštivotrhavých střel (32 ks) a 60 % speciálních (48 ks).

Z tabulky 1 je zřejmé, že většina dělostřeleckých prostředků ADS bude mít dostřel více než 20 km. Maximální dostřel postačuje k boji o důležité objekty na celou hloubku brigád prvního sledu nepřítele, ale i s palebnými prostředky divizí prvního sledu. Palebné možnosti jednotlivých oddílů lze stanovit ze vztahu

$$S_c = \frac{N_t}{n_c} \text{ (ha; ks, ks/ha)}$$

kde je — S_c velikost postřelované plochy v ha;

N_t počet střel (ks), jež může oddíl vypálit v dané době;

n_c norma spotřeby střel na cíl v ks/ha.

U 122 mm RM vz. 70 vidíme několik progresivních prvků. Zásobník, který je upraven pro automatické nabití raketometu, umožňuje v krátké době (5—6 mi-

nut) od povelu odpálit na cíl dvě salvy. Servomotory, které urychlují zamíření raketometu v dále i ve směru, umožňují v budoucnu napojit je na automatizovanou soustavu. Pancéřová kabina s filtroventilačním zařízením při přechodu přes zamořené prostory snižuje úroveň pronikavé radiace a zároveň chrání obsluhu proti ručním zbraním nepřítele. Při proniknutí nepřátelských tanků do prostoru palebných postavení mohou oddíly 100 mm K vz. 53, 122 mm K vz. 31/37 a 152 mm KH vz. 37 přijmout boj s tanky, neboť v palebném průměru je začleněna speciální munice (průpalná, protipancéřová).

Při vedení útočné operace v našich podmínkách můžeme uvažovat, že vševojsková armáda na směru hlavního úderu frontu může být posílena kdb frontu bez dvou dělostřeleckých oddílů. Pak z prostředků kanónových brigád můžeme začlenit do ADS oddíly 122 mm K vz. 31/37, 100 mm K vz. 53, případně i 152 mm KH vz. 37 (hodnota 4—5 oddílů i více). K dělostřelecké přípravě při průlomu připravené obrany nepřítele můžeme jako přibrané dělostřelectvo včlenit do ADS PTZ armády a oddíly 122 mm RM vz. 70 od divizí druhého sledu. Pak v ADS v této variantě může být hodnota do 10 dělostřeleckých oddílů.

Bojová sestava ADS musí zabezpečovat splnění stanovených úkolů a co nejlepší využití jednotek (oddílů) v souladu s jejich bojovými možnostmi. ADS se skládá z bojových sestav oddílů, VPS a pozorovaten skupiny. V útočné operaci musíme volit bojovou sestavu tak, aby ADS mohla ničit (umlčovat) objekty nepřítele nejen na úseku průlomu, ale i na jeho bocích. Při boji s nepřátelským dělostřelectvem je potřebné umlčet dělostřelecké baterie na bocích úseku průlomu ve vzdálenosti 2/3 jejich dálky střelby. Tak kanónové baterie je nutné ničit (umlčet) až do vzdálenosti 15 km. Abychom narušili systém jeho vedení a spojení, je třeba umlčet VS brigády na křídlech do vzdálenosti 5—6 km, PVS divize 10—15 km. Těmto nutným podmínkám musí odpovídat rozmístění bojové sestavy ADS. Proto je vhodné volit ji jak do šířky (mimo úseky průlomu), tak i do hloubky. Možnou bojovou sestavu uvádíme — viz **obr. 1**.

Přibrané dělostřelecké prostředky je vhodné rozmístit do stran a k zadní hranici sestavy. Vzhledem k úhroze použití jaderných zbraní (jaderné údery 10 nebo 20 kt mohou ničit živou sílu nekrytou na ploše 4,5 až 5,3 km²), musí velitel armády a velitel ADS při vyvedení a rozmístění ADS do bojové sestavy přijmout řadu opatření, aby byla zachována životnost dělostřeleckých jednotek:

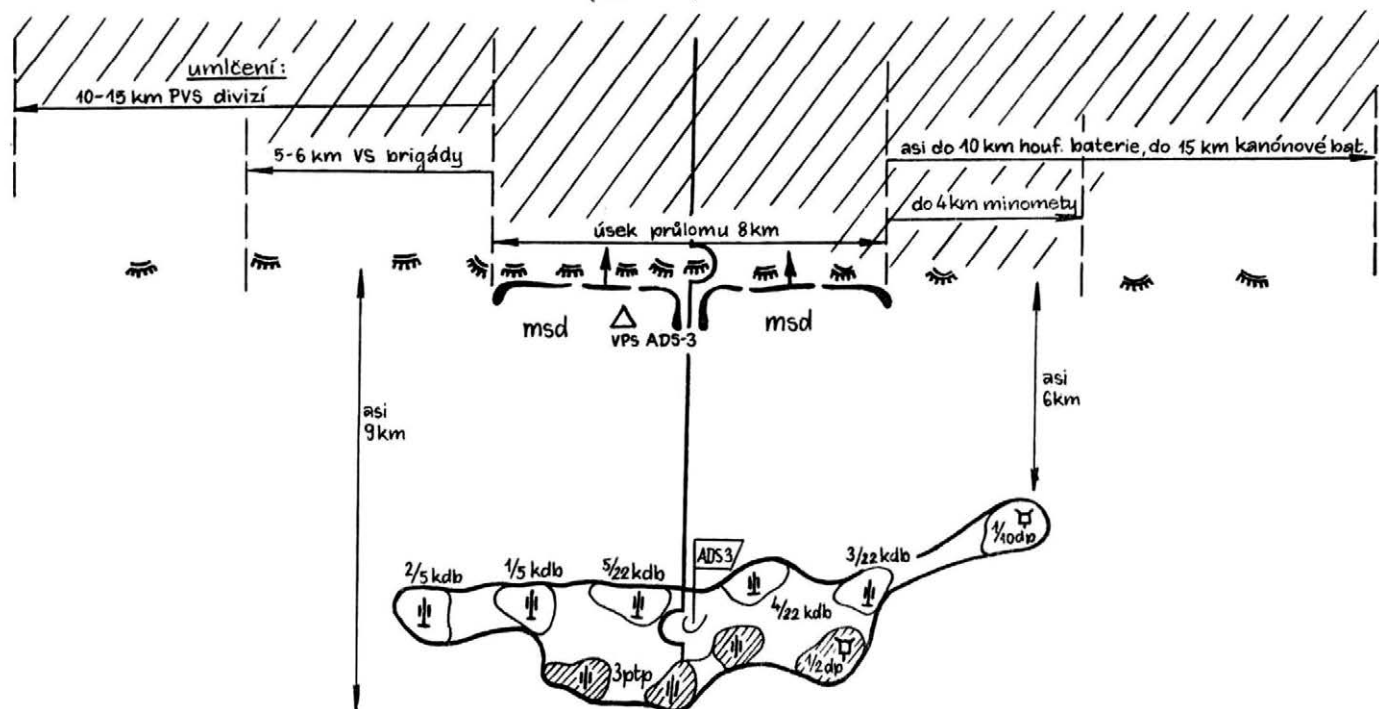
- pro ADS vyhradit takový prostor, abychom mohli rozmístit jednotlivé oddíly ve vzdálenosti 2—3 km od sebe a pro jednotlivý oddíl určit nejméně 1—1,5 km²;
- při vlastním rozmístění bojové sestavy ADS využít pokud je to možné ochranných vlastností terénu;
- pro palbu na úsek průlomu využívat manévr palbou a proto volit bojovou sestavu ADS na široké frontě a do stran od úseku průlomu;
- ADS vyvést k úseku průlomu těsně před zahájením dělostřelecké přípravy.

Palbu ADS řídí velitel skupiny v VPS. Jeho umístění musí stanovit též NRVD armády. Štáb ADS se rozmísťuje podle situace v prostoru palebných postavení nebo v jiném prostoru (určeném velitelem ADS), odkud má zabezpečeno nepřetržitě a spolehlivě velení jednotkám a řízení palby.

Při přechodu vševojskové armády do obrany mohou jí být posilové prostředky ponechány, nebo částečně případně celkově odebrány. Při maximálním posílení armády do dvou dělostřeleckých oddílů (v našich podmínkách), může být ADS vytvořena v hodnotě čtyř i více dělostřeleckých oddílů. Vzhledem k odleh-

BOJOVÁ SESTAVA ADS PŘI PRŮLOMU PŘIPRAVENÉ OBRANY NEPŘÍTELE BEZ POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

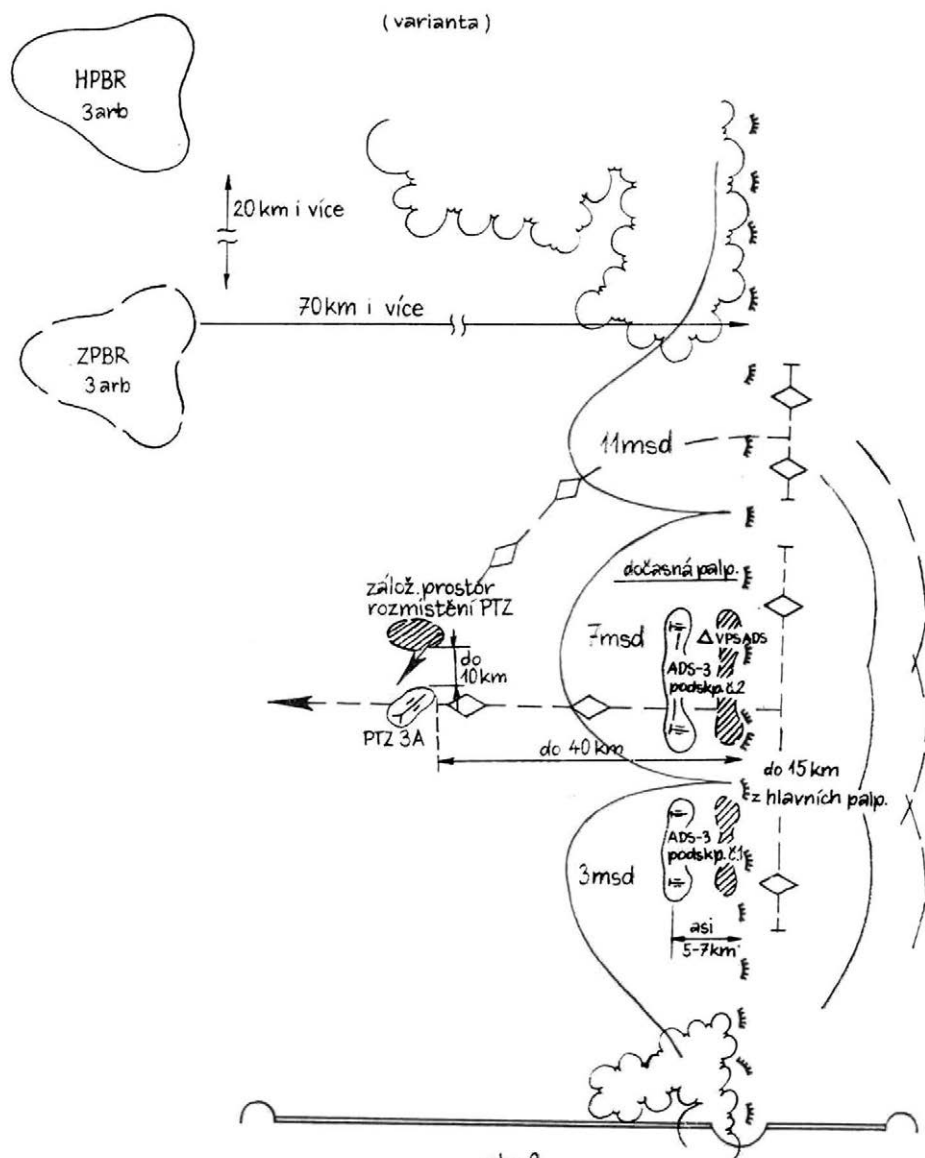
(varianta)

Obr. 1

ROZMÍSTĚNÍ BOJOVÉ SESTAVY RVD V OBRANNÉ OPERACI ARMÁDY VEDENÉ BEZ JADERNÝCH ZBRANÍ

(varianta)

losti přehrazovaných směrů, bude nutné dělit ADS na podskupiny. Velitel armády může totiž podpořit divize prvního sledu jen tehdy, když podskupiny ADS přiblíží pásmům těchto divizí. To vytváří příznivé podmínky k soustředění palby na jednotlivých směrech. Jednotlivé podskupiny při uvažovaném posílení mohou být v hodnotě 2—3 oddílů.

V obranné operaci vševojskové armády bude bojovou sestavu ADS ovlivňovat:

- operační učlenění a zámysl obranné operace,
- střelecko-technické vlastnosti daného materiálu,
- předpokládaná činnost nepřítele,
- terén s důrazem na komunikační uzly.

Při rozmístění bojové sestavy ADS přihlížíme též k možnostem rozptýlení, ženiiných úprav a maskování. Pro případnou periodickou změnu též na přípravu záložních palebných postavení. Bojovou sestavu podskupin ADS volíme na daném směru mezi 1. a 2. obranným postavením ve vzdálenosti asi 5—7 km od předního kraje, mimo opěrné body rot nebo rajóny obrany praporů. Jednotlivé oddíly rozmísťujeme od sebe na vzdálenost 3 km i více.

Závěrem k této otázce chceme uvést, že v našich podmínkách můžeme v operacích vševojskové armády (bez použití jaderných zbraní) vytvořit ADS v hodnotě 4—5 dělostřeleckých oddílů i více (nižší hodnota bude zpravidla v obranné operaci). Neustálá úhroza nepřátelských úderů ZHN nás nutí bojovou sestavu ADS rozptylovat a využívat k tomu všech ochranných vlastností terénu. Při přechodu armády do obrany můžeme v určité situaci volit u ADS dočasná palebná postavení až před předním okrajem obrany — viz obr. 2.

Některé otázky velení ADS

Dynamický charakter operací se mimo jiné projeví v častých změnách situace na frontě a také v složitosti velení ADS ze stupně vševojskové armády. To vyžaduje, aby práce NRVD armády a jeho štábu při plánování, organizaci a řízení bojové činnosti byla tvůrčí a vysoce operativní. Systém velení musí vycházet z časově nejkratších podmínek potřebných ke splnění palebných úkolů a z dosažení nejefektivnějšího účinku. Proto problematika velení ADS v podmínkách vedení operací bez použití jaderných zbraní bude široká, bude vyžadovat pružné přizpůsobení se dané situaci a spolehlivé předání krátkých a jasných rozkazů (povelů) k řízení palby a manévru.

Způsob velení ADS všeobecně usměrňuje předpis Oper-2-1. Velení zabezpečuje jednotná spojovací soustava mezi místy velení vševojskové armády a velitelem a štábem ADS. NRVD armády se zdržuje zpravidla na tom místě velení, kde je velitel vševojskové armády. Velení z PVS se uskuteční tehdy, když situace vyžaduje rychlý a bezprostřední zásah velitele armády na průběh bojové činnosti a v době přemístění VS do nového prostoru. Při přemístění velitele armády na PVS přemísťuje se s ním zpravidla i NRVD armády.

Podklady pro vedení a hromadění palby získává oddělení RVD armády jak od prostředků dělostřeleckého a vševojskového průzkumu, tak i od představitelů letecké operační skupiny. NRVD armády nebude většinou s velitelem ADS v osobním styku, protože se zdržuje na VS a PVS s velitelem armády. Oddělení RVD armády bude předávat veliteli ADS úkoly jen v důležitých obdobích operace, které vyžadují řešení velitele armády. Bojový rozkaz, nařízení a podklady

pro palbu může dostat velitel ADS při osobní účasti na PVS (nebo VS) armády, od styčných důstojníků, přímým spojením, nebo při osobní účasti NRVD armády na PVS nebo štábu ADS. V některých situacích nelze vyloučit i předání příslušných nařízení cestou ND svazku, v jehož pásmu ADS nebo podskupiny působí. Rostoucí význam palby dělostřelectva v operacích bez použití jaderných zbraní bude často vyžadovat vysílání styčných orgánů k zabezpečení velení mezi ADS a NRVD armády. Sovětská armáda ve VVV využívala styčných důstojníků skupin (ADS), kteří byli vysláni na štáb dělostřelectva armády, a i styčných důstojníků ze štábu dělostřelectva armády.

I předpis Oper-2-1 čl. 57 uvádí, že styční důstojníci se vysílají k doručení bojových rozkazů nebo nařízení k seznámení velitelů a štábů podřízených se změnami situace, ke kontrole a plnění stanovených úkolů. Rovněž čl. 51 téhož předpisu ukládá velitelům svazků (útvárů) povinnost mít u nadřízeného velitelství styčné důstojníky, vybavené nezbytnými dopravními prostředky a pojiťky.

V průběhu operace bez použití jaderných zbraní, kdy bude vytvořena ADS, musíme počítat s poměrně častými změnami v přidělení dělostřeleckých prostředků. Bude tedy docházet k decentralizaci dělostřelectva ze stupně armády a ADS (podskupina) bude dočasně plnit úkoly v rámci divizí prvního sledu. Řízení palby a manévru dělostřelectva bude přeneseno na taktický stupeň. Při zásadní změně úkolu (který vyžaduje zásah velitele armády) bude zase nutná centralizace dělostřelectva NRVD armády. To vyžaduje zabezpečit spolehlivé velení ADS od samého začátku.

Současná situace v oblasti velení dělostřelectvu vyžaduje ve větší míře než dříve uskutečnit radikální změny na základě výsledků vědy a techniky. V soudobém boji (operaci), kdy bojová činnost probíhá ve vysokém tempu, hraje faktor času při velení dělostřelectvu, zvláště při boji s taktickými prostředky jaderného napadení nepřítele, významnou úlohu. Proto bude třeba přistoupit k automatizaci velení a řízení palby dělostřelectva.

Na **závěr** chceme zdůraznit, že bude účelné procvičit a prověřit naše teoretické úvahy v praxi na cvičení.

Chceme-li dosáhnout toho, aby dělostřelectvo splnilo v soudobém boji úkoly, nemůžeme se jejich řešení vyhýbat, nebo používat šablonovitě stejných zásad jako při vedení operací s použitím jaderných zbraní.

V článku jsme chtěli dát podnět k přípravě štábu dělostřeleckých svazků jako štábů ADS, jako nového prvku operační sestavy armády v bezjaderném období operace.

K ODOLNOSTI RÁDIOVÉHO SPOJENÍ

1. K pojmu odolnosti spojení

Spojení je hlavním činitelem zabezpečujícího velení vojskům. Proto odolnost velení je závislá do značné míry na odolnosti spojení.

Zkoumáme-li odolnost spojení a prvky odolnosti, pak zavádíme na organizační soustavu systém. Organizační soustava je v našem případě vševojsková armáda, která má určitý počet lidí a techniky. Spojení přispívá k naplnění cílové funkce organizační soustavy. Úkolem spojení je zabezpečit velitele a štábu armády spojení po všech stránkách — jak uvádí Spoj-1-1.

Odolnost spojení je schopnost spojovací soustavy vzdorovat účinkům vnějších a vnitřních rušivých jevů, bez narušení funkce spojení a plnění cílové funkce organizační soustavy.

Rušivých vlivů je velké množství — jako např. nepřítel, vlastní vojska, terén, morálně politická a psychologická úroveň spojovacího vojska, spojovací technika atd. Odolnost proti rádiovému průzkumu je jednou z důležitých stránek celkové odolnosti spojení.

Odolnost proti rádiovému průzkumu můžeme definovat jako schopnost podsystemu rádiového spojení vzdorovat rádiovému průzkumu nepřítele za jakýchkoliv podmínek, nebo jeho průzkumnou činnost ztížit.

2. K rádiovému průzkumu nepřítele

Rádiový průzkum nepřítele je součástí tzv. elektronické války. Otázkám organizace a vedení elektronické války přikládají armády NATO velký význam. Považují ji za důležitý druh bojového a operačního zabezpečení činnosti vojsk a její úspěšné vedení za jednu z rozhodujících podmínek k dosažení úspěchu nejen v jednotlivých operacích, ale i ve válce vůbec, zejména v jejím počátečním období.

Otázky elektronické války rozpracovává

a zabezpečuje nejvíce americká armáda. Dílčí oblasti řeší anglická, západoněmecká a francouzská armáda. Vojenští odborníci NATO předpokládají, že rozvoj nové moderní elektronické techniky a její využití v armádě podstatně zvýší roli elektronické války.

Obsahem elektronické války je veškerá činnost, která směřuje ke snížení účinnosti elektronických zařízení protivníka a k zabezpečení účinnosti a spolehlivosti vlastních spojovacích zařízení. Elektronická válka zahrnuje:

- průzkum radiotechnických prostředků,
- radiotechnické rušení,
- radiotechnické klamání,
- utajení spojení,
- ochranu vlastních radiotechnických zařízení před průzkumem protivníka a zabezpečení jejich spolehlivé činnosti,
- ničení radiotechnických prostředků protivníka.

Důležitost otázek elektronické války je dána i tím, že vývoj organizačních a operačních koncepcí, taktiky i techniky k vedení elektronické války, za přípravu jednotek zodpovídá např. v armádě USA vždy velitel (počínaje velitelem pozemních sil, přes velitele válečnických, velitele skupiny armád a velitele armád). Na jednotlivých stupních jsou k jejímu zabezpečení určeny skupiny odborníků.

Např. v polní armádě je tzv. sekce elektronické války armádního taktického a operačního střediska. Sekce ovlivňuje, koordinuje a řídí veškeré oblasti elektronické války.

Pro rádiový průzkum má polní armáda USA skupinu radiotechnického průzkumu a kontroly. Organizaci skupiny — viz obr. 1.

Prapory radiotechnického průzkumu se přidělují armádním sborům. Roty radiotechnického průzkumu a kontroly se přidělují divizím.

Tabulka 1

Zařízení rádiového průzkumu	Prapor			Prapor 3X	Roty		Celkem skupina
	odřad	rota	prapor		„A“	„B“	
Průzkumné stanoviště KV	2	8	24	72	60	—	132
Průzkumné stanoviště VKV	3	12	36	108	—	45	153

V pásmu nepřátelské polní armády můžeme kalkulovat s prostředky rádiového průzkumu — viz **tabulka 1**.

Kmitočtově je rádiový průzkum veden v pásmu KV od 1,5–18 MHz, v pásmu VKV od 20–230 MHz. Zařízení umožňuje vést průzkum VKV do 40–50 km s využitím pozemních prostředků a do hloubky 400 km při využití leteckých průzkumných prostředků. V pásmu KV povrchovou vlnou 100–200 km ve dne, v noci do 25 km. Odrazenou vlnou do 600 km.

Uvažujeme-li tyto údaje v souvislosti s umísťováním pozemních prostředků rádiového průzkumu nepříteli a vzdálenostmi míst velení naší armády od předního okraje, je dosah prostředků průzkumu — viz **obr. 2**.

Při určitém zjednodušení můžeme říci, že jakýkoliv rádiový provoz v pásmu a hloubce naší armády mohou odposlouchávat nepřátelské průzkumné prostředky. Armáda USA i ostatní státy NATO jsou zabezpečeny velkým množstvím prostředků rádiového průzkumu a překrývají prakticky kmitočtové pásmo, které používají naše rádiové prostředky.

Vedle pozemních jednotek elektronické války jsou v rámci NATO v taktickém a strategickém letectvu speciální letecké jednotky a skupiny elektronické války. Tyto jsou určeny k rádiovému a radiotechnickému rušení a zaměřování. Každá letecká armáda USA má roj elektronické války. Kromě toho je na evropském

válčišti letecké křídlo elektronické války.

V každém armádním sboru armády NSR je předurčen jeden radiotechnický prapor pro průzkum na VKV a KV pásmu.

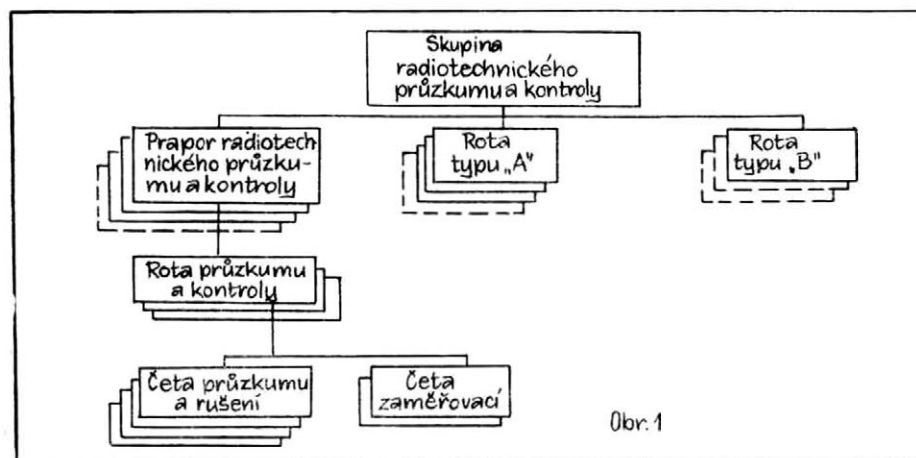
Materiály radiotechnického průzkumu o všech druzích vyzařování se soustřeďují ve středisku radiotechnického průzkumu. K jejich vyhodnocení široce využívají moderní elektronkové počítačové stroje.

Velení USA věnuje též velkou pozornost vývoji kosmických průzkumných prostředků. Průzkumné družice Země umožňují mimo jiné vést rádiový průzkum objektů na území socialistických států. Praktické použití amerických družic pro radiotechnický průzkum započalo v roce 1962 vypuštěním družice FERRER (typu SAMOS). Později to byly typy DISKAVERE a SAMOS. Družice se vypouštějí na oběžnou dráhu do výše 300–500 km.

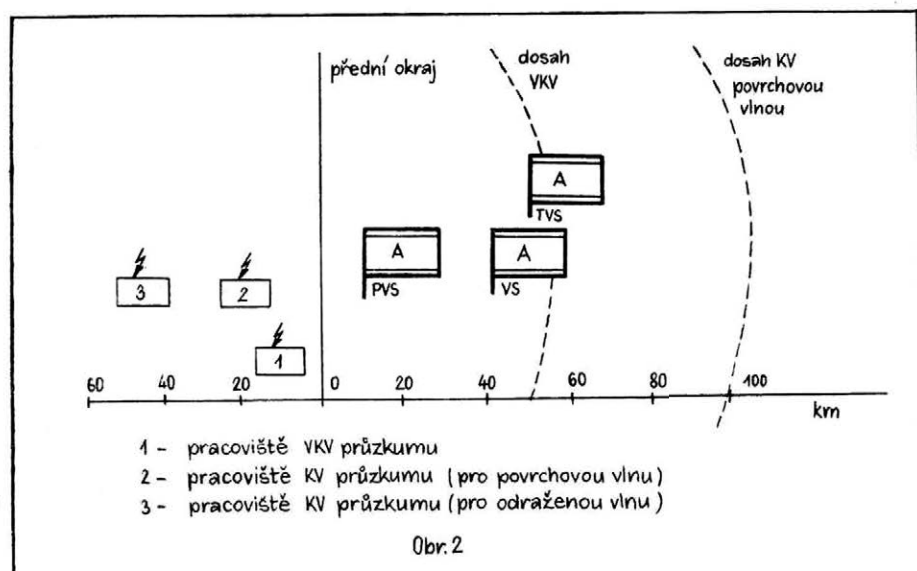
Informace z družice na Zemi se předávají jak pomocí speciálních rádiových kanálů pro předávání zpráv, tak shozem kontejnerů s materiály. Předpokládá se, že bude vytvořen plně automatizovaný systém palubního průzkumného zařízení pro družice.

3. Analýza odolnosti rádiového spojení armády proti rádiovému průzkumu nepříteli

V pásmu vševojskové armády bude při naplnění bojové sestavy a při úplné aktivaci rádiového spojení obsazen počet kmi-

Obr. 1

Obr. 2

točtů podle typů rádiových stanic — viz tabulka 2.

Počty sítí a směrů, jakož i typy rádiových stanic odpovídají situaci vševojskové armády v roce 1967. V počtu nejsou zahrnuty prostředky frontu, frontového letectva a teritoriálních orgánů.

Tabulka 2

Typ stanice	Celkem vševojsková armáda
R 102, 118, 830	49
RM 31 Ma	66
RM 31 A (P)	8
R 112	82
RM 33	39
RF 12 M	298
R 113	211
R 109	57
R 108	160
R 105	183
z toho KV	244
VKV	909

Počty kmitočtů nemají nic společného s celkovým počtem kmitočtů, které má armáda a které se přidělují do několika variant rádiových sítí a směrů. Čísla v tabulce 2 určují počet kmitočtů, které budou v dané době obsazeny pojítky. Podle bojové situace nemusí na všech frekvencích probíhat korespondence.

Systém velitelského rádiového spojení se na stupni front - armáda, armáda - vševojsková divize (arb) opírá o rádiové dálkopisné směry. Rádiové dálkopisné směry

jsou svými vnějšími fyzikálními vlastnostmi (výkon, modulace, frekvenční zdvih, stabilita kmitočtu apod.) velmi charakteristické. Navíc provoz probíhá většinou dálkopisem s využitím zařízení pro utajení spojení (ŠD 3, ZAS) a duplexním provozem. Můžeme předpokládat, že zpravodajská služba západních států zná organizaci rádiového dálkopisného spojení na operačním stupni. Bude-li probíhat trvalý provoz na rádiových dálkopisných směrech armády, což bude představovat 12 až 16 duplexních kmitočtů, stanou se jistě tyto spoje cílem rádiového průzkumu nepřítele. Pracovní kmitočty mohou být trvale sledovány, přičemž nepomůže ani eventuální přeladování a změna variant dopravních údajů.

Průzkum bude identifikovat jednotlivé stanice nejen podle rádiových volacích znaků a charakteristických zvyklostí rádiových dálkopisů, ale zejména podle fyzikálních vlastností každé stanice. Tyto spoje budou v průběhu operace zdrojem informací za předpokladu, že se protivníkovi podaří rozšifrovat a rozkódovat vysílaný text, že nebude mít technické problémy odposlechu rádiového dálkopisného provozu a že v místě příjmu bude dostatečně kvalitní signál.

Zbývající KV spoje představují většinou sítě a směry s telegrafním provozem, obsah textu je utajen předšifrováním, kódováním. Je to přibližně 30 kmitočtů stanic R 102, R 118, R 830, provoz F1 (minimální počet s provozem A1) 74 kmitočtů s provozem A1 na typech RM 31 Ma, 82 kmitočtů na R 112 a 39 kmitočtů obsazených stanicemi RM 33.

Na obsazených 244 kmítočtů KV má nepřítel 132 průzkumných pracovišť. Teoreticky by měl možnost odposlouchávat 50 % rádiových sítí a směrů, podaří-li se mu získat dostačující signál na vstupech přijímačů. Z praxe víme, že v polních podmínkách dělá rádiové spojení v některých případech problémy našim spojářům, zejména při provozu v noci, za pohybu, za atmosférických poruch apod.

Zdrojem informace může být doprava fónů na stanicích VKV. Na nižších stupních četa - rota - prapor, i v jiných případech se velí otevřeně. Je to celkem 900 kmítočtů, na které má nepřítel 153 pracovišť průzkumu VKV. Z toho můžeme usuzovat, že teoreticky může sledovat až 17 % VKV spojů. Výhodnější podmínky mu poskytují stanice typu ASTRA, R 113, méně již stanice RF 12, hlavně z důvodů dosahu.

Prosté porovnávání obsazených kmítočtů s pracovišti průzkumu skrývá nebezpečí nereálného přístupu. U nepřítelů uvažujeme, že má v činnosti všechna pracoviště průzkumu. Víme však, že zejména v pohybové fázi operace část prostředků plní úkol, část se přemísťuje, dále vznikají ztráty vlivem činnosti našich vojsk, letectva, ZHN a vlivem poruchovosti techniky a likvidace části sil.

Specifika provozu podle druhu vojsk, podle používání pomůcek utajení a zvláštností provozu je velkým identifikujícím znakem. Jsou to zejména sítě letectva, PVO, dělostřelecké sítě k řízení palby, armádní radiální výstrahy apod.

Pozitivní výsledky rádiového průzkumu jsou základním předpokladem pro

- získání informací o utajovaných skutečnostech,
- zaměření vysílacích míst a z toho odhalení systému rádiového spojení,
- vyhodnocení míst velení,
- rušení provozu a rádiovou diverzi,
- fyzické ničení spojovacích prvků.

Z praktického hlediska nás zajímá dopad činnosti nepřítelů na rádiové spojení na základě výsledků rádiového průzkumu. Z hlediska času pak doba, potřebná od zjištění objektu odposlechu do zahájení přímého vlivu na tento objekt. Tato může být různá. Záleží na výsledcích a zkušenostech průzkumu, na pohotovosti analytiků - operátorů, na stupni využití automatických systémů a samočinných počítaců. Tato doba má náhodný charakter.

Celková doba T_c od zahájení rádiového průzkumu do zahájení přímého působení závisí v obecné rovině na:

$$T_c = T_p + T_{pi} + T_v + T_{vi} + T_{ii}$$

kde T_c je celková doba od zahájení průzkumu do zahájení přímého vlivu,

T_p doba potřebná k zjištění pracovního kmítočtu a doba nutná k sledování provozu postačující k identifikaci důležitosti sítě či směru,

T_{pi} doba potřebná k doručení informace od pracoviště průzkumu na řídící (operační) pracoviště,

T_v doba potřebná k analýze odposlouchaného provozu (rozšifrování, rozkódování) do rozhodnutí o závažnosti rádiové sítě nebo směru až k rozhodnutí o zahájení přímého vlivu,

T_{vi} doba k proniknutí rozkazu o zahájení přímého vlivu k výkonným jednotkám,

T_{ii} doba přípravy k zahájení přímého vlivu, až k dopadu na prvek odolnosti.

V našem příkladu uvažujeme pouze jednu frekvenci. To postačí k zahájení aktivního rušení. K vyhodnocení rádiového vysílače střediska je třeba zaměření více vysílačů, vymezit prostor pomocí mapy a vést doplňkový průzkum.

Doplňkový průzkum bude nutný zejména k odhalení míst velení a při jejich ničení klasickými zbraněmi nebo ZHN.

Doba T_c může nabývat různých náhodných hodnot, odhadem řádově desítek minut až hodin. V obecném vzorečku bude největší položku činit čas T_p a T_v . Nepřítel bude mít zájem důležité rádiové sítě a směry raději odposlouchávat než rušit nebo ničit.

Úloha analyzovat odolnost spojení proti rádiovému průzkumu má pravděpodobnostní charakter. S využitím teorie matematické statistiky můžeme řešit některé pravděpodobnostní úlohy:

a) Jaká bude pravděpodobnost, že určitý kmítočet bude zarušen jednotkou elektronické války nepřítel?

$$P(A_1 A_2 A_3) = P_{A_1} \cdot P_{A_2/A_1} \cdot P_{A_3/A_1 A_2}$$

$P(A_1 A_2 A_3)$ pravděpodobnost, že dojde k zarušení kmítočtu,

A_1 jev, že dojde k zjištění pracovního kmítočtu rádiovým průzkumem,

A_2 jev, že budou potvrzeny všechny předpoklady zdůvodňující zarušení frekvence,

A_3 jev, že budou splněny všechny fyzikální podmínky zarušení kmítočtu,

A_2/A_1 závislost jevu A_2 na A_1 ,

$A_3/A_1 A_2$ závislost jevu A_3 na A_1 a A_2 .

b) Tři průzkumná pracoviště mají za úkol zjistit určitou rádiovou síť, pracující na jednom

kmitočtu. Jaká bude pravděpodobnost, že alespoň jeden průzkumný přijímač tuto frekvenci zjistí?

$$P(A) = 1 - (\bar{A}_1 \bar{A}_2 \bar{A}_3)$$

$P(A)$	pravděpodobnost, že alespoň jeden přijímač zjistí hledaný kmitočet,
A_1	jev, že kmitočet zjistí pracoviště č. 1,
A_2	jev, že kmitočet zjistí pracoviště č. 2,
A_3	jev, že kmitočet zjistí pracoviště č. 3.
$\bar{A}_1 \bar{A}_2 \bar{A}_3$	opačný jev k jevům A_1 , A_2 a A_3 .

4. Některé závěry

Odolnost rádiového spojení armády proti rádiovému průzkumu nepřítele má charakter prvku odolnosti proti vnějšímu vlivu. Působení na podsystém rádiového spojení je nepřímé. Až následná činnost nepřítele, která se opírá o výsledky průzkumu, může přímo působit až již rušením, rádiovou diverzí či fyzickým ničením.

Vliv průzkumné činnosti nepřítele je trvalý v míru i ve válce. Prostředky elektronické války nepřítele umožňují trvalý průzkum všech kmitočtových pásem, která používají rádiová pojítka v rámci vševojskové armády. Hlavní rádiové sítě KV a rádiové dálkopisné směry budou sledovány trvale. U VKV spojují do 10–15 % všech rádiových sítí. Limitující je dosah pojítek a počet průzkumných pracovišť, kterými disponuje protivník.

Rádiový průzkum má v porovnání s ostatními druhy průzkumu své zvláštní místo. Na rozdíl od ostatních forem je veden velmi intenzívně a do celé hloubky našeho území již v hlubokém míru. Z informací, které získává nepřátelská zpravodajská služba, tvoří velkou část informace z rádiového průzkumu. Po této stránce má nepřítel již mnoho výsledků, zkušeností a znalostí. Má přehled o typech bezdrátových pojítek a organizačně provozních otázkách rádiového systému armády. Zná fyzikální vlastnosti kanálů pracujících otevřeně i utajeně. Měl možnost v různé míře poznat všechny otázky rádiového i radioreléového spojení armády. To vše dává nepříteli představu o spojení v polních a bojových podmínkách. Zvyšuje se jen nasycenost pojítek a intenzita provozu. Doprava bude zahájena na dopravních údajích, na kterých dosud nebyl nikdy veden provoz.

Všech takto získaných poznatků a zkušeností má možnost nepřítel využít v průběhu operace. Jistě se bude o ně opírat analýza a vyhodnocení nových pracovních kmitočtů a bude na nich závislá i doba od zachycení korespondence — jako nepřímého vlivu, do přímého ovlivnění.

Výhodou rádiového průzkumu je, že lze organizovat z vlastního území. To zvyšuje jeho bezpečnost a spolehlivost.

Zjištění a zaměření zdrojů elektromagnetického záření je spojeno s nebezpečím, že dojde k realizaci dalších druhů průzkumu a po komplexnějším vyhodnocení výsledků i k odhalení míst velení.

Základním druhem spojení u vševojskové armády je rádiové a radioreléové spojení. Využití určitého spojení je závislé na celé řadě činitelů jako je druh bojové činnosti, rozmach operace, použití ZHN, terén apod. Tím budou ovlivněny i výsledky rádiového průzkumu. Mnoho záleží na rozpracování i na dodržování zásad utajeného velení, maskování a zásad provozu.

Možnosti rádiového průzkumu nemůžeme přeceňovat, ale ani podceňovat. Činnost jednotek elektronické války západních států bude probíhat za aktivní činnosti našich i spojeneckých vojsk. Zejména letectva, ZHN, raketových a dělostřeleckých jednotek, za mobilizace všech složek protirádiového a průzkumného vojska.

Prostředky elektronické války budou západní státy dále vyvíjet. Stále více se bude celá činnost automatizovat, od zjišťování zdrojů vysílání, zaznamenání a přenos výsledků průzkumu, uložení do paměti, porovnání a analýza nových výsledků průzkumu. To bude dále rozšiřovat a prohlubovat jeho možnosti. Zvyšovat jeho pohotovost.

Další specifickou stránkou elektronické války je skutečnost, že organizace, počty, technika, metody a výsledky práce jednotek elektronické války jsou předmětem nejvyššího stupně utajení. V dostupných předpisech a publikacích jsou minimální údaje. To co uvádějí je velmi obecné, takticko-technická data prostředků průzkumu, rušení a zaměření neaktuální. Za těchto podmínek je jakákoliv snaha po analýze, porovnání sil v éteru, úvaha o možné variantě působení nepřítele na spojovací soustavu postavena „na písku“, odtržena od pravděpodobné praxe a proto i méně použitelná pro další práci.

Nedostatek informací o našem protivníkovi by mohl vést k podceňování možného dopadu elektronické války na systém našeho velení. Neznalost nepřítele nelze omlouvat. Západní státy (zejména armáda USA) kladou organizační, technické i metodické stránce elektronické války značnou pozornost a vynakládají mnoho sil a prostředků na zefektivnění činnosti jednotek elektronické války. Nevíme-li mnoho o této stránce budoucího protivníka, nijak to nesnižuje nebezpečí, které pro naše velení z toho může plynout.

KE STRUKTUŘE BRANECKÉ POPULACE

V článku chci informovat o úrovni využívání civilněprofesní struktury branecké populace v průběhu vojenské základní služby a ukázat na možnosti odstranění nedostatků a na možné změny a prostředky vyššího využívání této důležité složky kvalifikace a připravenosti na vojenskou službu.

Civilněprofesní struktura je souhrnem všech druhů a skupin profesí v dané množině praceschopného obyvatelstva, především obyvatelstva v produktivním věku.

Její spektrum je dáno především konkrétními potřebami národního hospodářství. Na základě rozvoje odvětvové a oborové struktury národního hospodářství se neustále mění a vyvíjí v souladu s požadavky na pracovní sílu a její kvalifikaci.

Hovoříme-li však o civilněprofesní struktuře v souvislosti s řešením různých teoretických i praktických otázek mírového doplňování útvarů ozbrojených sil branci, vztahujeme tento pojem na podstatně užší okruh této množiny praceschopného obyvatelstva v produktivním věku — tj. na braneckou populaci příslušného roku narození.

Z tohoto hlediska považujeme za civilněprofesní strukturu branecké populace soubor výučních profesí spolu s více či méně rozsáhlým členěním skupiny zaučených a pomocných dělníků a funkcí vyžadujících střední všeobecné nebo odborné vzdělání.

Poněvadž jde prakticky o věkově nejmladší skupinu obyvatelstva v produktivním věku, je její složení podstatně odlišné, než civilněprofesní struktura veškerého praceschopného obyvatelstva v produktivním věku. Její složení se více přibližuje potřebám a požadavkům ozbrojených sil. Tak např. neustále narůstá podíl různých technických profesí jako jsou mechanici,

opraváři, údržbáři, seřizovači, strojníci, narůstá podíl elektroodborníků a kovoodborníků. Na druhé straně dochází k postupnému snižování počtů celé řady výučních civilních profesí tradičního zaměření a u některých i k přímému zániku.

Přesto však i nadále trvají značné rozdíly mezi civilněprofesní strukturou branecké populace a požadavky ozbrojených sil na profesní strukturu a kvalifikačních úroveň branců.

Tyto rozdíly vyplývají z rozdílů mezi technickým vybavením ozbrojených sil a jednotlivých civilních odvětví a z odlišností v povaze činnosti v obou zmíněných oblastech.

Dosáhnout ideálního stavu, tj. adekvátní zařazení všech branců nebo jejich většiny podle jejich civilněprofesního zaměření, je teoreticky i prakticky nemožné.

Přesto však je nezbytné usilovat o co nejoptimálnější zařazení a využití maximálního počtu branců, protože to urychluje dosahování bojeschopnosti příslušné jednotky na straně a udržování resp. rozšiřování kvalifikace během vojenské služby na straně druhé, tj. usilovat o maximální využitelnost.

Přitom branci, kteří každoročně nastupují vojenskou službu, tvoří poměrně značný podíl z celkového fondu pracujících v produktivní sféře.

Pod pojmem „využitelnost civilněprofesní struktury branecké populace“ (dále jen civilněprofesní struktury) rozumím pro potřebu další analýzy rozsah a kvalitu zařazování branců příslušných civilních profesí (např. automechanik, elektromechanik, kuchař apod.) do jednotlivých druhů vojsk, útvarů, ČVO a funkcí.

Potencionální rozsah využitelnosti civilněprofesní struktury je teoreticky dán

1. celkovým rozsahem a strukturou ozbrojených sil, skutečnými počty jednotlivých ČVO a funkcí plánovaných pro vojáky v základní službě;

2. celkovými zdroji branecké populace a její civilněprofesní strukturou, zejména pak tou částí, jež je po stránce zdravotní schopna k výkonu vojenské služby.

Využitelnost civilněprofesní struktury ovlivňují

— vysoký podíl struktury tzv. bojového charakteru, které obsazujeme branci všech možných profesí a při jejichž výkonu nelze vůbec uvažovat alespoň o částečném využití té či oné civilní profese;

Jejich podíl na plánovaných počtech vojáků v základní službě je poměrně vysoký.

— vysoké počty řidičů motorových vozidel, k jejichž naplnění požadujeme brance převážně z civilních profesí.

Tyto hranice musíme před nebo po nástupu vycvičit, neboť jejich zdroje v celkovém rozsahu branecké populace jednoho ročníku narození jsou statisticky nevýznamné (0,05 %).

— **objektivní existence tzv. přednostního doplňování určité části útvarů**, kde primární kritérium tvoří ucelený soubor třídně politických a politickomorálních kvalit ve spojení s poměrně vysokými požadavky na zdravotní stav.

Pro obtížnost řešení naplněnosti těchto útvarů branci shora požadovaných kvalit musí ostatní kvalitativní kritéria včetně civilněprofesní přípravy zákonitě ustoupit do pozadí.

V důsledku toho dochází pak k zařazování většího počtu branců s přímo i nepřímou využitelností civilními profesemi, než jaká je jejich optimální potřeba.

Tato skutečnost se zejména dotýká takových skupin civilních profesí jako jsou zámečníci, silnoproudí elektroodborníci a také ovšem v podstatně menší míře i automobilních odborníků, slaboproudých elektroodborníků, chemiků a v jednotlivých případech i kuchařů;

— **nerovnoměrné rozmístění zdrojů branecké populace**, a to jak celkových zdrojů, tak především jednotlivých skupin civilních profesí.

Nerovnoměrné rozmístění celkových zdrojů branecké populace má za následek, že do některých teritorií je nutné brance „dovážet“, zatímco z dalších je třeba je „vyvážet“.

Rovněž rozmístění některých skupin civilních profesí je více či méně nerovnoměrné. Rovnoměrně [tj. víceméně odpovídající podílu celkové struktury teritoria na celkových zdrojích] jsou rozmístění

kovoodborníci, méně již automobilní odborníci a silnoproudí elektroodborníci, stavební odborníci a kuchaři.

Značně nerovnoměrně jsou pak rozmístěni slaboproudí elektroodborníci, chemičtí odborníci a zejména letečtí odborníci.

Tato situace pak ztěžuje jejich optimální rozmístění do útvarů ozbrojených sil a tím i využívání civilněprofesní struktury branecké populace

Konkrétní úroveň využitelnosti civilněprofesní struktury pak ovlivňuje

— úroveň informací o civilněprofesním zaměření každého brance;

— používaná metoda zařazování branců do útvarů ozbrojených sil a úroveň rozpracování „Plánu doplnění“;

— subjektivní přístup pracovníků mírového doplňování u okresních vojenských správ a příslušných pracovníků jednotlivých útvarů.

V konečné podobě je dána rozsahem zařazování příslušné civilní profese na stejných¹⁾, obdobných²⁾, příbuzných³⁾ a ostatních⁴⁾ vojenských funkcích. (Toto rozdělení vychází ze vztahů ČVO a funkcí k příslušným civilním profesím.)

1) skupina stejných vojenských funkcí je charakterizována tím, že

a) odborný rozsah činnosti v příslušných ČVO a funkcích je prakticky stejný jako v příslušných civilních profesích;

b) mají stejný název jako příslušné civilní profese např.

civ. prof. automechanik —

ČVO 185 — automechanik

civ. prof. autoelektromechanik —

ČVO 190 — autoelektromechanik

civ. prof. optik —

ČVO 230 — optik

civ. prof. letecký mechanik —

ČVO 430 — letecký mechanik

civ. prof. spoj. mechanik —

ČVO 640 — spojovací mechanik

civ. prof. kuchař —

ČVO 767 — kuchař

2) skupina odborných ČVO a funkcí je podobná skupině stejných vojenských funkcí s tím rozdílem, že nemají stejný název jako příslušné civilní profese, např. ČVO 150 tankový mechanik — automechanik

ČVO 151 tankový elektromechanik — autoelektromechanik, apod.

3) skupinu příbuzných ČVO a funkcí tvoří pak ty vojenské funkce, v nichž lze při optimálním zařazení očekávat větší či menší využití konkrétní přípravy, např.

- příbuznou skupinou ČVO a funkcí je celá skupina strojníků ženijních, zemních a silničních strojů k celé skupině zámečnicků a i k převážné části kovoobráběcích profesí,
- příbuznou skupinou ČVO a funkcí je rovněž celá skupina mechaniků a silnoproudých zařízení k celé skupině elektromontérů (provozních, rozvodových zařízení) apod.

4) skupinu ostatních ČVO a funkcí tvoří pak ty vojenské funkce, v nichž prakticky nelze ani částečně příslušnou civilněprofesní přípravu využít.

Využitelnost příslušných civilních profesí na stejných a obdobných ČVO a funkcích nazýváme jako **využitelnost přímá**. Dochází zde k využití všech znalostí, schopností a dovedností, tzn. **dochází zde k plnému využití civilněprofesní přípravy**.

Využitelnost příslušných civilních profesí na příbuzných ČVO a funkcích označujeme jako **využitelnost nepřímá**. Dochází zde k využití jen části znalostí, dovedností a schopností konkrétní civilněprofesní přípravy, tzn. dochází zde více či méně k částečnému využití.

Podle potencionální úrovně využitelnosti můžeme celý soubor civilních profesí rozdělit do 4 skupin

— 1. skupinu tvoří ty skupiny civilních profesí, které mají v ozbrojených silách nejvyšší využitelnost. Jsou to především všechny skupiny slaboproudých elektroodborníků (mechanik elektronických zařízení, elektromechanik sdělovacích a zabezpečovacích zařízení, mechanici dálkových spojů, frekvenční mechanik, mechanik rádiových spojů, mechanik měřicí a regulační techniky, spojovací mechanik), automobilní odborníci (především automechanik a autoelektromechanik), letečtí odborníci (letecký mechanik a zámečník — drakař), mechanici organizační a výpočetní techniky, optici, geodetičtí měřiči a dále vybrané civilní profese potravinář-

ského průmyslu a závodů společného stravování (kuchař, pekař, řezník, cukrář).

Jejich možná využitelnost je prakticky 100 % a kromě toho je to v převážné míře využitelnost (tzn. na stejných funkcích).

— 2. skupinu tvoří ty skupiny civilních profesí, jejichž využitelnost v ozbrojených silách je nižší. Jsou to zejména výční profese silnoproudé elektromechaniky, strojírenské výroby a jednotlivých oborů chemického průmyslu.

Charakteristickým rysem této skupiny je především nepřímá využitelnost, zejména na funkcích operátorů slaboproudých zařízení, řidičů motorových vozidel a strojníků ženijních, silničních a zemních strojů.

Celková využitelnost této skupiny civilních profesí se pohybuje v rozmezí 10 až 80 %.

— 3. skupinu tvoří skupiny civilních profesí, jejichž využití na příslušných odborných funkcích v ozbrojených silách je vcelku velmi omezené. Jen nepatrná část těchto civilních profesí má možnost přímého využití (počet plánovaných stejných funkcí je velmi nepatrný). Rovněž nepřímé využití je velmi omezené, především na příslušných funkcích ženijního, železničního a silničního vojska.

Tuto skupinu tvoří především stavební odborníci železniční dopravy a některé profese lehkého a spotřebního průmyslu.

Jejich využitelnost se pohybuje do 10 %.

— 4. skupinu tvoří skupiny civilních profesí, jejichž využití na příslušných odborných funkcích v ozbrojených silách je prakticky nemožné.

Jsou to především horníci uhelných a rudných dolů, odborníci hutního průmyslu, většina funkcí průmyslu stavebních hmot, sklářského průmyslu a keramického průmyslu, lehkého, spotřebního a potravinářského průmyslu, jakož i zemědělské výroby.

Využitelnost těchto skupin civilních profesí je prakticky nulová.

—*—

K analýze úrovně skutečného využití civilněprofesní struktury branecké populace v útvech ozbrojených sil jsem použil (kromě některých údajů z dlouhodobějších časových řad civilněprofesní struktury branecké populace) především výsledků výběrového statistického šetření v řadách vojáků v záloze.

Metoda tohoto šetření měla tyto principy:

a) celkový vzorek zahrnoval 10 % vojáků propuštěných do zálohy v příslušném roce;

b) šetření bylo uskutečněno u všech okresních vojenských správ, přičemž počet vybraných vojáků v záloze u každé okresní vojenské správy činil rovněž 10 % propuštěných;

c) konkrétní výběr do stanoveného počtu probíhal metodou náhodného výběru (byl vybrán každý desátý voják, jenž byl u okresní vojenské správy vzat do evidence);

d) o každém, z takto vybraných vojáků v záloze, byl zpracován soubor potřebných údajů a charakteristik ve

zvlášť k tomu zpracovaných formulá-
řích.

Z těchto údajů můžeme zpracovat celou řadu zajímavých a potřebných charakteristik, kromě jiného i stav a úroveň zařazování jednotlivých skupin civilních profesí do ČVO a funkcí, vliv jednotlivých skupin civilních profesí na úroveň a výsledky přípravy v příslušných ČVO a funkcích apod., které do té doby nemohly být vůbec souhrnně poznány.

Časově bylo výběrové statistické šetření orientováno do měsíců října až listopadu.

Jak celkový počet osob zahrnutých do výběrového statistického šetření, tak i výše uvedené principy metody výběru potřebného vzorku, vytvořily potřebné předpoklady k tomu, aby se z výsledku tohoto šetření dalo seriózně uvažovat na celek.

Jedním ze základních prvků tohoto výběrového šetření je tedy oblast civilněprofesní struktury a její vliv na jednotlivé složky vojenské základní služby.

Základem této struktury je soubor výučních profesí tak jak jsou vykazovány v publikacích Federálního statistického úřadu „Učnící v národním hospodářství“.

Celý soubor výučních profesí je pro celkové srovnání velmi rozsáhlý (zahrnuje cca 300 civilních profesí a některé civilní profese v důsledku nízkého zastoupení v celkových počtech se i ve výběrovém souboru objevily v tak malém rozsahu, že se z nich při dodržování elementárních statistických zásad nedá usuzovat na celek. Proto pro potřebu analýzy jsem vybral užší okruh výučních civilních profesí, jež jsou tzv. reprezentanty jednotlivých oborů. Jsou to tyto civilní profese:

- horník uhelných dolů;
- valčíř trub, profilů a plechů;
- chemik;
- zámečnický;
- soustružnický;
- kovář;
- automechanik;
- letecký mechanik;
- elektromontér;
- elektromechanik;
- mechanik elektronických zařízení;
- zedník;
- instalatér;
- truhlář;
- sklář;
- řezník;
- opravář zemědělských strojů;
- zemědělský mechanizátor;
- kuchař.

Těchto civilních profesí je celkem devatenáct. Kromě nich jsem přibral i skupinu „pomocných dělníků“ a to pro úplnost poznání celého problému.

Proč jsem vybral tyto civilní profese?

1. Jde většinou o nejpočetnější civilní profese;

2. Prakticky zastupují všechna odvětví a obory národního hospodářství;

3. Zastupují prakticky všechny stupně využitelnosti v útvech ozbrojených sil

a) **přímé** (automechanik, letecký mechanik, mechanik elektronických zařízení, kuchař)

b) **nepřímé** (chemik, elektromontér, elektromechanik, řezník, opravář zemědělských strojů, zámečnický, kovář, soustružnický)

c) **na omezených počtech funkcí** (zedník, instalatér, truhlář)

d) **z hlediska své civilní profese prakticky nevyužitelné** (horník, valčíř, sklář, zemědělský mechanizátor).

Výsledky výběrového statistického šetření byly pro každou sledovanou civilní profesi zpracovány do samostatných tabulek,

— jež názorně charakterizují rozmístění jednotlivých civilních profesí do ČVO a funkcí ozbrojených sil, umožňují seriózně analyzovat jeho úroveň a zároveň umožňují posoudit do jaké míry odpovídá zjištěná úroveň zařazení původním zá-
měrům a představám;

— které umožňují (svým rozdělením na příslušné skupiny ČVO a funkcí) poměrně dobře poznat a posoudit skutečnou úroveň využitelnosti každé z příslušných civilních profesí v útvech ozbrojených sil, poznat klady i nedostatky tohoto problému a stanovit možné cesty jeho efektivního řešení.

Ukázky z celého souboru takto zpracovaného rozmístění civilních profesí viz **tabulka 1** (automechanik).

Celkem bylo takto zpracováno 255 tabulek.

Získané údaje z 20 vybraných tabulek jsem uvedl v tabulce 2 („Podíl vybraných civilních profesí v jednotlivých skupinách ČVO a funkcí“).

Tato tabulka názorně dokumentuje rozložení vybraných civilních profesí do jednotlivých skupin ČVO a funkcí.

Je v ní vůbec poprvé v historii mírového doplňování útvarů ozbrojených sil u nás zachycena jedna z hlavních otázek teorie a praxe mírového doplňování — jakým způsobem je využívána civilněprofesní struktura branecké populace. Tudiž otázka, jež se od doby vzniku masových armád založených na všeobecné branné povinnosti neustále, i když v různých obměnách a variantách opakuje a je i různými prostředky a na různé úrovni řešena.

Na podporu této skutečnosti chci připomenout jen některé příklady. Tak např. Napoleon při zřizování ženijních útvarů stanoví, aby k nim byli zařazováni především kopáči... apod.

M. I. Kalinin pak upozorňuje na nezbytnost využívání dosažené kvalifikace, tradic, kulturně technické úrovně, když praví:

„Mimoto je nezbytné, aby se ti, kdo provádějí výcvik, seznámili důkladně se zvláštnostmi různých oblastí Sovětského Ruska.“

Jestliže například nejlepší námořníci jsou z Archangelské gubernie, pak kozáci a stepní národy mají nejlepší jízdu, městský proletariát — speciální vojensko-technické útvary.

Všechny tyto zvláštnosti, jak fyzické tak i psychologické je třeba vystihnout a využít jich. („O komunistické výchově a vojenských povinnostech“ str. 26, Praha 1959.)

Tento úkol je zcela pochopitelný a zákonitý, především v socialistické společnosti, jejímž základním cílem je maximální uspokojování materiálních a kulturních potřeb pracujícího lidu a všech jeho složek, a proto se musí snažit z relativně omezených možností a zdrojů vytěžit maximum efektu. Nemůžeme tudíž hodnotami vytvořenými v minulosti tak i v současnosti plynout.

Proto i v armádě máme snahu plně využít i dříve získanou kvalifikaci povolávaných osob k urychlení a zvýšení bojové a politické připravenosti.

Není pochyb o tom, že struktura civilních a vojenských profesionálních činností je značně rozdílná. Není tudíž možné dosáhnout toho, aby každý bránc byl zařazen vždy podle svého profesionálního zaměření.

Přesto budeme hledat všechny prostředky, abychom toto hledisko stále více uplatnili.

Tím, že v tabulce jsou na jedné straně zastoupeny prakticky všechny skupiny ČVO a funkcí a na druhé straně civilní profese různých odvětví a oborů národního hospodářství a různých profesních činností [mechanici, opraváři, operátoři, ostatní řemeslníci, pomocní dělníci] — tudíž v pravém slova smyslu (početním i strukturálním) reprezentanty civilněprofesní struktury branecké populace, umožňuje její struktura objektivně konkrétně posoudit současnou úroveň a stav.

Svým rozsahem dává zároveň odpověď na otázku, jaká je tedy skutečná úroveň využívání civilněprofesní struktury branecké populace. Na tuto otázku je právě v současnosti mnoho názorů a kolem nich

probíhá celá řada diskuzí, které postrádají to hlavní, tj. objektivní analýzu a interpretaci jejích výsledků.

Jaké závěry z obsahu tabulky vyplývají?

1. **Tabulka potvrzuje, že rozdělení vybraných civilních profesí do jednotlivých skupin ČVO a funkcí je vcelku příznivé, v převážné míře sleduje celkové záměry a tendence mírového doplňování a v hrubých rysech odpovídá i možnostem vyplývajícím ze zdrojových možností civilněprofesní struktury branecké populace.**

Toto základní konstatování můžeme doplnit celou řadou dílčích srovnání.

Tak např. podíl mezi souborem vybraných civilních profesí a mezi souborem pomocných dělníků je v celkovém vzorku 85,50 % ku 14,50 %. Podíváme-li se na tento podíl v jednotlivých skupinách ČVO a funkcích, zjistíme, že se většinou od obecného podílu značně odchyluje. Tak např. ve skupině mechaniků je tento podíl 95,50 % ku 4,50 % [u mechaniků automobilní techniky dokonce 99,27 % ku 0,73 %], zatímco u skupiny bojových funkcí a ostatních funkcí obslužného charakteru je tento podíl 75,71 % ku 24,29 %. Tento rozdílný podíl není nic náhodného, ale zákonitě vyplývá z konkrétních potřeb doplnění jednotlivých skupin funkcí, především proto, že jednotlivé skupiny ČVO a funkcí vyžadují vždy určitou úroveň a zaměření civilněprofesní přípravy a vůbec určitou úroveň a směr kvalifikace. Není tudíž třeba nijak zvlášť zdůvodňovat, že tento požadavek je více akceptován u skupiny mechaniků, než u ostatních skupin funkcí. Vychází z toho, že výkon náročných funkcí mechaniků přímo vyžaduje zařazení těch civilních profesí, které mají stejný resp. obdobný charakter, v nejkratřejším případě civilních profesí příbuzného charakteru. Zařazování ostatních skupin civilních profesí není již efektivní.

2. **Poměrně příznivá je i úroveň zařazování přímo využitelných civilních profesí na stejné o obdobné funkce v ozbrojených silách.**

Tento rovněž pozitivní závěr lze potvrdit srovnáním % podílu v celkovém vzorku s % podílu zařazení na stejných funkcích u civilních profesí — viz tabulka 3.

Předchozí srovnání ukazuje, že % podíl zařazení příslušné civilní profese ve stejných ČVO a funkcích je podstatně a mnohonásobně vyšší, než je jejich % podíl v celkovém vzorku vybraných civilních profesí. Již tato skutečnost naznačuje, že základní záměr praxe mírového doplňování sleduje cíl maximálního využití příslušných civilních profesí na stejných

Tabulka 3

Úroveň zařazení Druh civilní profese	% podíl		
	v celkovém vzorku	ve skupině branců zařazených do stejných funkcí roč. narození	
		1945	1947
automechanik	6,04 %	64,41 %	66,19 %
letecký mechanik	0,13 %	4,40 %	10,01 %
mechanik elektronických zařízení	1,15 %	21,33 %	27,34 %
kuchař	1,09 %	není srovnání	38,77 %

funkcích v ozbrojených silách a je vcelku plněn.

Zjištěný stav je dokonce lepší, než v dřívějších letech (srovnání mezi roč. nar. 1945 a 1947 viz tabulka 3).

3. Příznivá je i úroveň zařazování některých skupin civilních profesí na příbuzných ČVO a funkcích. Tato skutečnost je tím významnější, že jde převážně o skupiny takových civilních profesí, které jsou v celkových zdrojích branecké populace nepočteně zastoupeny, především o skupinu kovodoborníků a silnoproudých elektroodborníků.

Tabulka tento závěr velmi názorně dokumentuje a potvrzuje.

Tak např. značný počet zámečníků (vůbec nepočtenější civilní profese) je zařazován na funkcích zbrojířů a dělmistrů (48,89 %), řidičů motorových vozidel (28,36 %) a strojníků ženijních, silničních a stavebních strojů (24,44 %).

Analogická situace je i u elektromontérů (2. nepočtenější civilní profese). Značný počet elektromontérů je zařazován na funkcích mechaniků silnoproudé elektrotechniky (55,56 %), velmi významný je i podíl zařazení na funkcích mechaniků slaboproudé elektroniky (38,28 %), poměrně vysoký je i podíl elektromontérů na funkcích operátorů radiolokátorů (49,03 %) a obsluh ostatních slaboproudých zařízení (39,26 %), zanedbatelný není ani jejich podíl na funkcích mechaniků tankové techniky (22,22 %), automobilní (8,09 %) a letecké techniky (9,09 %), zejména na funkcích tankových elektromechaniků, autoelektromechaniků a mechaniků pro elektrické zařízení.

Stejná je i situace u civilní profese „řezník“, té profese, které je využíváno spolu s ostatními profesemi potravinářského průmyslu a veřejného stravování na krytí nedostatků kuchařů.

Z tabulky je zřejmé, že jejich podíl na celkovém počtu funkcí „kuchařů“ činí

9,30 %, což není sice značný rozsah vzhledem k podílu ostatních civilních profesí. Tato skutečnost (při jednostranném zkoumání ne příliš významná) je dána nízkými počty této profese v celkové struktuře branecké populace. Vezmeme-li však v úvahu, že z celkových zdrojů této profese je 70,59 % zařazováno na funkce kuchařů, vidíme, že i v tomto případě jde o výrazně pozitivní efekt využívání civilněprofesní struktury.

To jsou základní pozitivní skutečnosti dosavadní úrovně zařazování branců do útvarů ozbrojených sil a ve využitelnosti civilněprofesní struktury branecké populace. Jsou to nesporně pozitivní, i když tato úroveň využitelnosti není zdaleka optimální.

Zde máme ještě značné rezervy a můžeme říci i celou řadu nedostatků.

Není účelné je zde všechny uvádět. Soustředím se proto na některé z nich, jež považuji svou podstatou za nejzávažnější.

Za prvé jsou to nedostatky v zařazování přímo využitelných civilních profesí.

Tento nedostatek má dvě různé stránky a samozřejmě i důsledky.

Předně zařazováním této skupiny civilních profesí na ČVO a funkce, kde je nelze využít vůbec nebo jen v omezeném rozsahu snižuje možnou využitelnost.

Tím, že na příslušné ČVO a funkce jsou zařazovány takové civilní profese, které nelze využít vůbec nebo jen v omezené míře, má negativní vliv na úroveň připravenosti na funkcích a jako celek na celkovou úroveň bojové připravenosti a kvalitu záloh.

Tyto případy nejsou nijak zanedbatelné. Pohled na strukturu zařazení vybraných civilních profesí v příslušných skupinách vojenských funkcí tento soud plně podporuje.

Rozbor údajů v tabulce ukazuje, že potenciální možnosti využití některých sku-

pin civilních profesí jsou ještě vyšší. Zkoumáním celkových zdrojů a potřeb pak ukazuje, že to nejsou možnosti pouze teoretické, ale i praktické.

Ukáží to na příkladu některých civilních profesí.

Tak např. zatímco globální zdroje jsou u automobilních odborníků (jsou zde zahrnuty jen automechanici a autoelektromechanici) cca o 7 % vyšší, než činí jejich potřeba mírového doplnění, doplnění této skupiny vojenských funkcí (ČVO 185, 186, 190, 191) činí 66,19 %. Tzn., že cca 33,81 % těchto funkcí je obsazeno branci podstatně méně kvalifikovanějšími, než činí potřeba a než umožňují celkové zdroje.

Příčina tohoto nedostatku spočívá v zařazování branců automobilních odborníků na jiné, někdy až zcela neodpovídající funkce.

Tabulka 2 sama dokumentuje, kam jsou tyto velmi vysoce využitelní odborníci zařazováni.

Za druhé jsou to nedostatky ve využití skupiny příbuzných civilních profesí.

Např. z tabulky 2 je zřejmé, že na funkcích mechaniků silnoproudé elektrotechniky (ČVO 284, 285, 286, 323, 236, 432, 441, 437, 654, 655 apod.), vyžadující zařazení civilních profesí ze skupiny silnoproudých elektroodborníků, především elektromechaniků a elektromontérů, je zařazováno cca 70,00 % těchto civilních profesí. Místo nich jsou na tyto funkce zařazováni i automobilní a slaboproudí elektroodborníci, nebo jsou na tyto funkce zařazováni sklářští, stavební, zemědělní odborníci, pomocní dělníci a další civilní profese, jejichž technické a odborné předpoklady k zvládnutí uvedených funkcí jsou nízké.

Přítom však celkové zdroje silnoproudých elektroodborníků jsou na 2½krát větší.

Obdobná situace je ve větším či menším měřítku i u dalších skupin vojenských

funkcí, především u funkcí dělmistrů a zbrojářů, strojníků ženijních, silničních a stavebních strojů, k jejichž kvalitnímu obsazení jsou nepoměrně větší zdroje kovoodborníků, především všech druhů zámečníků, soustružníků apod.

Jsou i další příklady (např. totální nevyužívání takové civilní profese jako je zámečnick-drakař, jež je plně početně využitelná na funkci mechanik draků, velmi slabé využívání civilní profese mechanik měřicí a regulační techniky, jež patří do skupiny slaboproudých elektroodborníků a jako taková má širokou využitelnost na funkcích mechaniků slaboproudé elektrotechniky apod.).

Otázka míry využitelnosti civilněprofesní struktury není závažná jen z hlediska mírového doplňování, ale i z hlediska národohospodářského.

Z hlediska mírového doplňování má zařazování přímo využitelných civilních profesí na stejné či obdobné funkce svůj poměrně značný odraz v kvalitě přípravy. Toto tvrzení dokumentuje tabulka 4 „Srovnání úspěšnosti výkonu některých ČVO a funkcí při zařazení branců různých skupin civilních profesí“.

Z tabulky 4 je zřejmé, že zařazování přímo využitelných civilních profesí má v úrovni a kvalitě přípravy příslušných ČVO a funkcí vysoce pozitivní přínos.

Výsledky připravenosti vojáků stejných a příbuzných civilních profesí jsou značně vyšší, než vojáků s ostatními civilními profesemi.

Významnost vlivu zařazování přímo využitelné profese, resp. zařazení příbuzné civilní profese na kvalitu celkové připravenosti a kvalitu konkrétního výkonu funkce je zřejmá především u těch vojenských funkcí, u nichž je nezbytná znalost systému, konstrukce příslušného druhu techniky, technologických postupů, demontáže, oprav, postupu seřizování, odstraňování vzniklých poruch, provádění běžných oprav a preventivních prohlídek, zejména u složitější techniky.

Tabulka 4

Skupina ČVO a funkcí	ČVO a funkce				
	430 let. mech.	437 silnopr. elektr.	880 chem. instr.	640 spoj. mech.	228,299 234,235 děl.m. zbr.
Při zařazení					
stejně profese obdobné	5,00	4,14	3,60	4,38	—
příbuzné profese	4,40	3,92	—	3,88	3,89
ostatních profesí	3,62	3,40	3,54	3,55	3,87

Tabulka 1

Civilní profese

automechanik

MVS

KVS

PLZ

Ústí

Č B

HRK

BRN

OST

BLA

B B

KOŠ

Ročník narození

1947

Zařazeno na funkcích

mechaniků				řidičů		strojníků		operátorů			bojových			
tankové techniky		slabopr. elektron.		170—17		●	●	radiolokátorů			101—116			
150	151	241	242	44		●	●	207	208	209	4			
10	1	●	●	ELc		516: 2	●	265	412	661	130, 137, 138	136		
152	153	243	244	4				●	●	●	●	●	●	
automob. techniky		322	412	135, 137, 138				●	●	662			●	1
185, 186		●	●	3				●	●	●	●	●		
75		434	435	139	176	●	●	obsluhy slabopr. zařízení			200—203, 218—20			
		191, 190	●	●	1	9	601, 621	602, 622	2					
		15	436	640, 641	175	508	2	1						
letecké techniky		●	●	●	●	●	●	603	604	253—256				
430 prov	drak mot	642, 643	644	185, 186	190, 191	●	●	●	●	3				
2	●	●	●	56	3	●	●	605, 623	606, 624	ženisté a chemici				
431	●	645	647, 648	329	521	●	●	●	●	500—507	509: 1			
siln. elektrotechn.		●	●	1	1	●	●	607	608	1	510: ●			
284	285	649	650	178	177	328: 2	●	609	610	611	571—581			
●	●	●	●	●	●			●	●	●	●	1		
286	323	651	653	vulkaniséri	svářeči			●	●	●	●			
●	●	●	●	●	●	●	●	612	614	631				
236	432	665	685	ostatní funkce				●	●	1	542 ●	543 ●		
●	●	●	●	poz. děl.	PVOS, PVO			632	633	671	721			
441	437	691	692	1	●			1	●	●	4	2		
●	●	●	●					682	683	684	kuch.	skladníci		
654, 655		693	921	let.	PHM			●	●	●	1	5		
●	●	●	●	●	●			685			účetní	psovodi		
521	●	984, 985	●		●			●	●	●	1	●		
2	●	●	●	raket.				259—261	263, 264, 266		sběr. r.			
ostatní mechanici		dělmistři, zbrojíři	1	●	●			●	●		●	●		
521		227—229	234—235	●	●			660	212, 262		průzkumníci			
9	●	●	1		●			1	●		●			
397		●	440	●	●			další operátoři						
1	●	●	●		●			322	324	325	ostatní řemeslníci			
●	●	230-opt.	593, 594					●	●	●				
●	●	●	●	CELKEM: 277	●			326	327	414	1			
●	●	●	●					●	●	●				

PODÍL VYBRANÝCH CIVILNÍCH PROFESÍ VE SKUPINÁCH ČVO A FUNKCÍ:

Skupina civilních profesí		Skupina čvo a funkcí																						
		horníci	valeři	chemici	zámečníci	soustrážníci	kovafí	automechanici	letečtí mechanici	elektromechanici slábo proudů	elektromontéři	mechanici elektrov. zaří-zení	zodělníci	instalatéři	truhláři	skláři	řezníci	opraváři zeměděl. strojů	zeměděl. me-CHANIZÁTOŘI	kuchaři	CELKEM vybrané civilní profese	pomocní dělníci	ÚHRNEM	
mechanici	tankové techniky	●	●	●	22,22 %	3,17 %	●	19,03 %	●	6,35 %	22,22 %	●	1,59 %	●	●	●	●	17,46 %	6,35 %	●	98,41 %	1,59 %	100 %	
	autobusní techniky	●	●	●	7,36 %	2,20 %	●	66,19 %	●	4,41 %	8,09 %	●	0,73 %	●	●	●	●	8,82 %	1,47 %	●	99,27 %	0,73 %	100 %	
	letecké techniky	1,81 %	●	1,82 %	30,92 %	14,54 %	●	3,64 %	10,91 %	●	9,09 %	●	1,81 %	●	●	●	●	14,55 %	3,64 %	●	92,73 %	7,27 %	100 %	
	silnoproudé elektro techn.	●	●	●	5,56 %	3,34 %	●	2,21 %	●	14,44 %	55,56 %	1,11 %	2,22 %	2,22 %	●	1,1 %	●	3,33 %	3,34 %	●	94,44 %	5,56 %	100 %	
	slaboproudé elektroniky	0,78 %	●	●	7,81 %	3,13 %	●	●	●	17,19 %	38,28 %	27,34 %	●	●	●	●	●	1,56 %	●	●	96,09 %	3,91 %	100 %	
	ostatní	●	●	●	27,87 %	8,20 %	3,28 %	●	●	●	16,39 %	●	1,64 %	3,28 %	●	1,64 %	●	4,92 %	3,28 %	●	86,89 %	13,11 %	100 %	
CELKEM		0,37 %	●	0,20 %	13,70 %	4,69 %	0,37 %	21,76 %	1,13 %	8,44 %	26,08 %	6,75 %	1,13 %	0,75 %	●	0,37 %	●	7,32 %	2,44 %	●	95,50 %	4,50 %	100 %	
opraváři a řemesl-níci	dělníci – zbrojíři	●	●	●	48,89 %	13,33 %	4,45 %	2,22 %	●	2,22 %	6,67 %	●	2,22 %	2,22 %	●	●	●	6,67 %	2,22 %	●	91,11 %	8,89 %	100 %	
	optici	●	●	●	—	—	●	●	●	●	—	—	—	—	●	●	●	—	—	●	—	—	—	
	svařeři	●	●	●	—	—	—	—	●	●	—	—	—	—	●	●	●	—	—	●	—	—	—	
	vulkanizéři	●	●	●	—	—	—	—	●	●	—	—	—	—	●	●	●	—	—	●	—	—	—	
	ostatní	●	●	●	35,00 %	17,50 %	5,00 %	2,50 %	●	2,50 %	●	●	7,50 %	7,50 %	10,20 %	●	●	2,50 %	5,00 %	●	95,00 %	5,00 %	100 %	
	CELKEM		●	●	●	43,30 %	14,43 %	6,19 %	2,06 %	●	2,06 %	4,13 %	●	4,12 %	4,12 %	4,13 %	●	●	6,18 %	3,10 %	●	93,82 %	6,18 %	100 %
řidiči	autobusů	0,79 %	0,23 %	0,34 %	28,95 %	8,63 %	2,38 %	5,45 %	●	0,91 %	4,20 %	●	4,88 %	4,77 %	1,36 %	0,11 %	●	15,55 %	11,12 %	●	89,67 %	10,33 %	100 %	
	tanků, SHD	1,97 %	0,49 %	●	29,56 %	9,36 %	1,97 %	1,48 %	●	0,49 %	2,96 %	●	6,40 %	1,48 %	●	●	●	14,78 %	18,72 %	●	89,66 %	10,34 %	100 %	
	obrných transportérů	1,41 %	0,70 %	0,70 %	23,24 %	4,93 %	2,82 %	7,04 %	●	●	2,11 %	●	7,04 %	1,41 %	—	●	●	24,65 %	12,68 %	●	88,73 %	11,27 %	100 %	
	spec. motor. vozidel	●	●	●	31,26 %	9,38 %	3,12 %	6,25 %	●	●	18,75 %	●	9,37 %	3,12 %	6,25 %	●	●	6,25 %	3,12 %	●	96,88 %	3,12 %	100 %	
	traktorů	●	●	●	—	—	—	—	●	●	—	—	—	—	●	●	●	—	—	●	—	—	—	
	CELKEM		1,02 %	0,31 %	0,31 %	28,36 %	8,43 %	2,36 %	4,96 %	●	0,71 %	4,09 %	●	5,51 %	3,78 %	1,10 %	0,08 %	●	16,23 %	12,44 %	●	89,69 %	10,31 %	100 %
řidiči – automechanici a autoelektromechanici		●	●	●	10,1 %	9,09 %	1,01 %	59,60 %	●	1,01 %	3,03 %	●	2,02 %	●	●	●	●	10,10 %	1,01 %	●	96,97 %	3,03 %	100 %	
operátoři	strojíři ženijních, silničních a stavebních strojů	2,22 %	●	●	24,44 %	8,15 %	1,48 %	2,96 %	●	6,67 %	9,63 %	0,74 %	2,96 %	2,96 %	0,74 %	0,74 %	●	11,86 %	6,67 %	●	82,22 %	17,78 %	100 %	
	radiolokátorů	●	●	●	11,76 %	1,96 %	1,96 %	●	●	15,69 %	49,03 %	5,88 %	5,88 %	1,96 %	●	1,96 %	●	1,96 %	6,67 %	●	98,04 %	1,96 %	100 %	
	a obsluhu slaboproudých zařízení	1,75 %	0,44 %	0,44 %	17,76 %	10,53 %	0,66 %	1,10 %	●	6,14 %	39,26 %	2,85 %	3,29 %	1,97 %	1,75 %	0,22 %	0,22 %	2,19 %	1,54 %	●	92,11 %	7,89 %	100 %	
	ostatní	4,54 %	●	●	21,59 %	12,50 %	3,41 %	1,14 %	●	9,09 %	22,73 %	●	5,68 %	3,41 %	●	1,14 %	●	5,68 %	—	●	90,91 %	9,09 %	100 %	
	CELKEM		2,02 %	0,34 %	0,34 %	17,81 %	10,08 %	1,18 %	1,01 %	●	7,39 %	37,66 %	2,69 %	3,86 %	2,18 %	1,34 %	0,50 %	0,17 %	2,69 %	1,18 %	●	92,44 %	7,56 %	100 %
	bojové funkce a ostatní funkce služebního charakteru	motostř. a výsadk.	6,07 %	1,27 %	0,14 %	25,37 %	9,33 %	1,55 %	0,56 %	●	0,56 %	5,65 %	●	11,59 %	4,80 %	1,41 %	1,27 %	0,14 %	3,65 %	3,30 %	●	78,95 %	21,05 %	100 %
tank. vojsko		6,76 %	●	1,23 %	23,31 %	9,20 %	0,61 %	0,61 %	●	●	5,52 %	●	9,20 %	4,91 %	2,45 %	0,61 %	●	5,52 %	7,98 %	●	77,91 %	22,09 %	100 %	
pozemní dělostřelectvo		5,84 %	3,90 %	●	27,28 %	6,49 %	2,60 %	1,95 %	●	●	4,54 %	●	5,19 %	3,25 %	●	3,25 %	●	2,60 %	4,54 %	●	71,43 %	28,57 %	100 %	
protiletad. dělostřelectvo		7,37 %	●	●	15,79 %	7,37 %	1,05 %	3,16 %	●	3,16 %	9,47 %	●	12,63 %	10,53 %	1,05 %	2,1 %	●	3,16 %	3,16 %	●	80,00 %	20,00 %	100 %	
raketového vojska		●	●	●	—	—	—	—	●	●	—	●	—	—	—	—	●	—	—	●	—	—	—	
letecká a PVOS		—	●	●	—	—	—	—	●	—	—	—	—	—	—	—	●	—	—	●	—	—	—	
ženijního vojska		3,08 %	0,77 %	1,54 %	21,54 %	3,85 %	1,54 %	1,54 %	●	2,3 %	3,08 %	●	14,61 %	1,54 %	4,61 %	0,77 %	●	7,69 %	2,31 %	●	70,78 %	29,22 %	100 %	
chemického vojska		1,75 %	●	22,81 %	24,57 %	5,26 %	●	1,75 %	●	1,75 %	8,78 %	●	5,26 %	1,75 %	●	1,75 %	●	5,26 %	3,51 %	●	84,20 %	15,80 %	100 %	
železničního vojska		7,89 %	●	●	21,06 %	●	2,63 %	●	●	5,26 %	2,63 %	●	13,17 %	●	2,63 %	●	●	2,63 %	●	●	57,90 %	42,10 %	100 %	
silničního vojska		3,90 %	●	●	10,38 %	2,60 %	2,60 %	3,90 %	●	●	10,39 %	●	11,69 %	7,79 %	1,95 %	0,65 %	●	3,90 %	1,95 %	●	61,7 %	38,30 %	100 %	
CELKEM		5,53 %	1,03 %	1,16 %	22,88 %	7,45 %	1,61 %	1,35 %	●	0,84 %	6,11 %	●	10,80 %	5,08 %	1,67 %	1,35 %	0,05 %	5,27 %	3,53 %	●	75,71 %	24,29 %	100 %	
CELKEM		3,10 %	●	0,77 %	8,54 %	3,88 %	3,88 %	0,77 %	●	●	2,32 %	●	2,32 %	1,55 %	●	0,77 %	9,30 %	3,88 %	0,77 %	38,77 %	80,62 %	19,38 %	100 %	
ostatní funkce	kuchaři	3,10 %	●	0,77 %	8,54 %	3,88 %	3,88 %	0,77 %	●	●	2,32 %	●	2,32 %	1,55 %	●	0,77 %	9,30 %	3,88 %	0,77 %	38,77 %	80,62 %	19,38 %	100 %	
	skladníci, účetní, písaři, kreslíři, účtovatelé apod.	6,25 %	●	●	12,50 %	10,00 %	10,00 %	7,50 %	●	5,00 %	3,75 %	●	7,50 %	5,00 %	1,25 %	●	2,50 %	8,75 %	6,25 %	●	86,25 %	13,75 %	100 %	
	zdravotnické služby	4,00 %	●	2,69 %	32,00 %	8,00 %	8,00 %	●	●	1,33 %	5,33 %	●	8,00 %	5,33 %	●	1,33 %	1,33 %	5,33 %	1,33 %	●	84,00 %	16,00 %	100 %	
	zbyvajících	5,40 %	●	●	16,22 %	8,12 %	8,12 %	●	●	5,40 %	16,22 %	●	5,40 %	●	2,70 %	●	●	2,70 %	5,40 %	●	75,68 %	24,32 %	100 %	
	CELKEM		4,36 %	●	0,94 %	15,89 %	6,85 %	6,85 %	2,18 %	●	2,18 %	4,98 %	●	5,30 %	3,11 %	0,62 %	0,62 %	4,67 %	5,30 %	2,80 %	15,59 %	82,24 %	17,76 %	100 %
ÚHRNEM		2,82 %	0,48 %	0,61 %	22,39 %	7,90 %	2,06 %	6,04 %	0,13 %	2,82 %	11,85 %	1,15 %	6,38 %	3,52 %	1,19 %	0,65 %	0,37 %	8,51 %	5,54 %	1,09 %	85,50 %	14,50 %	100 %	

Vysvětlivky: ● daná civilní profese se v příslušné skupině ČVO a funkcí vůbec nevyskytuje

□ daná civilní profese se v příslušné skupině ČVO a funkcí sice vyskytuje, ale vzhledem k nízkému počtu (méně než 30) nebyly procenta propočteny

Proto značné rozdílů úrovně úspěšnosti a připravenosti, jakož i přímého výkonu konkrétních funkcí mezi vojáky mající stejnou, příbuznou nebo ostatní funkci jsou viditelné u leteckých mechaniků a mechaniků všech elektronických zařízení.

Tato krátká analýza jen potvrzuje původní předpoklad vlivu příslušné civilně-profesní struktury na úroveň bojové a politické připravenosti.

Otázka míry využitelnosti civilně-profesní struktury branecké populace a cesta k jejímu zvyšování je důležitá i z hlediska národohospodářského.

Není pochyb o tom, že civilně-profesní struktura branecké populace a její potřeba v ozbrojených silách je značně rozdílná. Proto není možné dosáhnout toho, aby každý bránc byl v armádě zařazen vždy podle svého profesionálního zaměření.

Přesto však je nutné a zároveň možné a potřebné dosavadní úroveň zvyšovat a hledat další možnosti k optimálnějšímu využití civilně-profesní struktury branecké populace.

Nelze zapomínat na to, že člověk, který svou původní civilní profesi nekoná, postupně ztrácí získanou kvalifikaci, a to tím více, čím určitou skupinu profesní činnosti zasahuje pokračující vědeckotechnický pokrok. Je zcela pochopitelné, že dva roky vojenské služby nelze z tohoto hlediska nechat bez povšimnutí, zejména jde-li o civilní profesi přímo využitelné. Navíc, když si připomeneme tu skutečnost, že podle některých propočtů každým rokem průměrně 10 % získaných dovedností a znalostí, tzn. 20 % za dva roky základní služby.

Kromě této závažné skutečnosti nezařazování zejména přímo využitelných profesí způsobuje větší či menší rozkolísání původní profesionální orientace a tím vzniká možnost potencionální fluktuace. V důsledku dosti značného nezařazování není to však jen potencionální možnost, ale zcela reálná skutečnost. Výběrovým statistickým šetřením byly získány i velmi rozsáhlé údaje a podklady o této závažné problematice. I když tato otázka není předmětem tohoto článku (snad některého z dalších článků), chtěl bych předestlat, že vliv vojenské složky na pohyb pracovních sil po ukončení vojenské služby je velmi významný.

Přesto však, abych nezůstal jen v poloze obecného konstatování, chtěl bych toto tvrzení dokázat některými fakty zjištěnými výběrovým statistickým šetřením.

Tak např. v celkovém souboru vojáků v záloze analyzovaných skupin civilních profesí se po ukončení základní služby ke své výuční profesi nevrátilo cca 18,90 %.

V souboru vojáků v záloze, kteří v průběhu vojenské služby vykonávali funkci vojenkého řidiče (osobních a nákladních aut, tanků, SHD a obrněných transportérů), činí tento pohyb cca 28,24 %.

Přitom není bez zajímavosti, že tento meziprofesní pohyb je u různých skupin civilních profesí značně rozdílný.

Tak např. zatímco u skupiny elektromontérů (provozních, rozvodových zařízení a důlních) tvoří tento pohyb 17,74 %, pak u zámečnicků 20,61 %, soustružníků 30,16 %, zedníků 29,73 % a u zemědělských mechanizátorů dokonce 44,27 % z počtu těch, kteří v průběhu základní služby vykonávali funkci vojenkého řidiče.

I když tyto rozdíly v pohybu souvisí do značné míry s existencí dalších příčin (např. úroveň zájmu o určitý učební obor a z toho vyplývající možnost výběru či nutnost a dokonce nezbytnost náboru), již pouhé srovnání těchto údajů nesporně dokazuje vliv vojenské služby na budoucí meziprofesní pohyb branců.

Přitom tento příklad není zdaleka ojedinelý. Vzhledem však k účelu tohoto článku, nechci se touto otázkou dále zabývat.

V úvodu jsem uvedl, že druhým cílem tohoto článku je ukázat možnosti a prostředky vyššího využívání civilně-profesní struktury branecké populace.

Metod a prostředků může být celá řada. Rovněž jejich efektivní přínos může být různý. Dlouhodobá zkušenost na úseku mírového doplňování může mi potvrdit, že k řešení tohoto problému lze přistoupit dvěma cestami:

1. zkvalitněním zpracování prvotních informací o civilně-profesní struktuře branecké populace:

To je výchozí a základní požadavek, jehož naplnění do značné míry předurčuje vyšší využitelnost jednotlivých skupin civilních profesí.

Např. při odvodním řízení se u každého brance zjišťuje skutečná výuční profese. Je však skutečností, že konkrétní zápis zjištěné civilní profese do „Evid. listu“ může být v určité části civilních profesí nepřesný, a tato nepřesnost může být a v drtivé většině případů i je základem jeho nesprávného zařazení do útvarů a funkce v čs. ozbrojených silách.

Tak např. bránc je vyučen jako „zámečnick - drakar“. V „Evid. listě“ se však uvede jen zápis „zámečnick“. S touto civilní profesí může být (abstrahuji od všech ostatních kritérií) zařazen prakticky ke všem druhům vojsk. Tím však je jeho využitelnost velmi omezena.

Bude-li však v „Evid. listě“ uveden správný zápis, tj. „zámečnick - drak“ je zřejmé, že jde o leteckého specialistu, a jako takový bude směřován k příslušnému leteckému útvaru, kde ho můžeme využít na obdobné funkci „mechanik draků“.

To se však ve značné části případů nestává a zařazování této skupiny branců se v poslední době stává terčem kritiky jak ze strany příslušných vojenských orgánů, tak i ze strany příslušných civilních organizací.

To však není zdaleka ojedinělý případ. Analogická situace se vyskytuje např. u mechaniků měřicích a regulačních přístrojů (jde o specialisty slaboproudé elektroniky a jsou zapisováni jako mechanik), u montérů ocelových konstrukcí (častý zápis zní jako „montér“ a není známo o jaký druh montéra jde — např. elektromontér), přičemž charakteristickou náplní této profese je naučit se svařování tzn. naučit se důležitému úkonu, tak potřebnému u tankového vojska apod.

2. přechod na mírová doplnění útvarů podle ČVO

To je druhé základní opatření, jehož realizace by podstatnou měrou ovlivnila (v pozitivním slova smyslu) úroveň využitelnosti civilněprofesní struktury branecké populace. Ale nejen to. Významně by přispěla i ke zvýšení úrovně bojové a politické přípravy, k jejímuž vyššímu stupni má právě mírové doplňování napomáhat.

Vzhledem k tomu, že o této otázce jsem psal již v článku „Modernizace mírového doplnění ozbrojených sil“ (Vojen-

ská mysl číslo 9—10 1969, str. 24—31) nebudu se o ní dále zmiňovat.

Chtěl bych však podotknout, že kladný přínos této metody nám dokazují zkušenosti mírového doplňování výcvikových útvarů, jež je založeno na bázi doplňování jednotlivých vybraných ČVO a funkcí a jejich skupin a jež je realizováno ve smyslu: Kvalitativních kritérií pro výběr branců vybraných ČVO a funkcí“.

Závěrem chci upozornit, že jsem analyzoval pouze jednu skupinu problémů mírového doplňování a proto jsem si vědom některých možných nepřesností.

Vzhledem k tomu, že při realizaci mírového doplňování se musí přihlížet nejen k civilněprofesní struktuře branecké populace, ale i k dalším kvalitativním kritériím, především politickomorálním, zdravotním opd., byla by jistě správnější analýza využívání celkové kvalifikace branecké populace, jež by pochopitelně ukázala všestrannější pohled na tuto závažnou problematiku.

Tuto analýzu nemohu zatím uskutečnit pro nedostatek potřebných statistických podkladů.

Naopak v oblasti civilněprofesní struktury branců je potřebných a poměrně přesných statistických podkladů relativně nejvíce.

Smysl analýzy vychází především z části 3. bodu závěru zprávy generálního tajemníka ÚV KSČ soudruha G. Husáka... „uplatnit na všech úsecích racionální využívání pracovních sil“ a v neposlední řadě je reakcí na současné názory o úrovni zařazování branců do útvarů ozbrojených sil o úrovni využívání civilněprofesní struktury branecké populace.

Průzkum a doplňkový průzkum objektů prvního jaderného úderu

Ze zkušeností operačních cvičení vyplývá, že největším problémem pro frontový průzkum při přípravě a v průběhu operace je

- určení nejpravděpodobnějšího okamžiku přechodu nepřítele k použití jaderných zbraní a

- získání potřebných hodnověrných údajů o objektech ničení v prvním hromadném jaderném úderu pro raketová vojska.

K tomu, aby raketová vojska frontu mohla být včas uvedena do zvýšené bojové pohotovosti, aby pro ně mohly být plánovány úderu a manévry, štáb frontu musí znát skutečnou situaci i stav prostředků jaderného napadení nepřítele v každém určitém okamžiku a mít k dispozici hlášení o všech důležitých objektech, jejichž zničení v prvním jaderném úderu zabezpečí jejich porážku.

Mezi hlavní příznaky příprav k jaderné činnosti počítáme

- rozvinování polního pohyblivého

systému zásobování jadernou výbrojí a municí,

- hromadný výdej jaderné munice přímo k útvarům (jednotkám), které používají prostředky jaderného napadení (taktické letectvo, řízené střely, Pershing a Sergeant, neřízené rakety Honest John, 203,2 mm a 155 mm houfnice,

- stanovení úkolů prostředkům jaderného napadení rádiem,

- hromadný vzlet taktického letectva (30 — 40 minut před zahájením prvního jaderného úderu) a jiné.

Na všech cvičeních NATO rozvíjel se polní pohyblivý systém zásobování jadernou výbrojí a municí zpravidla ještě před zahájením „války“. To svědčí o vysokém stupni pohotovosti vojsk nepřítele k hromadnému použití jaderných zbraní všemi prostředky dopravy na cíl — operačně taktickými, taktickými a letectvem. Přitom to ovšem neznamená, že nepřítel zahájí bojovou činnost ihned s použitím jaderných zbraní.

Zkušenosti ukazují, že významnou úlohu při zjišťování jaderných prostředků nepřítele mají agenturní a rádiový průzkum, které poměrně velmi přesně, téměř úplně a hodnověrně již v mírové době umožňují určovat jejich situaci a stav. Proto hlav-

ním cílem sledování agenturního průzkumu a usměrnění rádiového průzkumu je věnovat pozornost takovým objektům, jako jsou např.

- letiště v provozu, popřípadě záložní letiště,

— vojenské výcvikové prostory, kde jsou dislokovány útvary jaderného napadení,

— prostory vyvedení útvarů jaderného napadení po vyhlášení bojového poplachu,

— postavení pohotovostních jednotek řízených štěfem Pershing a Sergeant,

— sklady, místa zásobování a místa ochrany speciální munice.

Současně s tím musí také sledovat místa velení, která uskutečňují nebo budou uskutečňovat velení prostředkům jaderného napadení.

Nejintenzivněji se vede průzkum objektů nepřítele v příhraničním pásmu. Uplatňují se při něm především průzkumné letouny a vrtulníky, které plní úkoly perspektivním vzdušným fotografováním, vizuálním pozorováním a s použitím radiotechnické aparatury — ovšem bez narušení státní hranice. Kromě toho svazky prvního operačního sledu mohou rozvinout systém pozorovatelů a pozorovacích stanovišť. Zvláštní význam mají i údaje radiotechnických jednotek, které mají ve výbroji stanice NSR-1, popřípadě i jiné typy; ty jsou schopny zjišťovat různé objekty nepřítele podle práce jejich radiolokačních stanic.

Všechny tyto uvedené prostředky průzkumu ve svém souhrnu mají možnost zjistit existenci a činnost jaderných prostředků a stanovit s dostatečnou přesností pro potřeby raketových vojsk prostory rozmístění těch, které se nacházejí určitý čas na jednom místě. Několikrát každodenní analýza situace a stavu jaderných prostředků nepřítele dává určitou představu o stupni a možném rozsahu nebezpečí jeho jaderného napadení. Z hlediska toho vypracuje štáb i odpovídající opatření, zejména ta, která směřují k uvedení raketových vojsk a letectva do zvýšené pohotovosti.

Stanovit přesné zásady pravidelnosti a provádění analýzy situace a stavu jaderných prostředků nepřítele není možné. Je to obtížné a vše bude záviset na situaci a v první řadě na stupni narůstání nebezpečí nepřátelského jaderného napadení.

V mírové době, kdy neexistuje pronikavě zostřená situace na hranicích zemí socialistického společenství, mohou provádět takovou analýzu průzkumné orgány štábu příhraničního vojenského okruhu (skupiny vojsk) např. čtyřikrát denně: 0.00, 6.00, 12.00, 18.00 hod.

V období ohrožení, kdy existuje zostřená situace, připravují průzkumné orgány analýzu situace stavu jaderných prostředků v pásmu plánované činnosti a na jeho bocích zpravidla každou hodinu. To

se týká takového období, v jehož průběhu velká část jaderných prostředků pozemních vojsk nepřítele (všech operačně taktických a taktických) nemůže být ještě připravena k bojové činnosti. Podle zkušeností cvičení vojsk NATO trvá toto období zpravidla 8 — 12 hodin.

V průběhu bojové činnosti je nezbytné, aby štáb měl analýzu k dispozici neustále. Připravují ji speciálně cvičení důstojníci, kteří vedou

— zvláštní mapu raketového jaderného uskupení,

— přehled složení, výbroje, možností, stavu, dislokace a přemístění útvarů a jednotek jaderného napadení operačně taktického a taktického určení a letectva.

— systém zásobování jadernými zbraněmi,

— místa velení,

— systém spojení, který zabezpečuje velení prostředkům jaderného napadení.

Vysoká dynamičnost bojové činnosti, složitá situace a její náhlé změny po zahájení války mají za následek ztížení práce agenturního a rádiového průzkumu. Vyplývá to z toho, že téměř všechna vojska změní prostory rozmístění, ve kterých se nacházejí v mírové době. Nepřítel kromě toho zesílí protiprůzkumná opatření výrazně posílí činnost rádiové dezinformace a rádiového maskování. Vzhledem k tomu přesunu hlavní těžiště při získávání průzkumných údajů na vzdušný, speciální a radiotechnický (v tom i dělostřelecký) průzkum.

Vzhledem k tomu je nutné, aby zpravodajská správa frontu (zpravodajské oddělení armády) včas určila úkoly a vyčlenila prostředky průzkumu k jejich splnění — především z hlediska jasného stanovení každého objektu. Kromě toho stanoví, od které doby a v jakých časových lhůtách budou předávat průzkumné údaje, v jaké podobě a s jakým stupněm podrobnosti. Vyhodnocené a zpracované výsledky průzkumu ihned předává zpravodajská správa frontu (zpravodajské oddělení armády) štábu raketových vojsk frontu (armády), aby mohl včas připravit raketové údery.

Můžeme předpokládat a ze zkušeností cvičení to vyplývá, že po zahájení válečné činnosti asi 70 — 80 % objektů, které mohou ničit raketová vojska a letectvo v prvním jaderném úderu, změní prostory svého rozmístění. Bude proto úkolem průzkumu získat zprávy o novém rozmístění především

— prostředků jaderného napadení,

— hlavních uskupení pozemních vojsk,

— velitelských stanovišť,
— pohyblivého systému zásobování
jadernou výzbrojí a municí aj.

Plnění tak výjimečně složitěho úkolu musí být centrálně řízeno na stupni zpravodajské správa frontu (zpravodajské oddělení armád), která organizuje použití všech sil a prostředků operačního a taktického průzkumu. V tomto období má velký význam zejména organizace, příprava a konečně hromadný vzlet průzkumného letectva.

Začíná-li bojová činnost vojsk bez použití jaderných zbraní a první jaderný úder se uskutečňuje až v průběhu operace, úkoly průzkumu jsou poněkud jednodušší.

Agenturní průzkum bude pokračovat v činnosti zahájené ještě v mírové době. Přitom je ovšem nutné vzít v úvahu, že nemá požadované možnosti předávat průzkumné údaje o pohyblivých objektech.

Průzkumné skupiny speciálního určení (frontové a armádní) a rovněž skupiny hloubkového průzkumu divizí připravují se do týlu nepřítelů se zahájením bojové činnosti pozemních vojsk. První průzkumné údaje předávají za 4 — 6 hodin po jejich přistání, nebo přibližně za 7 — 9 hodin (někdy i později) po zahájení válečné činnosti. Útočící vojska mohou vyjít k předem určenému obrannému postavení nepřítelů v průměru za 8 hodin po zahájení bojové činnosti. V té době průzkumné skupiny speciálního určení a skupiny hloubkového průzkumu nebudou v plné míře připraveny k vedení průzkumu. Zpravodajská správa frontu (zpravodajské oddělení armády) musí brát v úvahu tuto okolnost a pro úkoly průzkumu nepřítelů určovat jiné síly a prostředky — především vzdušného průzkumu.

Možnosti organických sil a prostředků průzkumu frontu při zvětšování hloubky průzkumu se značně zhoršují. Nejlépe se bude průzkumu dařit při zjišťování objektů ničení pro dělostřelectvo a taktické rakety při střelbě na vzdálenosti maximálně do 20 km. Ke zjišťování objektů (cílů), které jsou rozmístěny ve větší hloubce, používáme pro jejich průzkum jiné prostředky — agenturní, radiotechnické a vzdušný průzkum, průzkumné skupiny. Získané zprávy o objektech podle své přesnosti, v závislosti i na příznivých podmínkách, jsou podkladem pro zahájení úderů jen operačně taktickými raketami. Nezabezpečují však použití taktických raket.¹⁾

1) Požadovaná přesnost (střední kruhová chyba) určení souřadnic objektů (cílů) k ničení se rovná: pro dělostřelectvo 30 m, pro taktické rakety 100—150 m, pro operačně taktické rakety 175—200 m.

Proto je důležité a krajně nezbytné, současně se zvětšováním hloubky činnosti prostředků průzkumu, všemožně požadovat zvyšování jejich přesnosti při určování souřadnic cílů. Přitom je účelné jít cestou

— zkvalitňování konstrukční přesnosti vyvíjených přístrojů, stanic a prostředků průzkumu.

— používání metod určování souřadnic, které zabezpečí maximální přesnost,

— naučit příslušníky průzkumných jednotek umění určovat tyto souřadnice.

Za nejpřesnější a rychle působící prostředek hloubkového průzkumu pokládáme průzkumné letectvo, které může plnit průzkumné úkoly vizuálním pozorováním, vzdušným fotografováním a použitím radiotechnických prostředků. Přitom ovšem musíme vzít v úvahu že možnosti vzdušného průzkumu nebudou vždy plně odpovídat požadavkům raketových vojsk a dělostřelectva. Přesnější údaje poskytne vzdušné fotografování, ale jeho výsledky mohou být získány nejdříve za 2 hodiny (někdy i více) po vzletu průzkumného letounu z letiště.

Vzdušný průzkum nezjistí úplně objekty (cíle) pro raketové svazky, vybrojené raketovými soustavami dalekého napadení. Vyplyvá to z toho, že maximální radius činnosti průzkumných letounů např. Jak-27 r nebo Mig 21 r nepřesahuje v malých výškách 500 nebo 400 m a ve středních výškách v závislosti na tom 800 nebo 600 km. Průzkum objektů (cílů), rozmístěných za hranicemi této vzdálenosti, přenáší se proto na agenturní průzkum a frontové průzkumné skupiny speciálního určení. Ty ovšem svým charakterem nemohou zjistit samostatně prvky velkých rozměrových objektů. Při průzkumu objektů (cílů) ničení ve velké hloubce (zejména pro rakety dalekého napadení) vzhledem k tomu je nezbytné ve všech případech využívat soustavy různých prostředků průzkumu, které se vzájemně doplňují jak co do rychlosti získávání průzkumných údajů, tak i co do jejich přesnosti. Kromě agenturního průzkumu a frontových skupin speciálního určení je v tom případě účelné využívat průzkumné letouny s letem ve středních a velkých výškách pro současný průzkum vzdušným fotografováním i vizuálním pozorováním. Výsledky vizuálního pozorování předávají osádky letounů z paluby do štábů. Nevýhodou je, že ve středních a velkých výškách se zvyšuje pravděpodobnost ničení letounů prostředky ne-

Charakter prostředků průzkumu

Pojmenování Charakteristika	Prostředky průzkumu													
	Agenturní průzkum	Průzkumné skupiny spec. určení Skupiny hloubkového průzkumu	Průzkumné skupiny vř evojskových svazků a útvarů	Rádiový průzkum Radiotechnický průzkum	Vzdušný průzkum vizuálním pozorováním Fotografováním Radiotechnickým systémem	Dělostřelecký průzkum								
						Laserový dálkoměr	Stereoskopický dálkoměr	Sdružené pozorování s průzkumným teodolitem	Vzdušný průzkum	SNAR	ARSOM	NRS-1	Mi-1	
Střední chyba	Nejhůře 100 m ¹⁾	200 m ²⁾	200—400 m ²⁾	RP 2—4 % D _p RTP 0,3—0,6 % D _p	100—300—500 m 50—100 m 70—110 m	5—10 m	1—2 % D _p	0,5—1 % D _p	40—100 m	20—30 m	15—20 m	30—60 m	40—150 m	
Vzdálenost průzkumu (v km)	Do celé hloubky válčiště	Frontové do 1000 Armádní do 500 do 100	Divize do 80 Pluky do 50	Frontu do 1000 armády do 200 Frontu do 500 Armády do 150	400—500	5—7	5—7	5—7	25	5—7	10	30—60	20	
Čas na určení souřadnic od okamžiku zjištění objektu (cíle)	Do 5 min.	Do 5 min.	2—3 min.	2 min. 3 min.	5—10 min. 3—5 min. ³⁾ 5—10 min.	30—40 vt.	30—40 vt.	1—3 min.	8—20 min.	10 vt.	10 vt.	15—20 min.	10—15 min.	
Čas na předání údajů do štábu (veliteli)	40—70 min.	20—35 min. 12—23 min.	10—20 min.	15—20 min. 12—23 min.	5—7 min. 2—3 min. 2—3 min.	1—2 min.								
(se sestavením hlášení, zakódováním, předáním, rozkódováním, zakreslením údajů na mapu a přednesením návrhu náčelníkov)														

Poznámky: D_p = dálka protínání¹⁾ u stacionárních cílů²⁾ u nepohyblivých objektů s příznivými podmínkami pozorování³⁾ cíl je dešifrován, 3—5 min. se spotřebuje na přenesení cíle do mapy, snětí souřadnic a jejich zápis. Podle zkušeností cvičení doba od okamžiku stanovení úkolu osádce letounu pro fotografování do obdržení souřadnic objektů rádiem z fotografické laboratoře rozmístěné na letišti průzkumného pluku (za podmínky, že dešifrování se děje na mokřem negativu leteckého snímku) trvá 2 hod. i více.

přátelské protivzdušné obrany. Není-li proto možné použít k plnění tohoto úkolu frontové průzkumné letectvo, pak jej na vyžádání plní dálkové průzkumné letectvo. V perspektivě se počítá s tím, že na průzkumných letounech bude zabudována souprava průzkumných přístrojů, která zabezpečí hodnověrně a přesně určení objektů (cílů) i jejich jednotlivých prvků podle různých fyzických působení a průzkumných příznaků, dále i předání údajů na velitelské stanoviště během letu letounu.

Průzkum kromě hodnověrného a přesného určení rozmístění objektů nepřítel, musí získat i průzkumné údaje o tom, v jakém stavu se ten který určitý objekt nachází. Z toho důvodu je málo zjistit prostor rozmístění — řekněme letiště nebo skladu jaderné munice nepřítel. Je však nutné je neustále sledovat s cílem určit letouny s jadernou municí k okamžiku uskutečnění jaderného úderu na ně. Tak např. při průzkumu oddílů řízených střel Pershing a Sergeant je třeba nejen určit rozmístění odpalovacích zařízení, velitelská stanoviště oddílů a baterií, ale zjistit také i stupeň pohotovosti řízených střel k odpálení. Významné místo při plnění tohoto úkolu budou mít agenturní a rádiový průzkum; podílet se na něm budou i frontové a armádní průzkumné skupiny speciálního určení a letouny průzkumného letectva.

Ze zkušeností cvičení i řešení výzkumných úkolů vyplývá závěr, že zvýšení účinnosti a zkrácení lhůt na průzkumné zabezpečení prvního jaderného úderu v současných podmínkách je možné jen za předpokladu

- hromadného vzletu průzkumného letectva (pro průzkum a doplňkový průzkum objektů (cílů) a rovněž kontrolu uskutečněných jaderných úderů,

- okamžitého předávání průzkumných údajů z paluby průzkumných letounů.

Na plnění těchto úkolů se bude podílet veškeré průzkumné letectvo frontu (s vyučleněním potřebné zálohy).

Hromadný vzlet průzkumného letectva je možný jen v podmínkách, kdy první jaderný úder je zahajován v průběhu bojové činnosti. Přitom bude cílem jeho průzkumné činnosti souvisle prověřit celé pásmo frontu přibližně do hloubky 250 km, dále jednotlivých určených prostorů do hloubky 750 km.

Je-li jaderný úder zahajován na začátku bojové činnosti, pak hromadný vzlet průzkumného letectva mu nemůže předcházet vzhledem k zákazu přeletu státní

hranice. Na základě toho bude jaderný úder zahajován podle údajů agenturního, rádiového a radiotechnického průzkumu — se všemi potížemi průzkumného zabezpečení raketových vojsk, o kterých jsme v článku již hovořili. Při zabezpečování prvního jaderného úderu, uskutečněného při zahájení bojové činnosti, se hraje ještě velkou úlohu i kosmický průzkum.

Pokud se týče možností sil a prostředků průzkumu k zabezpečení dalších odpálení raket frontovými a armádními raketovými svazky (útvary) v závislosti na vývoji situace, pak je hodnotíme podle technických možností odpalovacích zařízení: v závislosti na typu raket může k dalšímu odpálení dojít za 40 minut až za 2 hodiny 30 minut. Z této hodnoty času může být spotřebována až 1/3 na průzkum a doplňkový průzkum objektů (cílů), zbytek na zhodnocení vzniklé situace (na základě výsledků prvního jaderného odpálení), dále o přijetí rozhodnutí, předání rozkazů a přípravu raket k dalšímu odpálení. Proto k získání nových a k upřesnění zjištěných průzkumných údajů k opakovanému použití operačně taktických raket má průzkum k dispozici 30 minut až 1 hodinu, k opakovanému použití taktických raket 10 až 15 minut.

Analýza možností zavedených sil a prostředků frontu (zejména co do času spotřebovaného na určení souřadnic objektů (cílů) ničení a na předání průzkumných údajů) přivádí k závěru, že doplňkový průzkum a průzkum objektů (cílů) nesplní vždycky v této stanovené době své úkoly. Proto hlavní úsilí bude směřovat ke všemožnému zkracování času jak na určení souřadnic objektů (cílů), tak zejména na předání získaných průzkumných údajů do štábu raketového vojska a dělostřelectva frontu (armády). Základním předpokladem řešení tohoto problému je zavedení automatizovaných průzkumných systémů. Do jejich zavedení je nutné široce využívat různých zdokonalených metod, které u vojsk existují, ale nebyly dosud zevšeobecněny a nestaly se majetkem všech štábů. Existuje přece celá řada různých doplňkových přízpůsobení k zavedeným průzkumným přístrojům a stanicím i k prostředkům průzkumu, které urychlují určování souřadnic objektů (cílů). Tomu napomáhají kromě jiného zdokonalování při zpracování materiálů vzdušného fotografování, různé nomogramy a tabulky.

Ke zrychlení předávání průzkumných údajů uvnitř štábů napomáhá vybudování a používání prostorového spojení. Vcel-

ku velký význam pro rychlé předání údajů vzdušného průzkumu s paluby průzkumných letounů a vrtulníků má jejich příjem přímo ve štábech útvarů, svazků a svazů, které průzkumné údaje nutně po-

třebují. Použití tohoto způsobu je omezeno nedostatečným počtem rádiových přijímačů ve vojscích a rovněž opožděným dodáváním rádiových údajů pro příjem předávaných hlášení.

Všestranné zdokonalování zavedených sil a prostředků průzkumu frontu, jehož cílem má být zvýšení přesnosti určování souřadnic objektů (cílů), hloubky činnosti a zkrácení času na předávání získaných průzkumných údajů, bude napomáhat účinnějšímu použití raketových vojsk v celku a v prvním jaderném úderu zvláště. Kromě toto zavedení raketových soustav dalekého působení u pozemních vojsk vyžaduje, aby ve výzbroji frontového průzkumného letectva byly takové prostředky, které by byly schopny vést průzkum do velké hloubky. Vzhledem k tomu, bude věnována hlavní pozornost rozvoji bezpilotních prostředků. Je rovněž účelné, aby front mohl využívat výsledků strategického vzdušného a kosmického průzkumu, včas dostávat údaje od generálního štábu a okamžitě je předávat štábu raketových vojsk a dělostřelectva frontu.

Upraveno ze sovětského tisku

Rádiový a radiotechnický průzkum

Vědeckotechnická revoluce a s tím spojená revoluce ve vojenství, vedly mimo jiné ke kvalitativnímu převratu prostředků a metod ozbrojeného zápasu. Z množství dosud zavedených moderních prostředků bude mít v budoucí válce rádiová a radiotechnická výzbroj, kromě raketových jaderných zbraní, význačnou úlohu.

K rádiové a radiotechnické výzbroji patří

- rádiové a směrové rádiové prostředky,
- radiolokační a radionavigační prostředky,
- radiotelefonní rozvodná a měřicí technika,
- infraprostředky a prostředky vojenské televize.

Tyto prostředky jsou součástí řídicích a zbraňových systémů všech částí ozbrojených sil a druhů vojsk. V pásmu zá-

padoněmeckého armádního sboru je např. použito asi 15 000 — 20 000 rádiových stanic, 100 směrových stanic a asi 500 radiolokátorů. Již z toho lze usuzovat, jak důležité a složité bude účelné a koordinované použití rádiových a radiotechnických průzkumných sil a prostředků armády k získání údajů o nepříteli.

Není možné uvést do detailů rozmanitost a značný rozsah rádiového a radiotechnického průzkumu. Podle zkušeností z velitelsko-štabních a cvičení s vojáky, podle názorů velitelů a především důstojníků zodpovědných za tento průzkum je nutné řešit:

- úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu na stupni armády,
- zásady použití prostředků rádiového a radiotechnického průzkumu,
- způsoby jeho plánování a organizace.

Úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu

Dosavadní zkušenosti z velitelsko-štabních a cvičení s vojsky ukazují, že úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu lze řešit úspěšně jen tehdy, byly-li stanoveny konkrétní hlavní úkoly a objekty. Tyto jsou závislé na charakteru operace, na bojovém úkolu a na údajích o nepříteli, které jsou dosud k dispozici. Rádiový a radiotechnický průzkum bude zjišťovat údaje o

- situaci, činnosti a záměrech, uskupení a bojové hodnotě vojsk,
- prostorech rozmístění a předpokládaném použití prostředků jaderného napadení,
- směrem hlavního úsilí, čarách rozvinutí, organizaci součinnosti mezi svaz-

ky a útvary a mezi druhy vojsk a letectvem,

- situaci VS a stanovišť rádiových a radiotechnických prostředků,
- umístění prostředků PVO a základnách činnosti letectva.

V zájmu protiradiotechnické činnosti armády má rádiový a radiotechnický průzkum kromě toho ještě zjišťovat:

- rádiové a radiotechnické prostředky použité k rádiovému rušení,
- stanoviště, stav a vztah podpůrnosti rádiových a radiotechnických prostředků,
- provozní a náhradní frekvence, druh provozu a využití rádiových a směrových prostředků,

— rádiové sítě, pravidla rádiového provozu, jeho způsoby, používání volacích znaků a způsob utajeného velení,

— přemísťování rádiových a směrových prostředků,

— opatření k ochraně před rušením činnosti rádiových a směrových prostředků rádiového klamání,

— objevení nových rádiových sítí, dosud neznámých rádiových a směrových prostředků, jejich určení, způsob činnosti a nejdůležitější takticko-technické parametry.

Složitá a rychle se měnící situace v boji vyžaduje stále upřesňovat hlavní úkoly a objekty. Jen tak lze zabezpečit podle vzniklé situace co nejúčelnější použití sil a prostředků rádiového a radiotechnického průzkumu.

Úspěšné řešení uvedených úkolů rádiového a radiotechnického průzkumu předpokládá

— včas plánovat a organizovat rádiový a radiotechnický průzkum, upřesnit a rozdělit úkoly jednotlivým orgánům k získání údajů,

— úzkou a nepřetržitou součinnost orgánů tohoto průzkumu,

— trvalé spojení a účelné předávání průzkumových údajů nadřízenému štábu,

— rozsáhlou znalost operačně taktických zásad sil NATO,

— zvládnutí organizačních forem rádiového a směrového spojení a utajeného předávání zpráv,

— znalost angličtiny,

— pečlivé studium a prověření všech získaných průzkumových údajů.

Síly, prostředky a možnosti použití

Armáda může mít tyto prostředky:

— 1 prapor rádiového a radiotechnického průzkumu (armády),

— roty rádiového a radiotechnického průzkumu (divizí), jejichž počet bude záviset na počtu divizí, působících v rámci armády.

Rádiový a radiotechnický průzkum má k dispozici celkem 6 skupin technických průzkumných prostředků:

1. Rádiové přijímače, které umožňují příjem různých provozních a modulačních údajů.

2. Přídavné aparatury k přípravě přenosových postupů.

3. Zařízení ke strojnímu zaznamenávání a k ukládání signálů.

4. Rozborová zařízení k průzkumu a identifikaci techniky složitých přenosových postupů.

5. Rádiové měřicí prostředky k určování stanovišť rádiových stanic nepřítelů, které jsou v činnosti.

6. Radiolokační pozemní průzkumné stanice k určování stanovišť a technických parametrů radiolokátorů nepřítelů (které jsou v provozu).

Podle technických parametrů může být použito 13 — 16 rádiových sítí s nepřetržitou, 52 — 65 s periodickou a 104 — 130 s kontrolní činností. Rádiová měřicí stanoviště mohou uskutečnit za 1 hodinu 900 měření (každé 30 až 40) a stanoviště průzkumných radiolokátorů 3 000 měření na hodinu.

Prostředky rádiového a radiotechnického průzkumu, které má k dispozici ar-

máda, nepostačují k plynulému průzkumu v celém pásmu armády. Proto se používají na hlavních směrech k průzkumu nejdůležitějších objektů a činnosti nepřítelů. Správné a účelné využití sil a prostředků vyžaduje od důstojníků tohoto druhu průzkumu vysoké odborné a technické vědomosti.

Z údajů o nepříteli, které jsou k dispozici, ze situace, z výkonnosti jeho radiotechnických prostředků, jakož i takticko-technických možností vlastních radiotechnických prostředků vyplývají určité zásady k použití jednotek rádiového a radiotechnického průzkumu:

— rádiové měřicí a rádiové průzkumné čtyři rádiového průzkumu rozvíjejí se kombinovaně ve vzdálenosti 8—25 km za vlastním předním okrajem s mezerami od 60—80 km;

— roty rádiového průzkumu používají se po četách k průzkumu a měření VKV pozemních a leteckých rádiových stanic a rozvíjejí se 2—4 km za vlastním předním okrajem s mezerami od 8—15 km;

— roty radiotechnického průzkumu rozvíjejí se po četách 3—8 km za vlastním předním okrajem s rozstupy od 10 do 12 km. Mohou být také použity v kombinaci s četami rádiového průzkumu.

Divizní rota rádiového a radiotechnického průzkumu používá se podle těchto zásad:

— čtyři rádiového průzkumu (KV) rozvíjejí se 2—4 km za předním okrajem s rozstupy 10—20 km,

— radiotechnická četa se rozvíjí 3—8 km za předním okrajem.

Zásady plánování, organizace a stanovení úkolů

Plánování rádiového a radiotechnického průzkumu v armádě je součástí vševojenského průzkumu a musí být zaměřeno na

- hlavní úkoly a objekty,
- použití prostředků a jejich manévr v průběhu operace,
- koordinované úsilí podle úkolů, objektů a času,
- přípravu a všestranné zásobování útvarů a jednotek,
- zajištění nepřetržitého vedení průzkumu,
- rychlé a spolehlivé vyhodnocení průzkumových údajů, nepřetržitě informování velitele armády, nadřízeného štábu, vlastního štábu a sousedů.

Všechna opatření k plánování a organizaci rádiového a radiotechnického průzkumu je nutné úzce navzájem sladit a uskutečňovat současně. Podklady k plánování a organizaci tohoto průzkumu u armády jsou: rozhodnutí velitele armády, pokyny náčelníka štábu, nařízení průzkumu nadřízeného štábu, údaje o stavu radiotechnické situace nepřítele, prostor předpokládané činnosti a stav prostředků radiotechnického průzkumu.

Náčelník průzkumu armády plánuje průzkum podle rozkazů velitele armády, nařízení náčelníka štábu a nadřízeného štábu. K bezprostřednímu plánování má k dispozici staršího důstojníka pro rádiový a radiotechnický průzkum, který má za úkol

- stanovené úkoly rozdělit na radiotechnické jednotky armády a divizí a určit pořadí jejich plnění;
- rozpracovává směry, prostory a objekty rádiového a radiotechnického průzkumu, určuje prostory rozvinutí, připravuje propočty sil a prostředků a jejich zálohy;
- organizuje trvalé velení těmto prostředkům, koordinuje zajištění pohybu, určuje místo, čas a pořadí jejich překračování v součinnosti s operačním oddělením,
- stanoví čas a obsah hlášení těchto prostředků,
- kontroluje plnění úkolů radiotechnického průzkumu, analyzuje získané průzkumové údaje a seznamuje s nimi náčelníka průzkumu.

Různorodé úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu je možné úspěšně řešit jen při všestranném a pečlivém plánování a včasné uskutečnění všech předpokládaných opatření. Musí být přesně stanoveno jak, kdy a kdo bude tyto úkoly plnit. Za to odpovídá starší důstojník pro

rádiový průzkum. Podkladem k jeho plánování je ujasnění cílů a úkolů nadcházející operace, všestranná znalost organizace a členění vojsk nepřítele a reálné propočty sil a prostředků rádiového a radiotechnického průzkumu.

Plánování použití rádiového a radiotechnického průzkumu má svůj odraz v plánu průzkumu armády, v němž se uvádějí tyto údaje:

- bojová sestava útvarů rádiového a radiotechnického průzkumu a způsob přemísťování v průběhu operace,
- dosud zjištěné rádiové, směrové a radiotechnické prostředky nepřítele,
- prostory rozvinutí útvarů a jednotek radiotechnického průzkumu frontu v pásmu armády,
- podřízenost štábu protiradiotechnických útvarů, působících v pásmu armády,
- hloubky průzkumu, které se rozdělují do těchto zón

zóna hloubky měření
zóna hloubky odposlechu rádiového vysílání (KV, VKV)
zóna hloubky průzkumu radiolokátorů
zóna hloubky průzkumu leteckých rádiových stanic.

Údaje, které se nedají znázornit graficky, uvedou se do plánu jako vysvětlivky. K nim patří např. hlavní úkoly po jednotlivých etapách operace, rozdělení sil a prostředků a jejich zálohy, pořadí přemísťování a překračování vodních překážek, součinnost s jednotkami rádiového a radiotechnického průzkumu frontu, sousedů apod.

Zkušenosti potvrzují, že prostory rozvinutí jednotek rádiového a radiotechnického průzkumu armády, překračování vodních překážek a přemísťování musí být dohodováno s operačním oddělením. Za to odpovídá náčelníkovi průzkumu starší důstojník pro radiotechnický průzkum, který je povinen tato opatření v průběhu operace neustále upřesňovat.

Při plánování vycházíme ze zásady používat všechny prostředky průzkumu tak, aby co nejdříve byly k dispozici průzkumové údaje, které velitel armády nutně potřebuje ke svému rozhodnutí, zvláště k vedení jaderných úderů.

Při jednom větším cvičení s vojsky obdržel prapor rádiového a radiotechnického průzkumu rozkaz k rozvinutí na pravém křídle armády. Velitel praporu obdržel od náčelníka průzkumu armády úkol zjišťovat:

Do zahájení útočné operace:

- výchozí uskupení,
- zesílení krycích jednotek,
- přípravy k použití JZ, situaci prostředků jaderného napadení,
- dobu a směr přemísťování, přeskupení, možné směry útoků,
- číslování jednotek, činnost letectva protivníka, letiště.

Při zahájení útočné operace:

- uskupení 1. sledu hlavních sil
- stanoviště štábů a jejich aktivita, prostory prostředků jaderného napadení a jejich příprava k použití,
- prostory hlavního uskupení dělostřelectva,
- předpokládané směry útoku,
- činnost letectva.

V průběhu útočné operace:

- uskupení tanků a dělostřelectva,
- použití prostředků jaderného napadení,
- operační učlenění a použití svazků,
- manévr, směr a charakter činnosti,
- ztráty a bojová morálka,
- vytváření záloh, jejich nasazení, číslování,
- směr pohybů, doba zasazení sil, úseky.

Divizní roty rádiového a radiotechnického průzkumu plní podobné úkoly na taktickém stupni.

Velký význam pro cílevědomou organizaci a nepřetržité vedení rádiového a radiotechnického průzkumu má včasné stanovení úkolů prostředkům tohoto průzkumu. Podle plánu průzkumu stanoví náčelník průzkumu armády velitel praporu radiotechnického průzkumu úkoly osobně nebo v bojovém nařízení. Tyto úkoly mohou obsahovat:

— údaje o nepříteli, zvláště o rádiové situaci,

— situaci vlastních vojsk (např. přední okraj, čáry rozvinování, hlavní směry apod.),

— úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu, hlavní objekty,

— hloubka a hranice průzkumu, obsah a doba hlášení, objekty zvláštní pozornosti,

— rozvinování sil (prostory, úseky), přemísťování v průběhu operace,

— doba pohotovosti,

— způsob předávání výsledků rádiového průzkumu.

Současně se vydávají směrnice o politickém, materiálně technickém a zdravotnickém zabezpečení a utajení velení.

Vydávají-li se úkoly jako bojová nařízení, musí být formulovány stručně a jasně. Ke zpracování nařízení průzkumu a k jeho dalšímu doručování vykonavatelům je účelné používat typizované dokumenty. Podle zkušenosti s jejich použitím byla doba ke zpracování nařízení průzkumu o 40–50 % kratší než dosud. Vysoká dynamika, rychlý průběh bojové činnosti, četné a náhlé změny situace vyžadují od náčelníka průzkumu a jeho důstojníků, stanovené úkoly neustále podle situace upřesňovat a dávat doplňující úkoly.

Všechna opatření, spojená s plánováním a organizací rádiového a radiotechnického průzkumu, měla by být uskutečněna v nejkratším čase. To předpokládá, aby důstojníci odpovědní za tento průzkum byli na výši jak po stránce politické, tak i po stránce vševojskových a odborných znalostí.

Úkolem všech velitelů a důstojníků rádiového a radiotechnického průzkumu bude proto věnovat ještě větší pozornost plánování a organizaci rádiového a radiotechnického průzkumu jako důležité součásti zabezpečení bojové činnosti.

Upraveno z tisku NDR

různé

K JEDNÁNÍ O SNÍŽENÍ STAVŮ VOJSK VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Rok 1973 bude podle všech předpokladů rokem plného rozvinutí mírové ofenzívy socialistických států v čele se Sovětským svazem, vycházející z usnesení XXIV. sjezdu KSSS a sjezdů komunistických stran dalších socialistických států a formulované ve známých šesti bodech generálního tajemníka ÚV KSSS soudruha Brežněva.

Očekává se rozsáhlé rozvinutí mezinárodních jednání v různých úrovních a místech s mnohostrannou tematikou, účelově spojených společnou myšlenkou zachování míru v Evropě.

V první řadě to budou pokračující přípravné rozhovory o evropské bezpečnosti za účasti delegací 34 evropských států, Spojených států amerických a Kanady, jejichž výsledkem má být vytvoření procedurálních i věcných předpokladů pro konání konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

V Ženevě budou dále pokračovat rozhovory zvané SALT-II¹⁾ mezi představiteli SSSR a USA o otázkách omezení strategických zbraní.

Na mezinárodním fóru bude pokračovat úsilí o prosazení myšlenky svolání celosvětové konference o odzbrojení. Tato myšlenka našla silnou odezvu i na posledním zasedání Valného shromáždění OSN v r. 1972.

Neustane ani činnost Výboru pro odzbrojení v Ženevě, který se v průběhu svého jarního zasedání v r. 1973 bude s největší pravděpodobností zabývat otázkami smluvního zákazu vývoje, výroby a skladování chemických zbraní a jeho kontroly.

Pro vojenskou veřejnost bude však jistě nejzajímavější připravované jednání o snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě, o kterém jsou dosud určité nejasnosti a iluze ve veřejnosti vůbec s příslušným vlivem i na názory vojáků. Proto je na místě zaujmout k této otázce stanovisko, které by osvětlilo místo a úlohu tohoto jednání v celkovém kontextu mírové politiky SSSR a vyloučilo nesprávné chápání možného průběhu a důsledků uvedené akce.

¹⁾ „Strategic Arms Limitation Talks“ — rozhovory o omezení strategických zbraní

Především je třeba uvést, že toto jednání se předpokládá vést samostatně, odděleně od problematiky evropské bezpečnosti, i když je na druhé straně zřejmé, že nelze vyloučit vzájemný vliv obou jednání.

Právě zde je rozdíl v pojetí socialistických států na jedné a států NATO na druhé straně. Představitelé řady států NATO vyjádřili oficiálně i polooficiálně názor, že pokrok v otázce snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě vytvoří předpoklady pro komplexní řešení problematiky evropské bezpečnosti a spolupráce. Naproti tomu socialistické státy jsou v zásadě toho názoru, že vyřešení politickoprávních otázek evropské bezpečnosti teprve umožní řešení vojenské problematiky. Přitom hlavní otázkou je uznání status quo v Evropě a smluvní vyřešení zásad nepoužití síly a hrozby silou při řešení všech sporných problémů na našem kontinentu.

Je bez diskuse, že zásadní přístup socialistických států je reálnější a věcně správnější.

Představitelé států NATO však již po léta projevují zájem o řešení problematiky snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě, případně Evropě jako celku. Tento požadavek se soustavně opakuje v komunikaci z pravidelných pololetních zasedání Rady NATO v posledních 3—4 letech. O důležitosti, které uvedeným otázkám přikládají, svědčí i zřízení stálého sekretariátu pro problematiku snížení stavů vojsk v Bruselu v čele s bývalým generálním tajemníkem NATO Manliem Brostem.

Zde se přímo vnučuje otázka, co je příčinou tohoto tlaku na zahájení jednání o vojenské problematice. V podstatě je to vzestup vojenské síly socialistického tábora a z toho vyplývající změny v poměru sil v jeho prospěch, a to jak v jednotlivých oblastech, jako je tomu např. v oblasti strategických raketových jaderných zbraní, tak i na jednotlivých válečných a světových mořích.

O platnosti tohoto motivu svědčí i neustále se opakující požadavek, aby výsledkem případného jednání bylo tzv. vzájemné a vyvážené snížení stavů ozbrojených sil. Na toto téma byla napsána a publikována celá řada studií západních vojenských odborníků a velmi intenzivně se jím zabývá výše uvedený stálý sekretariát.

Otázka vyváženosti je zde prioritní. Podle západních pramenů znamená v podstatě požadavek většího snížení na straně států Varšavské smlouvy a je zdůvodňována tím, že

— čára dotyku obou vojenských seskupení je pro NATO geograficky nevýhodná;

— hlavní koaliční partner NATO; tj. Spojené státy americké, je ve vzdálenosti více než 5 000 km od čáry dotyku, zatímco Sovětský svaz jako hlavní síla Varšavské smlouvy je od zmíněné čáry vzdálen pouze 600—800 km;

— další ozbrojené síly USA kromě těch, které již v Evropě jsou, by při zásahu do evropského prostoru byly odkázány na námořní a leteckou přepravu s příslušnými nevýhodami, zatímco SSSR má možnost rozsáhlého a rychlého přesunu sil do prostoru možného střetnutí po zemi;

— socialistické státy stupňují výstavbu ozbrojených sil s důrazem na údernou sílu tj. tankové svazy a svazky a operační raketové jaderné zbraně a že v této oblasti dosáhly značné převahy.

Zde je třeba otevřeně říci, že argumentace z pozice geografické výhodnosti nebo nevýhodnosti je značně naivní proto, že uvedená konstelace je výsledkem 2. světové války a bylo by směšné domnívat se, že by socialistické státy tento stav korigovaly.

Argument převahy ozbrojených sil socialistických států vznikl teprve v posledních dvou letech a je spíše prostředkem nátlaku na vlády ostatních států, aby byly šetřejší v poskytování finančních prostředků na výstavbu ozbrojených sil, což také velmi horlivě dělají. Příkladem, který hovoří za všechny, může být „obraný“ rozpočet Německé spolkové republiky, který dotoval obranu v r. 1971 částkou 25,7 miliard marek, v r. 1972 částkou 28,1 miliard marek a předpokládá

— v r. 1973 růst na 29,2 miliard marek
— v r. 1974 růst na 30,1 miliard marek
— v r. 1975 růst na 31,1 miliard marek²⁾ včetně finančního příspěvku, poskytovaného na vydržování amerických vojsk, rozmístěných na území NSR.

Tendence posilování válečného potenciálu je výrazná i u ostatních partnerů NATO, zejména USA a Velké Británie.

Přitom je třeba připomenout, že pokřik o vojenské převaze států Varšavské smlouvy dosti značně kontrastuje s tvrzením některých západních vojenských odborníků o tom, že 30 divizí NATO v Evropě plně postačí k obraně koalice před údajnou hrozbou z východu.

Z toho vyplývá, že zdůrazňování otázky tzv. vzájemného a vyváženého snížení stavů ozbrojených sil a výzbroje³⁾ ve

²⁾ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 9. 12. 1971, str. 7

³⁾ v anglickém názvosloví MBFR („Mutual Balanced Forces Reduction“)

střední Evropě sleduje kromě zlepšení vzájemného poměru ozbrojených sil v tomto prostoru ve prospěch Západu snahu odálit a zkomplikovat jednání o politicko-právních problémech evropské bezpečnosti.

Zde je ještě nutno uvést, že vládám socialistických států nebyl dosud předložen žádný oficiální návrh vlád nebo koaličních orgánů NATO na věčné řešení uvedených problematiky, které by mohlo být východiskem pro případná jednání. Neexistuje dosud ani žádný stanovený pořad jednání.

Jaký je tedy vztah socialistických států k těmto jednáním?

Kromě zásadního hlediska, spočívajícího v tom, že za prvořadé pokládají řešení politické, jsou socialistické státy ochotny zúčastnit se v mezinárodní oblasti jakékoliv legální akce, směřující ke zmírnění mezinárodního napětí a napomáhající k řešení aktuálních problémů koexistence států s rozdílným společenským zřízením. To platí i o jednání o snížení stavů vojsk a výzbroje, která jsou z obecně politického hlediska možná jen v důsledku vytvořeného ovzduší.

I když nelze očekávat od jednání o snížení stavů ozbrojených sil a výzbroje v krátké době žádné konkrétní výsledky, stává se toto jednání pro socialistické státy fórem, na němž mohou ovlivňovat veřejné mínění v Evropě a dokumentovat důslednost své mírové politiky.

Proto také SSSR vyjádřil svůj zásadní souhlas s účastí na uvedeném jednání a to

— v závěrečném XXIV. sjezdu KSSS;

— v projevu generálního tajemníka ÚV KSSS soudruha Brežněva v Tbilisi v květnu 1971;

— v projevu předsedy Rady ministrů SSSR soudruha Kosygina, proneseném u příležitosti návštěvy italského ministerského předsedy Andreottiho v Římu 1972;

— v komuniké podepsaném na závěr jednání presidenta USA Nixona v Moskvě v květnu 1972.

Společný názor socialistických států byl pak vyjádřen v Pražské deklaraci Politického poradního výboru států Varšavské smlouvy z ledna 1972. V ní je vyjádřen zásadní souhlas s účastí na jednání, ovšem bez stanovení jejich obsahu a rozsahu a bez předběžných podmínek. Uvedené otázky mají být stanoveny teprve v průběhu vlastního jednání.

Z toho tedy vyplývá, že socialistické státy včetně ČSSR se zúčastní jednání o snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě, které má být zahájeno přípravými rozhovory 31. ledna 1973.

Zásadní přístup k tomuto jednání je možné opřít o znění komuniké, podepsaného na závěr sovětsko-amerického jednání v Moskvě 29. května 1972, v němž je uvedeno:

„Obě strany soudí, že by k zajištění stability a bezpečnosti v Evropě přispělo vzájemné snížení početních stavů ozbrojených sil a výzbroje především ve střední Evropě. Žádná dohoda o této otázce nesmí být na újmu bezpečnosti kterékoliv strany...“

Poslední věta jasně vyjadřuje hlavní linii socialistických států. Kromě toho z komuniké vyplývá, že sám Nixon musel v podstatě opustit hledisko „vyváženosti“, které je pro socialistické státy v zásadě nepřijatelné a představovalo by vlastně předběžnou podmínku.

Jaký je tedy předpoklad průběhu a možného obsahu jednání?

Na tuto otázku je nutné odpovědět především tím, že lze očekávat určitý paralelismus s jednáním o evropské bezpečnosti a spolupráci.

Podobně, jako je tomu u těchto jednání, lze očekávat, že rozhovory o snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě budou mít tyto základní fáze:

Předně to budou průzkumná jednání na úrovni delegací, vedených mimořádnými a zplnomocněnými velvyslanci. Jejich cílem bude vymezit procedurální otázky, jako je úroveň dalších jednání, způsob přijímání rozhodnutí, počet účastníků, náplň jednání, problém vytváření odborných skupin a podkomisí jakož i předběžný časový plán.

V dalším mohou být jednání přesunuta na vyšší úroveň (na příklad ministrů zahraničních věcí), kde by na základě předložených doporučení mohlo dojít ke schválení agendy a dalšího vývoje jednání.

Konečně ve třetí fázi by mohlo dojít ke konferenci o snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě, na níž by teprve došlo k věcnému projednávání uvedené problematiky. Časově by se měla tato konference konat později než konference o evropské bezpečnosti a spolupráci, výhledově na podzim 1973.

To však neznamená, že tento časový plán bude dodržen. Lze spíše očekávat, že jednání mohou být značně složitá a svižná a nelze vyloučit ani značné komplikace, přehnané požadavky a obstrukce ze strany států NATO.

Rovněž nelze očekávat, že tato konference by v krátké době vyřešila projednávané problémy. Spíše je možné, že na tomto fóru budou zahájena jednání, jež mohou trvat i více let.

V současné době je situace taková, že kromě faktu konání průzkumných rozhovorů a místa jednání jsou k dispozici jen názory a předpoklady.

Jednou z otázek je počet účastníků těchto jednání. Logické by bylo, kdyby se jich zúčastnily pouze delegace států, které mají své ozbrojené síly na území střední Evropy.

Francie účast na jednání v podstatě odmítá s poukazem, že doba není pro tyto rozhovory zralá a že jednání by posílilo blokovou strukturu Evropy.

Uvedený počet účastníků se jeví jako minimální. Je nutné totiž očekávat, že NATO bude mít zájem na účasti ostatních členů bloku (mimo Portugalska a Islandu) aspoň v úloze pozorovatelů. Oficiálně to podle některých pramenů mohou zdůvodnit tím, že případné snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě by mohlo mít za následek posílení křidel sestavy ozbrojených sil států Varšavské smlouvy na severu i na jihu.

Neutrální státy střední Evropy zatím neprojeví zájem o účast na jednání, i když jsou známy některé názory o této problematice v Rakousku i Jugoslávii.

Ačkoli každý stát bude na případném jednání vystupovat jako samostatný subjekt, je jasné, že zásadní otázky budou na obou stranách koordinovány, takže půjde v podstatě o střetnutí dvou koalic za jednacím stolem.

Nejzajímavější otázkou tedy zůstává, o čem se bude jednat po obsahové stránce. Zde je nutné otevřeně říci, že od delegací socialistických států nelze očekávat iniciativní návrhy na nějaký konkrétní plán na snížení stavů vojsk a výzbroje.

Svůj eminentní zájem o toto jednání projevovaly právě státy NATO. Je tedy logické očekávat konkrétní návrhy především od nich. Teprve pak by mohly socialistické státy uvážít, zda by uvedené návrhy mohly považovat za základnu pro další jednání.

Kromě toho je třeba připomenout, že to byly státy Varšavské smlouvy, které v letech 1956–1964 snížily stavy svých ozbrojených sil v souhrnu o několik set tisíc mužů, z toho jen ČSSR jednorázově o 30 000. Nyní jsou tedy na řadě právě státy NATO, které od té doby neustále zvyšovaly počty svých ozbrojených sil a soustavně zdokonalovaly jejich techniku a výzbroj.

Nelze ovšem vyloučit snahy států NATO o projednávání tzv. kolaterálních opatření, neboli opatření k posílení důvěry mezi státy.⁴⁾ Budou tím patrně sledovat nut-

nost překlenout případný nedostatek reálných nebo přijatelných návrhů na skutečná opatření v dané oblasti.

Protože lze předpokládat značnou frekventovanost tohoto termínu, je třeba aspoň v hlavních rysech vyjádřit jeho obsah.

Kolaterální opatření mohou zahrnovat: — oznamování velkých manévřů a cvičení buď sdělovacími prostředky, nebo diplomatickou cestou;

— stanovení určité čáry nebo vzdálenosti od čáry dotyku obou seskupení, kde by se nekonalý manévř nebo velká cvičení vojsk v rozsahu od divize výše;

— neumisťování nových jednotek nebo zbraňových systémů do určité vzdálenosti od čáry dotyku;

— zákaz letů letectva jednotlivých států v určitém pásmu, vytyčeném podél čáry dotyku mimo vymezené koridory;

— vytvoření smíšených komisí k vyšetřování případných pohraničních incidentů, přeletů apod.;

— upuštění od jakékoli válečné propagandy nebo i náznaků na řešení mezinárodních problémů použitím ozbrojené síly v tisku a ostatních sdělovacích prostředcích;

— zákaz demonstrativních aktů, jako např. návštěv námořních sil v přístavech jiných států;

— omezení nebo upuštění od dodávek výzbroje a vojenské techniky státům, které nejsou členy příslušných koalic.

Z uvedených opatření lze podle současné situace považovat za reálné projednatelná ze strany socialistických států pouze upuštění od válečné propagandy, zákaz demonstrativních aktů, případně otázky sjednání procedur pro vyšetřování pohraničních incidentů všeho druhu. Za určitých okolností by mohlo přijít v úvahu i jednání o oznamování velkých vojenských akcí podle výběru a uvážení příslušného státu nebo koalice.

Tím ovšem neříkáme, že taková opatření budou zásadně přijata. Považujeme je jen za možnou bázi pro jednání podle okolností a situace, v níž budou rozhovory probíhat.

V celé problematice snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě je však třeba podtrhnout jednu zásadu, že totiž celé jednání bude se strany socialistických států probíhat v pevné vzájemné koordinaci. Je to naprosto zřejmé už proto, že vojenská oblast je ze všech oblastí společného zájmu nejintegrovanejší a je hlavním předpokladem zajištění úspěšného budování socialismu.

Závěrem je nutné uvést, že politický vývoj v Evropě v posledním desetiletí ne-

⁴⁾ V anglickém názvosloví „Confidence Building Measures“.

potvrdil názor propagovaný na sklonku padesátých a v šedesátých letech, že kontrola nebo snížení stavů vojsk a výzbroje je nezbytným předpokladem snížení napětí.

Naopak zmírnění napětí a určité sblížení v Evropě se uskutečnilo bez předchozích dohod o kontrole zbrojení v Evropě.

Jestliže se dnes vážně uvažuje o jednání o snížení stavů vojsk a výzbroje, je

tomu tak proto, že zlepšené politické ovzduší tyto snahy povzbuzuje. Jasně se tedy projevila priorita politiky před odbornými problémy.

Na druhé straně je však zřejmé, že diplomatická jednání, která budou v r. 1973 velmi bohatá, budou mít stále výrazné vojenské aspekty ať již v oblasti jednání o odzbrojení, o snížení stavů vojsk, nebo i o evropské bezpečnosti.

Z hlediska ČSSR je třeba mít neustále na paměti, že ať probíhají jakákoli jednání, nemění se nic na její strategické poloze a příslušnosti k socialistické soustavě a pokud trvá třídní rozdělení světa je třeba neochvějně pokračovat ve zvyšování obranyschopnosti republiky, i když formy tohoto úsilí mohou být podle situace různé. Z této zásady je třeba vycházet i při sledování průběhu a výsledků jednání o snížení stavů vojsk a výzbroje ve střední Evropě.

VÝZNAM STÁTNÍHO ZKUŠEBNICTVÍ PRO ČSLA

Podplukovník
ing. Stanislav Těšínský, CSc.

V květnu 1972 se konal aktiv pracovníků resortu Úřadu pro normalizaci a měření.

Na programu aktivu bylo zhodnocení současného stavu plnění úkolů XIV. sjezdu KSČ a stanovení hlavních úkolů Úřadu pro normalizaci a měření (dále ÚNM) a organizací zabezpečujících usnesení ÚV KSČ z února 1972.

Cílem aktivu byla specifikace kladů a nedostatků dosavadního vývoje v aspektech významu XIV. sjezdu KSČ pro další rozvoj československé ekonomiky, pro hlavní úkoly pátého pětiletého plánu, zdomakalování soustavy plánování a řízení československé ekonomiky i pro vnější ekonomické vztahy. Mimo řady dílčích úkolů aktiv projednal zabezpečování tří hlavních činností ÚNM ve prospěch plného využívání čs. ekonomiky, na nichž se podílejí i orgány ČSLA, a to z hlediska ustanovení zákonů o technické normalizaci, o měrové službě a o státním zkušebnictví, na němž se podílí vedle řady civilních výzkumných ústavů a organizací 6 vojenských výzkumných a zkušebních středisek i vědeckovýzkumných pracovišť.

Otázky státního zkušebnictví jsou pro ČSLA zdánlivě zcela podružné. Ve skutečnosti však mají a budou mít značný význam nejen z hlediska ekonomiky ČSSR a tím i zvýšení možností odpovídající moderní výzbroje ČSLA, ale i z hlediska přímého podílu vojenských orgánů a organizací zapojených do problematiky státního zkušebnictví na jakost přímé i záložní či mobilizační výzbroje ČSLA v kategorii zabezpečující techniky používané též v civilním sektoru, bez níž by zůstal palebný systém v případě ozbrojeného konfliktu značně ochromen.

Podíl ČSLA na státním zkušebnictví

Ze 42 státních zkušeben (dále jen SZ), které jsou součástí vědeckovýzkumných a zkušebních ústavů, středisek, pracovišť, zařízení i vysokých škol je 6 státních zkušeben součástí vojenských výzkumných a zkušebních středisek i vědeckovýzkumných pracovišť VAAZ Brno. To znamená, že uvedené vojenské orgány byly po předchozím souhlasu příslušných orgánů MNO pověřeny státním zkušebnictvím ve zvláštních specializacích za současného přidělení odpovídajícího počtu pracovníků nad běžné tabulkové počty pověřených pracovišť cestou ÚNM. Jde o tato pracoviště v označení podle „Informace z oboru zkoušení a řízení jakosti“, vydávané veřejně Strojírenským zkušebním ústavem, Brno — Státní zkušebnou 202, jež je současně meziodborovým střediskem VTEI

[vědeckotechnických a ekonomických informací]:

— Výzkumné a zkušební středisko 080, Praha — Státní zkušebna 211,

— Výzkumné a zkušební středisko 040, Praha — Státní zkušebna 212,

— Katedra nauky o materiálu a bez-
třískového zpracování při VAAZ, Brno —
Státní zkušebna 221,

— Vědeckovýzkumné stavební pracoviš-
tě při VAAZ Brno — Státní zkušebna 222

— Výzkumné a zkušební středisko 150,
Praha — Státní zkušebna 226,

— Výzkumné a zkušební středisko 031,
Praha — Kbely — Státní zkušebna 228.

Vojenské státní zkušebny tvoří 14 %
z celkového počtu státních zkušeben
v ČSSR.

Největšími a nejvýznamnějšími vojen-
skými státními zkušebnami, které plní
souběžné úkoly nejen především pro ČSLA,
ale zároveň i pro celé naše národní hos-
podářství, jsou tedy výzkumná a zkušeb-
ní střediska VZS — 040 Praha a VZS —
080 Praha.

Význam státního zkušebnictví pro ČSLA

Význam státního zkušebnictví ve vojen-
ských organizacích je zdůrazněn pro
ČSLA v kategoriích techniky či prostřed-
ků používaných souběžně jak v civilním
sektoru, tak v ČSLA.

Formou hodnocení výrobků je prosa-
zováno ekonomickým tlakem zvýšení je-
jich jakosti, což má přímý vliv nejen na
provozní, ale i koncepční a funkční vlast-
nosti odpovídající hodnocené technice. Vy-
soká jakost např. nákladních automobilů,
automobilových přívěsů, motorů, mobilních
silničních jeřábů na automobilovém pod-
vozku, vyprošťovacích jeřábů na automo-
bilovém podvozku elektrických zdrojových
soustrojí všech kategorií pohonu, tahačů
a nosičů pro stavební stroje, lopatových
a korečkových rypadel, strojů pro odstra-
ňování sněhu, potápěčské techniky, trha-
vin, pohonných látek a ostatních bílých
produktů pro letectví, mazacích tuků a
mazadel pro letectví, padákové techniky
ap., má bezesporu značný význam pro
ČSLA nejen k zabezpečení zvýšené boje-
schopnosti v mírových podmínkách, ale
především z hlediska mobilizačního, ne-
boť záloha kvalitní techniky v civilním
sektoru dává možnost jejich využití také
v bojových či zabezpečujících i v terito-
riálních podmínkách.

Obdobná situace je v kategorii schvalo-
vání techniky a výrobků specifické funk-
ce vůbec; bezpečnost schvalování podlé-
hající techniky zajišťovaná pro civilní
sektor má rovnocenný, ba v podstatě zvý-

šený význam v mobilizačních podmínkách,
kdy je možné počítat v některých přípa-
dech se sníženou kvalifikací obsluh zvý-
razněnou stresovými situacemi, čímž je
bezpečnost zdraví či života uživatele, v da-
ném případě vojenských obsluh tím více
zdůrazněna.

Svůj určitý význam pro ČSLA má i pro-
ces hodnotitelského řízení, jehož podstat-
nou částí jsou též zkoušky v terénních
podmínkách. V řadě případů byla hodno-
cená technika zasazena ve prospěch vo-
jenských útvarů či vojenských stavebních
organizací (např. automobilní jeřáby, zem-
ní stroje ap.), čímž bylo dosaženo rela-
tivně vysokých úspor (z lokálního hledis-
ka), nehledě na podíl při termínovém
plnění zadaných prací a úkolů.

Podstatným perspektivním prvkem
v kategorii hodnocení výrobků, používa-
ných souběžně pro civilní sektor i pro
ČSLA, eventuálně výrobků civilního sek-
toru použitelných v podmínkách ozbroje-
ného konfliktu pro ČSLA nebo ve prospěch
vojsk vůbec, je ta skutečnost, že
se výrobci často při řešení nové techniky
obraceli na státní zkušebny s žádostí
o posouzení perspektivnosti nejen pro ci-
vilní sektor, ale i pro armádu. V tako-
vých případech vliv státních zkušeben
může uspořit prostředky, které by bylo
nutné vynaložit na vývoj, pokud by již
předem příslušná vojenská státní zkušeb-
na neuplatnila na výrobce specifické vo-
jenské požadavky. Příkladem obdobného
případu byl přístup výrobce automobil-
ních jeřábů ČKD Slaný, který nabídku no-
vých TTD (technicko-technologických dat)
uplatňoval u SZ-212, takže nabízená TTD
mohla být upřesněna v podstatě na TTP
(takticko-technické požadavky). Vyřeše-
ním nového jeřábu, jehož TTD respektují
současně vojenské TTP, vznikají na jedné
straně úspory za vývoj mechanizační tech-
niky, na druhé straně přijde do používá-
ní v národním hospodářství technika, pou-
žitelná v případě potřeby ekvivalentně
i pro úkoly a účely armády.

Tohoto způsobu vlivu na výrobce bude
účelné perspektivně vhodně využít u elek-
trických zdrojových soustrojí, která tč.
v ČSLA prodávají fázi morálně technic-
ké životnosti.

Základní koncepce státního zkušebnictví

Zákon č. 30/1968 Sb. o státním zkušeb-
nictví specifikuje svůj vliv a výkon
do 3 kategorií:

— hodnocení stanovených výrobků,
při čemž se srovnávají jejich vlastnosti
s vlastnostmi obdobných výrobků před-
ních světových výrobců,

— schvalování stanovených výrobků před jejich uvedením do oběhu, jehož cílem je preventivní ochrana před výrobky, jež by mohly některými svými vlastnostmi způsobit vážnou újmu (na zdraví, životě, eventuálně újmou ekonomickou),
— kontroly zhodnocených a schválených výrobků uváděných do oběhu.

Při hodnocení zařadí státní zkušebna výrobek svým rozhodnutím do jednoho ze tří stupňů jakosti:

— do prvního stupně jakosti se zařazují výrobky výběrné jakosti, které nejen splňují požadavky stanovené státní zkušebnou, ale které se svými vlastnostmi plně vyrovnají srovnatelným výrobkům světové úrovně nebo je předčí, anebo tradiční výrobky vynikajících funkčních vlastností a estetické úrovně, jež jsou na světovém trhu zvláštností,

— do druhého stupně jakosti se zařazují výrobky dobré jakosti, jejichž vlastnosti splňují požadavky stanovené státní zkušebnou,

— do třetího stupně jakosti se zařazují ostatní výrobky.

Pokud výrobek vykáže v užitém hodnotě a funkčních vlastnostech hrubé závady, odmítne státní zkušebna zařadit jej do stupně jakosti, což znamená, že výrobek nemůže být uváděn do oběhu.

Zařazení výrobku do třetího stupně jakosti představuje pro výrobce finanční postih 10 % velkoobchodní ceny výrobků uvedených do oběhu po dobu platnosti rozhodnutí státní zkušebny (nejdéle 2 roky). Pokud je výrobek zařazen při opakovaném hodnocení opět do třetího stupně jakosti, zvyšuje se postih výrobce o 20 % velkoobchodní ceny odvodu uvedených finančních prostředků do státní pokladny.

Neschválené výrobky nesmějí být uváděny do oběhu.

Finanční postihy jsou donucovacím prostředkem pro výrobce či přihlašovatele vůbec (např. dovozce zahraničních výrobků v kategorii schvalování) k řešení opatření z hlediska zvýšení jakosti a bezpečnosti výrobků.

Vzhledem k tomu, že státní zkušebna vydává tzv. „Požadavky na hodnocení výrobek a podmínky hodnocení“, mohou v nich vojenské orgány (v kategorii vojenských státních zkušeben) uplatnit předem své požadavky a podmínky, což je opět pozitivní prvek státního zkušebnictví řešeného v ČSLA.

Státní zkušebnictví jako celek má význam nejen vnitrostátní, ale i mezinárodní, včetně ekonomických dopadů při exportu i u importu.

Specifikou státních zkušeben je, že byly vyhlášeny u vědeckovýzkumných a zkušebních ústavů, středisek, zařízení i škol, a to jak civilních (88 % SZ), tak i vojenských (14 % SZ). Pro výkon státního zkušebnictví byli přiděleni pracovníci pro přímou činnost hodnotitelskou, schvalovací a kontrolní. Avšak růstem povinností o úkoly státního zkušebnictví byl navíc zatížen „aparát“ každé z organizací, což nejvíce vynikne právě u vojenských státních zkušeben. Například náčelník vojenského střediska je současně ředitelem státní zkušebny, zástupce náčelníka střediska pro technický rozvoj je současně zástupcem ředitele státní zkušebny; náčelníci oddělení, v nichž jsou řešeny specializace SZ, jsou současně vedoucími specializovaných zkušeben.

Při komplexním posuzování vyhlášení státních zkušeben u dříve již plně fungujících organizací je dosahováno relativně vysoké socialistické racionalizace, neboť se uspořídá kadrově i finanční nároky na tzv. správní aparát, u vojenských organizací na „náčelnickou skladbu“ (tzn. z hlediska vojenské státní zkušebny na řídicí aparát).

Z přehledu všech státních zkušeben v ČSSR, vyplývá, že v 27 případech z 42 případů, tj. 64 %, jsou státní zkušebny vyhlášeny u útvarů, v 6 případech, tj. ve 14 % u středisek, ve 4 případech, tj. v 10 procentech u vysokých škol a v 5 případech, tj. v 12 % u jiných zařízení (instituty, zkušebny ap.).

Práce vojenských státních zkušeben na mezinárodní úrovni

Významným úkolem státních zkušeben je i řešení problémů na mezinárodní úrovni v rámci RVHP.

Pro příklad uvedu zkušenosti vojenské státní zkušebny SZ-212, jež má určité styky se zkušebnami některých členských zemí RVHP, avšak zatím především po linii ministerstva stavebnictví, které tuto spolupráci podporuje a finančně hradí, ale pochopitelně ji usměrňuje především na otázky uživatelské. Jako příklad dílčích pozitivních výsledků je řada programů a porovnávacích provozních zkoušek projednaných a schválených při poradě odborníků na téma č. 9 SKS RVHP ve Varšavě a v září 1971, kde bylo projednáno a schváleno 7 programů, z čehož 2 programy byly československé a oba zpracované u SZ-212. Koncem dubna 1972 se zúčastnili zástupci SZ-212 porady odborníků SKS RVHP v Bratislavě na téma č. 9. Bylo schváleno po předchozím projednání 5 programů, z toho opět 2 československé,

oba zpracované u SZ-212. Z iniciativy čs. delegace ve Varšavě, jejíž jádro tvořili pracovníci SZ-212, byl na uvedeném jednání projednán a schválen nový obecný program srovnávacího provádění zkoušek stavebních strojů jako stálá metodika a pomůcka (tzv. maketa) pro zpracování konkrétních programů pro jednotlivé typy techniky. Celý elaborát byl zpracován do zasedání v Bratislavě, rovněž u SZ-212.

Z hlediska perspektivního plánu uvedené komise specialistů pro téma 9 RVHP hraje opět dominantní úlohu čs. delegace odborníků.

Všechny práce byly řešeny nad plán a v podstatě tak tomu bude i do budoucna. Proč uvedené skutečnosti zdůrazňuji. Státní zkušebny mohou sehrát významnou roli při specializaci výroby mezi členskými zeměmi RVHP. Otázku záruky jakosti a úrovně výrobků specializovaných do jedné země lze řešit nejlépe spoluprací a dohodou mezi příslušnými národními zkušebnami.

Význam mezinárodního navázání styků se specialisty především v rámci RVHP v jednotlivých oborech a specializacích je bezesporný a není jej nutné zvlášť zdůrazňovat.

Státní zkušebnictví ČSLA má svůj odpovídající význam nejen z hlediska československé ekonomiky, ale současně i pro zvyšování bojeschopnosti v kategorii zabezpečující techniky používané v případě ozbrojeného konfliktu pro vojenské účely. Jeho komplexním a soustavným řešením v kombinaci civilních i vojenských aspektů jsou plněny mimo jiné též úkoly socialistické racionalizace. Odpovídajícím způsobem přispívá státní zkušebnictví i k ekonomické integraci v rámci socialistického tábora pozitivním přístupem k řešení úkolů v kolektivech odborníků pro příslušná témata sekcí Stálých komisí RVHP.

Vojenské státní zkušebny jsou schopny splnit i morálně připraveny překročit úkoly stanovené XIV. sjezdem KSČ a zpřesněné v závěrech únorového zasedání ÚV KSČ.

СОДЕРЖАНИЕ

Чехословацкая Народная Армия и февраль 1948 г. 3

Статья содержит основные мысли выступления 1-го заместителя министра национальной обороны, генерал-полковника тов. Васида Вало на всермейском сборе актива пропагандистов ЧНА, состоявшемся 18 и 19 января 1973 года.

Полковник Ян Липтак
кандидат общественных наук, юрист Милан Шпичак

Бдительно беречь революционный завет февраля 1948 г. 12

В статье описывается февраль 1948 г. и его значение для социалистического строительства нашей родины, исходит из него также и при разборе и обосновании обстановки, создавшей новые условия дальнейшего строительства Чехословацкой Народной Армии. В заключении содержатся некоторые уроки, вытекающие из выше указанного периода для ЧНА как армии социалистического типа.

Подполковник Карел Рихтер

30-я годовщина боя под Соколовом 18

В статье анализируется бой под Соколовом в рамках развития обстановки на советско-немецком фронте в начале 1943 г. Автор оценивает обстановку в оперативном масштабе и на этой основе выводит результаты боевых действий 1-го чс. отдельного полевого батальона как первого иностранного подразделения, воюющего плечом к плечу с Советской Армией.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Ян Мартински

К новому учебному году 27

Автор анализирует содержание задач, поставленных в приказе министра национальной обороны на новый учебный год и указывает на некоторые проблемы, которые авторы должны решить на страницах журнала Военная Мысль.

Полковник Милослав Бузек

Организация управления при приведении войск в боевую готовность 30

Автор анализирует основы управления войсками в период перехода в деятельности штаба армии с мирных условий на военные. Особое внимание уделяет деятельности оперативных групп.

Подполковник Милош Поцк

Автоматизация управления 33

Автор приводит некоторый опыт взаимодействия между оперативными штабами и работниками механизации и автоматизации управления в деле создания отдельных программ, включенных в запоминающее устройство вычислительной техники и анализирует проблемы, связанные с использованием вычислительной техники в оперативных штабах.

Кандидат военных наук, доцент - подполковник
Честмир Йирсак

Возможности нарушения противобатарейных действий противника 38

Автор анализирует возможности повышения вероятности живучести своей артиллерии, вытекающие из мероприятий по нарушению противобатарейных действий противника. Он приводит активные и пассивные мероприятия, проводимые с этой целью и рекомендует краткие выводы для практических мероприятий в деятельности командиров, штабов и подразделений артиллерии.

Подполковник Владимир Пацовски

Защита фронтовой авиации от воздействия ядерного оружия 44

Автор прежде всего занимается определением характера применения ядерного оружия по боевому порядку воздушной армии. В дальнейшем он указывает на участие тыла фронтовой авиации в мероприятиях по обеспечению защиты от воздействия ядерного оружия. В конце он подробно анализирует мероприятия по ликвидации последствий применения ядерного оружия. Особое внимание уделяет предварительным мероприятиям по защите фронтовой авиации от воздействия ядерного оружия.

Полковник Зданек Шик Кандидат военных наук, подполковник Йосиф Брож	
Создание армейских артиллерийских групп	52
Авторы исходят из опыта Советской Армии в ходе Великой Отечественной Войны и приводят выводы для создания армейских артиллерийских групп в условиях современной операции. Главным образом они анализируют способы оказания влияния на действия войск огнем в звене армии и обосновывают необходимость создания ААГ в наступлении и обороне.	
Подполковник Мирослав Шмейкал	
К вопросу устойчивости радиосвязи	61
Автор кратко объясняет понятие устойчивости управления и анализирует устойчивость радиосвязи армии против радиоразведки противника. Приводит некоторый опыт и выводы по организации радиоразведки противника.	
Подполковник Милош Вонатек	
К вопросу структуры призывников	66
Автор анализирует вопрос использования гражданской профессии призывников в целях пополнения штатов мирного времени частей вооруженных сил. Показывает на то, что правильное использование гражданских профессий призывников в частях вооруженных сил входит в задачи, поставленные XIV съездом КПЧ, содержащие обязанность рационального использования рабочих сил на всех участках.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Разведка и доразведка объектов первого ядерного удара	75
В статье проведен анализ возможностей сил и средств разведки фронта и армий при получении необходимых данных для ракетных войск об объектах подлежащих уничтожению в первом массированном ядерном ударе. Автор занимается главным образом проблемами точности определения координат объектов подлежащих уничтожению, глубины действий разведки и сокращением сроков передачи разведывательных данных.	
Радио- и радиотехническая разведка	81
На основе опыта командно-штабных учений и учений с войсками в статье содержатся задачи радио- и радиотехнической разведки в звене армии, принципы применения средств радио- и радиотехнической разведки, а также способы их планирования и организации.	
ИНФОРМАЦИЯ	
К переговорам о сокращении численности вооруженных сил в Средней Европе	85
В статье приведены некоторые аспекты предстоящих переговоров о сокращении численности вооруженных сил на территории Средней Европы. По этому вопросу в статье излагается точка зрения, объясняющая место и роль этих переговоров в мирной политике СССР. Статья способствует пониманию предстоящих переговоров и их результатов.	
Кандидат военных наук, подполковник Станислав Тешински	
Значение государственной испытательной деятельности для ЧНА	90
Информация об активе, который дал оценку выполнения решений XIV съезда КПЧ и наметил основные задачи на будущее. В ней показано значение государственной испытательной деятельности не только с точки зрения чехословацкой экономики, а также в целях повышения боеспособности ЧНА.	